

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ ÇAĞLARI VE KÜLTÜRLERİ BÖLÜMÜ
(HİTİTOLOJİ) ANABİLİM DALI

**KIZZUWATNA MEMLEKETİ İLE HİTİT DEVLETİ
ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMALAR**

Yüksek Lisans Tezi

Derya ALEMDAR

Ankara - 2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ ÇAĞLARI VE KÜLTÜRLERİ BÖLÜMÜ
(HİTİTOLOJİ) ANABİLİM DALI

**KIZZUWATNA MEMLEKETİ İLE HİTİT DEVLETİ
ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMALAR**

Yüksek Lisans Tezi

Derya ALEMDAR

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Aygül SÜEL

Ankara – 2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ DILLERİ VE KÜLTÜRLERİ BÖLÜMÜ
(HİTİTOLOJİ) ANABİLİM DALI

KIZZUWATNA MEMLEKETİ İLE HİTİT DEVLETİ ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMALAR

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Aygül Süel

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Aygül Süel

Prof. Dr. Yasemin Arıkan

Prof. Dr. Ömer Çapar

İmzası

Tez Sınavı Tarihi 03.04.2006

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
BİBLİYOGRAFYA LİSTESİ	IV
KISALTMALAR LİSTESİ	IX
GRAMERE AİT VE DİĞER KISALTMALAR	XII
TRANSKRİPSİYON VE DİĞER YERLERDE KULLANILAN İŞARETLER ...	XIV
I. BÖLÜM GİRİŞ	1
II. BÖLÜM HİTİT DEVLETİ ANTLAŞMALARI	12
1.) Hitit Devletinin Antlaşmaları Hakkında Genel Bilgiler	13
2.) Hitit Devleti'nin Kizzuwatna Memleketi ile Yaptığı Antlaşmalar Hakkında Genel Bilgiler	19
III. BÖLÜM KIZZUWATNA MEMLEKETİ İLE HİTİT DEVLETİ ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMA METİNLERİ	23
1-) KIZZUWATNA'LI İŠPUTAHŠU İLE HİTİT KRALI TELİPİNÜ ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMA	24
a-) Transkripsiyon ve Tercüme	24
b-) Metin Hakkında Bilgi	38
2-) KIZZUWATNA'LI EHEYA İLE HİTİT KRALI ARASINDA ANTLAŞMA	40
a-) Transkripsiyon ve Tercüme	40
b-) Metin Hakkında Bilgi	48
3-) KIZZUWATNA'LI PADDATİŞŠU İLE HİTİT KRALI ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMA	50
a-) Transkripsiyon ve Tercüme	50
b-) Metin Hakkında Bilgi	62
4-) KIZZUWATNA'LI PİLLİĀ İLE ZİDANZA ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMA	67

a-) Transkripsiyon ve Tercüme	67
b-) Metin Hakkında Bilgi	69
5-)...KIZZUWATNA'LI TALZU	72
a-) Transkripsiyon ve Tercüme	72
b-) Metin Hakkında Bilgi	84
6-) KIZZUWATNA'LI ŠUNAŠSURA İLE BİR HİTİT KRALI ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMA	88
a-) Transkripsiyon ve Tercüme	88
b-) Metin Hakkında Bilgi	144
7-) İŠMERİGALI ADAMLAR İLE ARNUWANDA ARASINDA ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMA	150
a-) Transkripsiyon ve Tercüme	150
b-) Metin Hakkında Bilgi	168
8-) HİTİT KRALI ŠUPPİLULİUMA'NIN OĞLU TELİPİNU'NUN KIZZUWATNA MEMLEKETİNE RAHİP OLARAK ATANMASIYLA İLGİLİ KARARNÂME	175
a-) Transkripsiyon ve Tercüme	175
b-) Metin Hakkında Bilgi	185
IV. BÖLÜM SONUC	188

ÖNSÖZ

“Kizzuwatna Memleketi ile Hittit Devleti Arasındaki Antlaşmalar” konulu yüksek lisans tezim hocam Prof. Dr. Aygül SÜEL tarafından 2003 yılında verilmiştir. Çalışmalarım sırasında yardımını esirgemeyen ve bana her konuda destek olan hocama sonsuz teşekkür ederim.

Hittit tarihini ve kültürünü aydınlatan, dini, tarihi, hukuki, mitolojik vb. gibi çok çeşitli konuları içeren çivi yazılı tablet arşivleri Boğazköy, Ortaköy, Maşat Höyük gibi merkezlerden gün ışığına çıkarılmıştır.

Bu arşivlerde yer alan ve önemli bir grup oluşturan Hittit Devleti ile Kizzuwatna Memleketi arasında yapılan bu antlaşmalar, bugüne kadar birçok bilim adamı tarafından dünya dillerine çevrilmiştir ancak bir bütün olarak işlenmemiştir. Bu metinler, tezimizde bir bütün halinde ele alınarak incelenmeye ve sunulmaya çalışılmıştır.

Tezimin hazırlanma aşamasında; Akadca yazılmış antlaşma metinleri üzerindeki çalışmalarımızda her zaman yardımını ve ilgisini eksik etmeyen Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Sumeroloji Anabilim Dalı'ndaki hocalarım Prof. Dr. Cahit GÜNBATTI, Prof. Dr. Hüseyin SEVER ve Doç. Dr. İrfan ALBAYRAK'a sonsuz şükran ve teşekkürlerimi sunarım.

Derya ALEMDAR

Ankara 2006

BİBLİYOGRAFYA LİSTESİ

- Alp S., D.T.C.F.Y = Eski Önasya'da Siyasal İlişkilerden Bölümler, A.Ü.D.T.C. Fakültesi Yayınları, No: 239, Ankara, 1974, s. 425-436.
- Beal R. H., The History of Kizzuwatna and the Date of ŠunaššuraTreaty, Or. 55, Chicago, 1986, s. 424-445.
- Beckman G., HDT= Hittite Diplomatik Texts, Atlanta, 1999.
- Bin-Nun S.R., Who was Tahurwaili The Great Hittite King ? JCS XXVI Vol. 2, Haifa, 1974, s. 112-121.
- _____ THeth 5= The Tawananna in the Kingdom “The Tawanannas and queens of the old Kingdom”, Heidelberg, 1975.
- Bryce T. R., The Kingdom= The Kingdom of the Hittites, Oxford, 1998.
- Carruba O., Weitere Fragmente zum Pallia Rituel, RA 59, Marburg, 1965, s.77-84.
- Crossland R., Immigrants from the North The Problem of the Indo-Europeans, CAH 2 Vol. 1, Part. 2, Cambridge, 1971, s. 824-876.
- Desideri P.- Jasink M.A., Cilicia from Kizzuwatna to the First Century B.C.” T T Kong. X / 1, 1990, s. 327 -335.
- Dinçol A. M. , İ.Ü.Edb. Fak.=Hititlerin Devletler Arası Antlaşmaları, Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri,

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları,

İstanbul, 1986, s.37- 45.

- Easton D. A., Hittite Land Donations and Tabarna Seals, JCS 33, 1981, s. 3 -43.
- Ertem H., Boğazköy Metinlerinde geçen Coğrafya Adları Dizini, Ankara, 1973.
- Forrer, E., 2BoTU= Geschichliche Texte aus Boğhazkōi 2, Osnabrück, 1969.
- Friedrich J., SV 2= Staatsverträge des Hatti Reiches in hethitischer Sprache I, II. (MVAeG 31,1 ve 34.1) Leipzig, 1926-1930.
- Garstang J.- Gurney O. R. , Geogr.= The Geography of the Hittite Empire, London,1959.
- Gauthier H., Dictionnaire des nom's Géographiques Contenus Dans Les Textes, Tome 7, Kahire, 1925.
- Goetze A., A few fragments of the treaty have survived in the Hittite Language, AJA 39, Baston, 1935.
- _____ Philological remarkson the Bilungal Bulla from Tarsus, AJA 40/2 Baston, 1936, s. 210 -214
- _____ Cuneiform Inscriptions from Tarsus, JAOS 59, New Haven, 1939, s. 1 -15.
- _____ Kizz.= Kizzuwatna and the problem of Hittite Geography, Yale Oriental Series, Researches XXII, New Haven, 1940.

- _____
- Kleinasien, (Handbuch der Altertumswissenschaft.
Neubearbeitung Abt. III, T.1, Kulturgeschichte des
Alten Orients, Abschn. 3, Lfg.1) München, 1957.
- _____
- On the Chronology of the Second millenium B.C., JCS
XI, New Haven, 1957, s. 53-73.
- _____
- Cilicians, JCS XVI, 1962, s. 48-58.
- Gurney O. R., Anatolia, CAH 3, II/1, Chapter XV, Cambridge, 1970,
s. 659-685.
- Helck W., Beziehungen-2= Die Beziehungen Ägyptens zu und
Vorderasiens zur Im 3 und 2. jahurtaise,
Wiesbaden, 1971.
- Houwink ten Cate Ph., The Records= The Records of the Early Hittite Empire,
İstanbul, 1970.
- Kammenhuber A., Arier= Zur Politischen und Kulturellen Bedeutung der
Hurriter, Arier, Heidelberg, 1968, s.87-109.
- Kempinski A.-Košak S., Der İšmeriga Vertrag WO 5, Ljubljana, 1970, s.191-
217.
- Kinal F., Eski Anadolu Tarihi, Ankara, 1962.
- Klengel H., Gesch. Syr.= Geschichte Syriens im 2 Jahrtausend, Teil I
Berlin, 1969.
- Korošek V., Hethitische Staatsverträge = Hethitische Staatsverträge.
Ein Beitrag zu ihrer juristischen Wertung, Leipzig,
1931.
- Kümmel R. H., Kizzuwatna, RIA 5, Berlin, 1976-1980, s. 627-631.

- Landsberger B., Assyrische Königliste und Dunkles Zeitalter, JCS 8, Berlin, 1954, s. 31- 46.
- Laroche E., DLL= Dictionnaire de la Langue Louvite, Paris,1959.
- _____ NH= Les Noms des Hittites, Paris,1966.
- _____ GLH= Glassaire de la Langue Hourrite, Paris, 1980.
- Liverani M., Storiografia politica hittita Šunaššura I. Ovvero della reciprocità, OA 12, Roma,1973, s.267-297.
- Meyer G. R., Zwei Neue Kizzuwatna-Verträge, MIO I, Berlin, 1953, s. 108-124.
- del Monte G. F., Tischler J, Die Orts und Gewässernamen der hethitischen Texte, RGTC 6, Wiesbaden,1978.
- del Monte G. F. Note Sui Trattati fra Hattuša e Kizuwatna, OA XX, Roma, 1981, s.203-221.
- _____ Die Orts und Gewässernamen der hethitischen exte, RGTC 6/2, Wiesbaden, 1992.
- Neumann, G, Sawatra und Kizwatna, Die Sprache 4, Otto Horrassawitz, Wiesbaden, 1958, s.111-114.
- Oller G. H., İdrimis= The Otobiography of İdrimis: A new Text Edition with Philological and Historical Commentary Ann, Arbor,1977.
- Otten H., Ein Althethitischen Vertrag mit Kizzuwatna, JCS 5, Berlin- Deutschland, 1951, s.129-132.
- _____ Die hethitischen *königslisten* und die altorientalische Chronologie, MDOG 83, Berlin,1951 s. 47-71.

- _____
- Die Hethitischen historischen Quellen und Die Altorientalisce, Wiesbaden,1968.
- _____
- Das Siegel des Hethitischen Großkönigs TAHURWALI,
MDOG 103, Berlin,1970 s.59-68.
- Petschow H., Zur Noxalhaftung im Hethitischen Recht, ZA 55,
Berlin, 1962, s. 237-250.
- Reyhan E., Hittit İdari Sisteminde Yer Alan Yönetim Görevlileri,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994.
- Rüstel, Ch.-Neu, E, HZL=Hethitisches Zeichenlexikon, StBoT Beiheft 2,
Wiesbaden, 1989.
- Schachemayer F., Zur staatsrechtlichen Wertung der hethitischen
Verträge, MAOG 4, 1929, = Fs Meissner, 180-186
- Ünal A., YKY= Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana-
Köprü Başı, YKY, İstanbul, 2000, s.19-69.
- Weidner E., PD= Politiche Dokumente aus Kleinasiien, Leipzig,
1923, s.88-111.
- Wilhelm G., Hurriter= Hurriter, Grundzüge der Geschichte und
Kultur der Hurriter Dormstadt, 1982.

KISALTMALAR LİSTESİ

ABoT	Ankara Arkeoloji Müzesinde Bulunan Boğazköy Tabletleri.(Boğazköy- Tafeln im Archäologischen Museum zu Ankara) İstanbul, 1948.
AfO	Archiv für Orientforschung, Berlin, Graz, 1926 vd.
AJA	American Journal of Archaeology, Princeton/ Baston
Anatolia (Anadolu)	A.Ü.D.T.C.F Eski Önasya Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Dergisi, Ankara 1956 vd.
Arc. An.	Archivum Anatolicum, Ankara, 1995vd.
Ar. Or.	Archiv Orientáliní. Prag. 1929 vd.
AÜDTCFY	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
Belleten	Belleten. Türk Tarih Kurumu, Ankara 1937 vd.
CAD	The Assyrian Dictionay. Chicago- Glückstadt, 1956 vd.
BoTU	E. Forrer, Die Boghazköi-Texte in Umschrift, Leipzig, (WVDOG 41/ 42) 1922- 1926.
CAH	Cambridge Ancient History, Cambridge.
CTH	E. Laroche, Catalogue des Textes hittites, Paris, 1971; Catalogue des textes hittites, premier supplement, RHA 30, 1972,94-133.
Die Sprache	Die Sprache, Otto Horrassawitz, Wiesbaden, 1958.
HW	J. Friedrich, Hethitisches Wörterbuch, Heidelberg, 1952.

HZL	Christel Rüstel- Erich Neu, Hethitisches Zeichenlexikon, Wiesbaden, 1989.
IBOT	İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Boğazköy Tabletlerinden Seçme Metinler I-IV, İstanbul 1944, 1947, 1954, 1988.
İ.Ü.Edb. Fak. Yay.	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayımları, İstanbul.
JAOS	Journal of the American Oriental Society. New Haven 1851 vd.
JCS	Journal of Cuneiform Studies. New Haven 1947 vd.
KBo	Keilschrifttexte aus Boğazköy (WVDOG Heft 1 vd) Leipzig 1916-23; (Heft 7 vd.) Berlin 1954 vd.
KIF	Kleinasiatische Forschungen I. Herausgegeben von F. Sommer und H. Ehelolf. Weimar (1927-) 1930.
KUB	Keilschrifturkunden aus Bağazköy, Berlin 1921 vd.
MAOG	Mitteilungen der Deutschen Orient- Gesellschaft zu Berlin, 1899.
MDOG	Mitteilungen der Deutschen Orient Gesellschaft zu Berlin 1899 vd.
MIO	Mitteilungen des Instituts für Orientforschung, Berlin.
MVAeG	Mitteilungen der Vorder asiatisch ägyptischen Gesellschaft, Leibzig, 1922- 1944.

OA	Oriens Antiquus, Studia Biblica et Orientalia, Roma.
OLZ	Orientalistische Literaturzeitung, Berlin/ Leipzig, 1898.
Or	Orientalia, A Quarterly Published by the Faculty of Ancient Oriental Studies, Pontifical Biblical Institute, Roma
RA	Revue d'Assyriologie en d' Archeologie Orientale. Paris, 1886 vd.
RHA	Revue Hittite et Asianique. Paris 1930 vd.
RIA	Reallexikon der. Assyriologie Berlin 1928 -1938, 1957 vd.
StBoT	Studien zu den Boğazköy – Texten, Wiesbaden 1965 vd.
THeth	Texte der Hethiter, Heidelberg, 1971 vd.
TTKY	Türk Tarih Kurumu Yayınları
VBoT	A. Göetze, Verstreute Boğazköi-Texte Marburg 1930.
VS	Vorderasiatische Schriftdenkmäler der Staatlichen Museen zu Berlin.
WO	Die Welt des Orients. Wissenschaftliche Beiträge zur Kunde des Margenlandes, Stuttgart Göttingen 1947 vd.
YKY	Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000.
ZA	Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete- Vorderasiatische Archäologie. Berlin 1886 vd.
ZA NF	Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete, Neue Folge, Berlin, 1924 vd.

GRAMERE AİT VE DİĞER KISALTMALAR

A	=Akkusativ
Abl	=Ablativ
a.g.e.	=adı geçen eser
a.n.	=alt not
Bk. (bk.)	=Bakınız
c.	=communis generis
D.-L.	=Dativ-Lokativ
Dur.	=Durativ
Erg.	=Ergänzungsheft
Frag.	=Fragman
h.	=hittitçe
idg.	=indogermanisch
Imp.	=İmperativ
Inf.	=İnfinitiv
It.	=İterativ
Krş.(krş.)	=Karşılaştırınız
Lat.	=latince
Lief	=Lieferung
M.Ö.	=Milattan Önce
Med.	=Medio-Passiv
N.	=Nominativ
n.	=neutrum

Nr.	=Numara
Par.	=Paragraf
Part.	=Partizip
Pl.	=Plular
Prs.	=Präsens
Prt.	=Präteritum
Res.	=resim
Rs.	=Rückseite
s.	=sayfa
Sg.	=Singular
Süt.	=sütun
Tam.(tam.)	=Tamamlama
Terc.	=Tercüme
Trans.	=Transkripsiyon
vd.	=ve devamı
Vs.	=Vorderseite
V	=Volume
Yorum	=Filolojik Yorum
Z	=Satır

TRANSKRİPSİYON VE DİĞER YERLERDE KULLANILAN İŞARETLER

- [] :Tabletin o kısmının kırık olduğunu gösterir.
- [()] :Yuvarlak parantez içindeki kısmın metnin dublikatı veya parallelinden tamamlandığını gösterir.
- [x] :Kırık metin yerlerinde sayısı hesaplanamayan işaretler için kullanılmıştır.
- [. .] :Kırık metin yerlerinde sayısı takiben hesaplanabilen işaretler için kullanılmıştır.
- () :Tercümenin daha iyi anlaşılabilmesi için yapılan ilaveleeri gösterir.
- +
- (+)
- (+?)
- < >
- ?
- (?)
- (??)
- .
- :Direkt “join” leri gösterir.
- :İndirekt “join”leri gösterir.
- : “Join” in şüpheli olduğunu gösterir.
- :Metni yazan kâtip tarafından, yanlışlıkla unutulmuş işaretleri içine alır.
- :İşaretin okunuşunun kesin olmadığını gösterir.
- :Tercümenin şüpheli olduğunu gösterir.
- :Tercümenin çok şüpheli olduğunu gösterir.
- :Vokal sesler altında ilgili işaretin tahrif edilmiş olduğunu gösterir.

- .. :Vokal sesler altında ilgili işaretin çok tahribat görmüş olduğunu gösterir.
- ... :Yan yana üç ya da üçten fazla nokta o kısmın sağloam olduğunu fakat gerek görülmediğinden alınmadığını gösterir.
- ! :Kendinden önce gelen işaretin normal olmadığını gösterir
- , — :Tabletin paragraf ayrimını gösterir.
- :Asıl metin ile dipnotlar arasını gösterir.
- X :Okunamayan işaret veya işaretleri gösterir.
- S :Paragraf başını gösterir.
- X+1 :Tabletin baş kısmının tam olmadığını, numaralamanın görülen bu ilk satırdan başlatıldığını belirtir.
- ‘ :Satır sayısı üzerinde kullanılır. Tabletin baş kısmının tam olmadığını, numaralamanın görülen ilk satırdan başladığını gösterir.
- ‘ ‘ :İlk satırı kırık olan ve görülen satırlarla arasındaki boşluktan dolayı tahmini olarak verilen satır numarasını belirtir.
- Sumerce birden fazla işaretlerden oluşan kelimelerle işaretlerin arasına konur.
- :Hititçe ve Akadca kelimeleri içeren işaretlerin arasına konur.
- // :Birbirine paralel metinlerin kısaltmaları arasına konur.
- = :İki metin arasında ikinci metnin, birincisinin duplikatı olduğunu gösterir.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

İç hukuk sisteminde çok dikkatli bir biçimde kişilerin münasebetlerini düzenleyen Hititler, milletlerarası münasebetlerin düzenlenmesinde de dikkatli bir politika takip etmektediler.

Beckman, Hititlerin yabancı ülkeler ve bu ülkelerle olan münasebetlerini dost ve düşman olmak üzere ikiye ayırarak kurduklarını söylemektedir. Yabancı ülkelerle kurduğu politikasının amacı uluslararası dengelerin kendi lehine gelişmesini sağlayarak mümkün olduğu kadar düşman ülkelerin sayısını azaltmaktadır. Hitit krallarının ülkeleri ya vasal olarak kendilerine bağlamak ya da eşit olarak kendi yanına çekerek onu zararsız hale getirme politikası güttüğü görülmektedir.¹ Bu politika gereği;

1- Hittit kralları kendileriyle aynı seviyede gördükleri krallar ile yaptıkları antlaşmaları eşitlik prensibine (=paritetik) dayanarak yapmaktadır. Buna örnek olarak Hattusili III. ile Ramses II. arasındaki antlaşma verilebilir. Bu antlaşmada iki ülke arasında kardeşliğin kurulmasının esas alındığı, savunma dahil her konuda antlaşma yapıldığı belirtilmektedir.²

2- Hittit dünyasında diğer bir antlaşma türü vasallerle yapılan antlaşmalardır. Bu Antlaşmalar, en yaygın antlaşma türü olarak gözükmemektedir. Antlaşma yapılan kişiler: a) Merkezden uzakta bulunan eyaletlerin yöneticileri b) Hatti ülkesine mutlak sadakatle bağlı vasal krallardır. Bu antlaşmalar Hittit kralı tarafından hazırlatılmış ilgiliye gönderilirdi. Bu antlaşmaların ortak noktası karşı tarafın hemen hiçbir etkisi bulunmadığı gibi özellikle Hittit çıkarlarının üstün tutulmasıdır. Ayrıca karşı tarafa bu şartlara kesin uyacağı hususunda yemin ettirilmektedir.

¹ G.Beckman, HDT (1999) s. 1 vd.

² A. Dinçol, ?Ü.Edb. Fak.Y. (1986) s.41 vd.

Bu antlaşma türü ile vasaller, büyük kralı ve Hatti ülkesini sadakatle korumak, vergi, kaçaklar ve çeşitli devlet ziyaretleri gibi konularda tek taraflı olarak yükümlülük altına sokulmaktadır. Bazı bilim adamları bu arz anlaşmaları adeta Hitit Kralının tek taraflı hazırlattığı bir emirname gibi değerlendirmektedirler.³

Eşitlik prensibine dayanan anlaşmalar, bu anlaşmaların değiştirilmesine ve yenilenmesine gerek duyulmadığı sürece devamlılık gösteriyordu. Bu anlaşmaların yapım prensiplerinden biri de sonsuza kadar geçerli olmasıdır. Vasallerle yapılan anlaşmalarda ise eğer bir süre belirtilmemişse anlaşma geçerliliği vasalin ölümü ile sona ermektedir.⁴

Çalışmamızda, Kizzuwatna ülkesi ile Hittit Devleti'nin siyasi münasebetlerini iki ülke arasında yapılan anlaşmalar çerçevesinde ele almak için öncelikle Kizzuwatna'nın coğrafi konumuna değinmek gerekektir⁵; zira bu konum Kizzuwatna Memleketi'nin Hittit Devleti ile ilişkilerinin şekil almrasında önemli unsur teşkil etmektedir.

Bugünkü Çukurova, Ovalık Kilikya, Klasik dönemlerde Cilicia Campestris/ Pedias, Geç Asur / Yeni Babil döneminde Que / Hume olarak anılan Kizzuwatna anlamı

³ F.Schachemayer, MAOG 4 (1929) s.180 vd.

⁴ V.Korošek, Hethitische Staatsverträge (1931) s.106 vd.

⁵ Kizzuwatna'nın lokalizasyonu ve geçti?i metin yerleri için bkz.H. Ertem, Bo?azköy Metinlerinde geçen Co?rafya Adları Dizini (1973) s.76-77; G.F. del Monte- J. Tischler, RGTC 6 (1978) s. 211-216; G.F. del Monte, RGTC 6/2 (1992) s. 81.

bilinmese de Hurri kökenli bir addır. Kutsal kenti ve başkenti Kummanni (kl. Komana) bugünkü Şar ile eşitlenmektedir. Mısır belgelerinde QDY (Qade) olarak geçmektedir.⁶ Hititler için Kizzuwatna Hurrili tanrılarla tapınılan bir haç yeridir. Kişi adlarının çoğu Hurricedir ve adeta Hurri ülkesinin bir parçasıdır.⁷ Kizzuwatna, Hurriceden önce ise Luwice konuşulan bir Luwi bölgesidir.⁸ Etnik grupların içinde Hurri ve Luwilerin yanı sıra Sami kavimlerinin varlığı da söz konusudur.⁹

A.Ünal¹⁰, Kizzuwatna adının etimolojik kökeninin mutlak surette M.Ö. 3.binyılın ortalarından itibaren Doğu Anadolu ve Kuzey Mezopotamya'da daha sonra Çukurova'da konuşulan ve yazılan Hurriceye kadar gittiğini düşünmektedir. Hurri kelime doğarcığında Kizabuzzi, Kizihhuru, kizza, kizzihi ve kizzum¹¹ gibi Kizzuwatna ile çağrışım yapan çok sayıda sözcüklerin olduğunu ve ovalık Kilikya'nın M.Ö. 1 bin yıldaki adı Que'nin de Hurrice bir isim olduğunu belirtmektedir.

Kümmel, Kizzuwatna kelimesinin yazılışı ve etimolojisi ile ilgili çalışmasında en yaygın yazılışın Ki-iz-zu-ua-at-na/-ni'nin yanı sıra Boğazköy metinlerinde ise Ki-iz-

⁶ A.Ünal, YKY, ?stanbul (2000) s.19 vd.

⁷ M.Ö. XV. yy.'da Kizzuwatna'da Hurri etkisi görülmeye ba?lamı?tır. A.Goetze, JCS XVI (1962) s. 48- 58; P.Desideri, TTK Kong. X \ I (1990) s. 327-335.

⁸ A.Goetze, Kizz. (1940) s.5 vd.

⁹ A.Ünal, a.g.e, s. 30.

¹⁰ A.Ünal, a.g.e, s. 19.

¹¹ KBo I 2, Rs. 20 ve 24. satırlar.

zu-at-na/ni¹²; Gi-iz-zu-at-ni¹³; Ki-iz-(zu)-wa-ta-na/ni^{KI}¹⁴; Ki-zu-at-ni¹⁵; Ki-zu-wa-at-na¹⁶; GAZ (Kizzx?)-zu-wa-at-na¹⁷; Ki-iz-wa-at-na¹⁸ bu yazılış biçimleri ile geçtiğini belirtmektedir.¹⁹

Yeni Asurca olan yazış biçimini ise Ki-su-at-ni'dir.²⁰ Mısır dilinde ise halkları tanımlamak için gı/ gi/ g^a-s^a-wa-d/d^a-na,²¹ adı kullanılmaktadır. A.Goetze, Kizzuwatna adının daha ziyade Hurrice olduğu kanısındadır.²²

Ne var ki, bu güne kadar tavsiye edilen etimoloji çabaları yetersiz kalıyor.²³ G.Neumann'a²⁴ göre Kizzuwatna isminin etimolojisi şöyledir. "Kez+*wat+-hurr.-

¹² KBo I 1 Rs. 43, 47 ve 51. satırlar; 19, 41+KUB III 13:3' [bkz. 6'!]; KUB XXX 63 II 5;31, 81 Vs. 6 [bkz. Rs.I0]

¹³ KBo I 2 Rs. 20, 24; H.M. Kümmel, RIA 5 (1976- 1980) s.626.

¹⁴ KUB XXXIV 1 ++ [CTH 26] bkz.; G.R. Meyer, MIO I (1953) s.121; 1143/u:6 vd. [Dupl. KBo I 5 III 57/59].

¹⁵ KBo XIX 41 +KUB III, 13: 6' [bkz. ib.3'].

¹⁶ HT I 2 14.

¹⁷ KUB XLVII 64 II 28, bkz. 26, 67 11 -6.

¹⁸ Mısır'daki 'Ramses Mektupları'ndan II. Ramses'in III. Hattuşili'ye yazdı?ı mektup. KBo I 15 Rs 4,17 ve 22. satırlar

¹⁹ H. M. Kümmel, RIA 5 (1976- 1980) s. 627.

²⁰ A. Goetze, JCS XVI (1962) s.52.

²¹ W. Helck, Beziehungen-2 (1971) s. 196, 219, 262, 281,.

²² A. Goetze, Kizz. (1940) s.81.

²³ A. Kammenhuber, Arier (1968) s. 96, d. n. 262.

²⁴ G. Neumann, Sprache 4 (1958) s. 112 vd.

na”(suyun beri (bu)yakası) A.Goetze²⁵, Kizzuwatna adının Hurrice kökenli olduğunu söylemektedir.

Kizzuwatna, stratejik konumu dolayısıyla “Orta Anadolu ve Ege’yi Doğu Akdeniz sahillerine, Kıbrıs ve Mısır ile Kuzey Suriye ve Mezopotamya’ya bağlayan, içinden önemli yolların geçtiği bir konumdadır.²⁶ Kizzuwatna’nın geniş ve yaygın sınırları tarih boyunca devamlı değişmiştir.²⁷ Anadolu ve Suriye arasında bir tampon bölge olarak ortak sınır oluşturmaktadır. Batısında Tarhuntaša (Hulaya Nehri Ülkesi) uzanmaktadır. Hatti ve Kizzuwatna arasındaki sınırları belirleyen Šunaššura Antlaşmasına göre²⁸ batı sınırı Lamos (Lamia), kuzey sınırı Gülek Boğazı’nın kuzeyindeki Šaliiā’dır. Doğu sınırı belirsizdir. Yukarı Mezopotamya’da Waššukanni ve Uruššu kentlerini içine alarak Habur Çayı’na²⁹ ya da daha sonraki değişiklik Kuzey-doğuda Maraş ile Göksun’a degen uzanmaktadır.

Kümmel, A. Goetze’ye dayanarak Kizzuwatna’nın klasik çağlarda Kilikya ismiyle anılacak olan bugünkü Çukurova’nın Güney Doğusunda olduğunun kesin olduğu belirtmekte, toprak sınırlarının ise koşullara bağlı olarak değişikliğe uğradığı ifade edilmektedir.³⁰

25 A. Goetze, Kizz. (1940) s. 81.

26 A.Ünal, YKY (2000) s. 25,

27 T.R. Bryce, The Kingdom (1998) s.111.

28 E. Weidner, PD (1923) s. 88 vd. KBo I 5 Rs. IV 40-66. satırlar.

29 A. Goetze, Kizz. (1940) s. 78.

30 H. M. Kümmel, RIA 5 (1976- 1980) s.627.

Yeni İmparatorluk metinlerine göre Kizzuwatna Hurri/ Mitanni ve Arzawa arasında³¹ Hattuşa'dan Halpa'ya uzanan yol üzerinde³², Tegarama, Kargamış, bağlantı güzergâhının batısındadır.³³ Waššukanni'nin “Išmeriga antlaşması”ndaki³⁴ “Kizzuwatna” ifadesinden toprak genişliği bağlamında Kizzuwatna'nın sınırlarının Arnuwanda I. zamanında Fıratı aşarak Hurrilerin anavatanına kadar uzandığı anlaşılmamalıdır.³⁵ Kizzuwatna güneyde Adana (Adaniya) ve Tarsus şehirleri doğrultusunda Akdenize ulaşır, belki de doğrudan Alalah topraklarıyla sınırlaşır. Ama Kizzuwatna'nın Kuzey Doğu'sunda Şamuha'nın, Kuzey Batısında Tarhuntaşşa'nın³⁶ bulunduğu kesinlikle şüphe yoktur. Kizzuwatna'nın kuzey kesiminde bir kültür merkezi olan Kummani bulunur. Bu bölgeye yakın iki şehir ise Lawazantiya ve muhtemelen Hurama'dır.³⁷

Kizzuwatna'nın sınırlarında yer alan diğer şehirleri eldeki verilere dayanarak şu isimlerle sıralamak mümkündür. Kizzuwatna sınırında, Śinuwanda ve Zinuhara,³⁸ Arana ve Sinamu; Hitit sınırında Lamiya ve Samri şehirleri bulunmaktadır.³⁹

³¹ KBo I 5 IV 19; KUB XXIV 4 Vs. 17-22

³² KBo I 22 Rs. IV

³³ A. Goetze, Kizz. (1940) s. 18.

³⁴ A. Kempinski- S. Košak, WO 5 (1970) s. 196; KUB XXIII 68+ Rs. II.

³⁵ A. Kempinski Košak, a.g.e. s.213.

³⁶ H. Klengel, Gesch. Syr. II (1969) s.82 ve 94 d.n. 60

³⁷ H. M. Kümmel, RIA 5 (1976 -1980) s.626.

³⁸ KUB XXIII 21 II 4- 6

³⁹ H. M. Kümmel, a.g.e, s. 628.

Goetze'nin 1940 yılında yayınladığı *Kizzuwatna and the Problem of the Hittites Geography* isimli kitapta, Kizzuwatna ile ilişkili olarak yayımlanmış çalışmaları toparlayan çok kapsamlı bir eserdir.

13. yüzyıldan itibaren Kizzuwatna Kummani olarak tanımlanmakta ve toprak sahası Kilikya içlerine kadar uzanmaktadır.

Goetze, Šunašsura Antlaşması'nın ana tabletinin son bölümünün, Hatti ile Kizzuwatna arasındaki sınırın tarif edilmesine ayrıldığını belirtmektedir. Goetze, Šunašsura Antlaşma metnini ele alarak, Hatti ile Kizzuwatna arasındaki sınırın denizden Anamušta sınırına kadar uzanan kısmının yeniden düzenlenliğinin anlaşıldığını belirtmekte ve sınırın geri kalan kısmının da daha önce yapılmış antlaşmaların belirlediğini bildirmektedir. Bu iki devlet arasında Šamri Nehri'nin sınır kabul edildiği bir çizelge vermektedir.

<u>Hittit Sınırı</u>		<u>Kizzuwatna Sınırı</u>
šerigga	š	[.....]
a		Zilappuna
Hatti ülkesi	m	Luwana
Turutna	r	Adana ülkesi
Anamušta	i	Durpina
šaliia		-----
Aruna	N	Zabarašna Dağları
Lamia	e	Erimma
h		Zinziluwa
	r	Pitura
	i	

DENİZ

Burada iki ülke arasında sınır olarak gözüken Şamri Nehri'nin (Saros) bugünkü Seyhan olduğu kabul edilmiştir.⁴⁰

Adana Ovası üzerinde Tarsus'ta bulunan Eski Hitit çağına ait krali bir arazi bağış belgesi eski Hitit Çağında hüküm sürmüş kralın Adaniya'da arazi bağışi yapabildiğini bu yüzden Adaniya'nın⁴¹ üzerinde bulunduğu bölgenin doğrudan Hitit Kralının yönetiminde bulunduğu açıkça ortaya koymaktadır.⁴²

Hititlerin Kizzuwatna bölgesini ne zaman ele geçirdikleri hususunda şunları söylemek mümkündür. Bölgenin Hattuşili I.'in Suriye'ye düzenlediği sefer sırasında feth edilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Bu seferde Hattuşili'nin ilk hedefi Alalah idi. Daha sonra Uršu, İgagali, Taşhiniia kentlerine yürümüştür. Alalah vasal kralı ise bağlı bulunduğu Yamhad Kralı adına Beala Geçidi'nin doğu ucunu tutarak Suriye kapılarını korumaya çalışmıştır. Bu geçidin batı ucu ise Kizzuwatna sınırları içinde bir noktaya denk gelmekteydi. Bu yüzden Kizzuwatna'yı ele geçirmek isteyen bir Hitit kralı için Alalah'ın bir Suriye seferinde ilk hedef olması son derece doğaldır. Hattuşili bu geçidi aşarak kuzeye ilerlemiş ve evine dönmeden önce Lawazantiya rotası ile toros yolunu kullanmış ve Yamhad'a yaklaşan düşmanlarını ortadan

⁴⁰ KBo I 5, IV 40 vd.; 108vd.; A.Goetze, Kizz. (1940) s.48 vd. ;O. R. Garstang- J. Gurney, Geogr. (1959) s.59 vd.

⁴¹ Telipinu Fermanı'nda anlatıldı?ı kadariyla, Ammun'a kar?ı ayaklanan Galmiia, Arzawa ve ?allapa arasında Adaniia'da sayılmaktadır. bkz. KUB XI 5 Öy. 14-15; KUB II Öy. II 7-8.

⁴² R. H. Beal, Or 55 (1986) s.425.

kaldırmış olmalıdır.⁴³ Orta Anadolu kavşı içinde gelişen Hittit Devleti, bölge coğrafyasında daha da güçlenebilmek maksadıyla Kuzey Suriye, Alalah, Yamhad bölgesinde bulunan dünyanın en önemli ticaret yollarından biri olan ve Babil'den gelerek denize ulaşan ticari yolu ele geçirmeyi planlamış olmalıdır. Bu maksatla Hititler için öncelikle bölgede ki en önemli devletler olan Alalah, Yamhad, Halep üzerine sefer yapmış olmalıdır. Ne var ki bu bölgede sağlanacak olan iktidarın ayakta kalabilmesi için komşu Kizzuwatna bölgesinin ele geçirilmiş olması gerekiği de açıklıktır. Hattuşili I.'nin ilk Suriye seferi kralın bu bölgeyi kontrol altına aldığı düşünüldüğünde daha da anlam kazanmaktadır. Adaniya kentinde bir isyan gerçekleştiği ve Karanlık Ammuna çağında, Kizzuwatna Ülkesinin bağımsızlığını yeniden kazandığı anlaşılmaktadır. “Ülkeler ona karşı isyan ettiler. bunlar: Galmiaš Kenti, Adaniya Ülkesi, Arzauia Ülkesi, şallapa Kenti'dir.” Adaniya'da isyan ederek Kizzuwatna'nın bağımsızlığını kazanmasını sağlayan ve aynı zamanda Kizzuwatna Kralı olarak gözüken İšputahšu'nun babası Pariyawatri olmalıdır.

Kizzuwatna isminde bir ülkenin geçtiği ilk kaynak şüphesiz Telipinu'nun Kizzuwatnalı İšputahšu ile yaptığı ilk devletlerarası antlaşmadır.⁴⁴ Tarsus'ta bulunan mühründe İšputahšu kendini büyük kral Pariyawatri'nin oğlu olarak adlandırmaktadır.⁴⁵ Daha sonraları Kizzuwatna olarak adlandırılacak ülkenin Ammuna Dönemindeki Adaniya ve Telipinu dönemindeki Lawazantiya gibi şehirleri

⁴³ R. H. Beal, a.g.e s.425.

⁴⁴ KBo XIX 37 (CTH 21).

⁴⁵ A. Kammenhuber, Arier (1968) s. 296.

ise Eski Hitit Devleti Döneminde başkaldıran bölgeleri olarak tanımlanır.⁴⁶ Bu sebeptendir ki Hattuşili I. Lawazantiya'dan başlayarak Urşu kuşatmasına girişir.

Bu arada Kizzuwatna'dan hala bağımsız bir siyasi bütünlük olarak bahsedilmez. Kizzuwatna'lı Pilliya ile sözleşme yapan Hitit Kralı Zidanza'nın I. Zidanza olmasını bir kısım bilim adamları şüpheli karşılamaktadır.⁴⁷

Kurban Listelerinde Zidanza'nın *īyaya* isimli bir karısının olması bu kralın varlığını kanıtladığı halde⁴⁸, Telipinu Fermanında ki Zidanza'nın ismi –*ša* ve –*ta*⁴⁹ ile biten bir karısının olması ilgi çekicidir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Kizzuwatna, Zidanza I'in oğlu Ammuna dönemine kadar Hatti Devleti'nin bir parçası olarak kaldığı için söz konusu Zidanza'nın sadece Zidanza II. olması mümkün gözükmeğtedir.⁵⁰

⁴⁶ KUB XI 5, H. M. Kümmel, RIA 5 (1976- 1980) s. 628.

⁴⁷ H. M. Kümmel, a.g.e s.628.

⁴⁸ R. H. Beal, Or 55 (1986) s. 428. Krş. E. Laroche, NH (1966) s. 76.

⁴⁹ S. R. Bin-Nun, THeth 5 (1975) s. 93 n.145. ;B. Landsberger, JCS 8 (1954) s. 49 vd.; A. Goetze, JCS 11 (1957) s. 54-55; H. Otten, Die hethitischen historischen Quellen (1968) s. 8-9.

⁵⁰ R. H. Beal, a.g.e, s.428.

II. BÖLÜM

HİTİT DEVLETİ ANTLAŞMALARI

1) Hitit Devleti'nin Antlaşmaları Hakkında Genel Bilgiler:

Boğazköy'de ortaya çıkarılan yaklaşık 30 bin adet kil tabletin içinde sayıca az, fakat Hitit Devleti'nin siyasal ilişkilerini göstermesi bakımından çok önemli bir grubu kuşkusuz, "Politik Antlaşma Metinleri" oluşturmaktadır. Antlaşmalar vasallerle yapılan antlaşmalar ve Hititlerin kendilerine eşdeğer devletlerle yaptığı antlaşmalardır.

Hitit Devleti, gerek diğer devletlere siyasi haklar tanımaması bakımından, gerekse Hitit büyük kralının icraatının bir meclis tarafından denetlenmesi bakımından tarihin en eski hukuk devletidir.⁵¹ Hitit Devleti'nin diğer büyük krallarla veya kendisine tâbi küçük krallıklarla olan hukuki durumunu Boğazköy'de bulunan devlet muahedeleri bize açıklamaktadır. Bu muahedelerin devletler hukuku bakımından tetkiki devletin komşularının üç şekilde bulunabileceğini göstermektedir. Yani, o devlet Hititlerin ya müttefikidir ya vasalidir ya da düşmanıdır.⁵²

Hitit Devletine silahla karşı koyan, devletin sınırlarını kötü niyetle ihlal eden ya da yürürlülükteki bir anlaşmayı bozan kişi veya devletlerin yanında aralarında anlaşma sağlanamayan her ülke kralın düşmanıdır. Kralın başlıca görevlerinden birisi, çevresindeki bütün politik güçlerin Hitit Devleti ile ilişkilerini düzenlemektir.

Müttefikler, kendileriyle eşit haklara sahip olan ve bir dostluk anlaşması imzalayan hükümdarlardır. Böyle bir anlaşma sadece büyük devletlerle yapılabiliyordu. Bu

⁵¹ F. Kinal, Eski Anadolu Tarihi (1962) s.156 vd.

⁵² A. Goetze, Kleinasien (1957) s.97.

hükümdarlar hitit kralına “eşit” olarak kabul ediliyor ve “Büyük Kral” ünvanı taşıyordu. Šuppiluliuma döneminde Hurri ülkesiyle,⁵³ Hattuşili III. döneminde Babil Ülkesiyle⁵⁴ ve Mısır firavunu Ramses II. ile böyle bir anlaşma imzalanmıştır.⁵⁵ Anlaşmayı imzalayan kişiler atasındaki ilişkiler “kardeşlik” (=ahatu) ve “barış” (=šalamu) ilişkisine dayanmaktadır.

Hittit Devleti ile Müttefik Devletlerarasında yapılan anlaşmalar birbirine eşit sayılan bu devletlerin ilişkilerine ışık tutmaktadır. Bu anlaşmaların bazı hükümleri özetle şöyledir: Bu iki ülkeden birisine başka bir ülke saldırıldığında veya ülkede ayaklanma baş gösterdiğinde askeri destek sağlama, siyasi kaçakların birbirine iade edilmesi gibi. Antlaşmanın sonunda her iki ülkenin, tanrılarının gazabına uğrayacaklarına inanmaktadır.⁵⁶

Kadeş anlaşması, dönemin iki süper gücü Hittit kralı Hattuşili III. ile Mısır firavunu Ramses II. arasında eşitlik ilkesine dayanarak imzalanmış tek anlaşmadır. Bu anlaşma Kadeş'te Hittit kralı Muwatalli II. ile Ramses II. Arasındaki savaştan (M.Ö. 1285) 16 yıl sonra, Hattuşili'nin III. Krallığı zamanında imzalanmış ve Hittit-Mısır sürtüşmelerine son vermiştir.⁵⁷ Hittit Devleti'nin Mısır ile olan dostluk münasebetleri Amenofis'in IV. ölümüne kadar devam etmiştir.

Hattuşili'nin krallığının ilk dönemlerinde müttefiki Babilonya'dır. Bu ittifakla gittikçe güçlenen Asurlulara karşı bir denge sağlamak düşünülmüştür. Bu devirde

⁵³ E. Weidner, PD (1923) s.112.

⁵⁴ KBo I 10.

⁵⁵ Akadca nüsha E. Weidner, a.g.e, s.112.

⁵⁶ S. Alp, A.Ü. D.T.C.F. Y. No: 239 (1974) s. 428 vd.

⁵⁷ A. M. Dinçol, ?Ü.Edb. Fak. Y. (1986) s. 37 vd.

Babilonya kuvvetli olmamakla birlikte Hittit arazisine göz koyan Asur için iki kuvvet arasında kalma tehlikesi yaratmıştır. Fakat bu ittifak Babil Kralı Kadaşman-Turgu'nun ölümü üzerine son bulmuştur.

Hittit Devleti'nin dış münasebetlerini; ençok vasallerle yaptığı anlaşmalardan çıkartıyoruz. Bu anlaşmalar Hittit Devleti ile vasalleri arasındaki ilişkileri düzenlemektedir.

Vasal Devletler ise iç işlerinde serbest olmakla beraber dış işlerinde Hittit kralının emrinde olup ona haraç ödemek zorundadırlar. Etki alanı ancak kendisine verilen bölgenin sınırları içindedir. Vasal Devletler sistemi Šuppiluliuma I. zamanında teşkil edilmiş ve Murşili II. zamanında geliştirilmiştir. Vasal devletler ile yapılan anlaşmalarda Hittit Büyük kralının menfaatleri ön plana alınıyordu. Büyük Devletlerle ve Mezopotamya kültür çevresine mensup bölgelerdeki vasallerle (Amurru, Mitanni gibi) yapılan anlaşmalar akadca; Anadoludaki vasallerle yapılan anlaşmalar ise Hititçe yazılıyordu.⁵⁸

Bu sistem içinde yer alan devletler şunlardır:⁵⁹

I. Anadolu İçinde Bulunan Vasal Devletler

1. Išuwa Ülkesi
2. Kizzuwatna Krallığı
3. Azzi-Haiaşa Ülkeleri
4. Hurri-Mitanni Krallığı
5. Arzawa Ülkeleri
 - a) Arzawa
 - b) Hapalla
 - c) Wiluša
 - d) Mira-Kuwaliya
 - e) Šeha Nehri Memleketi.

⁵⁸ A.Goetze, Kleinasien (1957) s. 98 vd.

⁵⁹ A.Goetze, a.g.e., s.102 vd.

II. Anadolu Dışında Bulunan Vasal Devletler

Kargamış, Halep, Nuhašše, Ugarit, Kinza, Amurru

Bu vasal devletlerle Hittit Devleti'ne karşı mükellefiyetlerini bildiren bir antlaşma imzalanyordu. Özellikle Murşili II. Arzawa beyliklerinden herbiri ile ayrı ayrı bu tarzda anlaşmalar imzalanmıştır. Bunlar karşılaşırınlınca esas amacın aynı olmasına beraber, diğer şartların farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Bunlardan bazısına senede bir defa Hattuşa'yı ziyaret etme şartı koşulduğu halde, bir diğerine antlaşma tabletlerini senede üç defa okuması tavsiye ediliyordu. Her memleketin vereceği at, asker, harp arabası miktarıda o memleketin zenginliğime göre değişiyordu.⁶⁰

Bu anlaşmaların ortak noktaları şöyledir: Savaş ve barış gibi kendi dış politikasını ilgilendiren hususlardan vazgeçmek zorunda bırakılmışlardır. Dışarıyla olan ticaret serbestliği sınırlandırılmıştır. Kendilerine gelen yabancı devlet elçilerini Büyük Krala göndermek zorundadırlar. Kralın dostuyla dost düşmanıyla düşman olmalıdır. Bunun karşılığında da Büyük Kral ona ve onun hanedanına topraklarını garanti etmektedir.

Politik otoriteye sahip bu merkezler, komşu ülkeleri ellerine geçirmek için çabaladıkları gibi daha küçük olan devletler ise güçlü olan bir devletin himayesi altına girmeyi kabul ediyorlardı. Özellikle Hititler Suriye'ye girdikleri zaman, buradaki küçük devletlerin durumu böyleydi. Bu sistemin devamlılığı sadece kralın otoritesine bağlıydı. Kral bir başarısızlığa uğradığı takdirde ülkenin tümünde baş gösteren karışıklıklarla birlikte vasal devletler bir bir elinden çıkmaktaydı.⁶¹ Bu suretle kralın kanuni vazifelerinin yanı sıra sadakat ve minnet vazifeleri de hatırlatılmaktadır.⁶²

⁶⁰ E. Reyhan, Hittit ?dari Sisteminde Yer Alan Yönetim Görevlileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (1994) s. 234-254.

⁶¹ A. Goetze, Kleinasiyen (1957) s. 100.

⁶² CTH 42- 43 KBo V 6 ?uppiliuma II. ile Azzi-Haiasha kralı Hukkana arasında bir antla?ma olmu?tur. ?mparatorluk döneminde birçok prenses nedenlerle kom?u ve vasal devletlerin prensleri ile evlendirilmektedir. Bunun için bkz.E. Weidner, PD (1923) s.1, Bu evlenmelerin ilk örne?i Şuppiliuma'nın kız karde?i ile Hayaşa kralı Hukkana'nın evlenmesidir.

Vasallerle yapılan antlaşmalarda Büyük kralın tespit ettiği tek taraflı antlaşmalar söz konusudur. Antlaşmayı sadece vasal yeminle tedarik etmektedir. Burada esas olan nokta, kralın şahsına ve hanedanına sadakat yemini gösterilmesidir. Vasalin diğer vazifeleri arasında askeri yükümlülükleri de yer alır. Bir sefer halinde Büyük kralın emrine ne kadar yaya ve harp arabalı savaşçı verebileceği net bir şekilde belirtilmiştir. Ayrıca vasal, diğer büyük devletlere karşı yapılan her savaşta, Hittit ülkesindeki isyanlarda, Hittit kralına destek olacak, siyasi kaçakları ise iade edecktir.

Vasal Devletler ile Hittit Kralları Arasında Yapılan Antlaşmalar

Eski Hitit Dönemi

- 1-** Telepinu ile Kizzuwatna'lı İšputahšu (CTH 21)
- 2-** Zidanza ile Kizzuwatna'lı Pilliya (CTH 25)
- 3-** Bir Hittit Kralı ile Kizzuwatna'lı Paddatiššu (CTH 26)
- 4-** Bir Hittit Kralı ile Habiru (CTH 27)

İmparatorluk Dönemi

- 1-** Šuppiluliuma I.
 - a) Kizzuwatna'lı Šunaššura (CTH 41)
 - b) Haiaša'lı Hukkana (CTH 42- 43)
 - c) Ugarit'li Niqpad (CTH 46)
 - d) Amurru'lu Aziru (CTH 49)
 - e) Kargamış'lı Šarri-KUŠUH (CTH 50)
 - f) Mitanni'li Mattiwaza (Kuttivaza) (CTH 51- 52)
 - g) Nuhašše'li Tette (CTH 53)
- 2-** Murşili II.
 - a) Amurru'lu Duppi-Tešup (CTH 62)
 - b) Ugarit'li Nigmepa (CTH 66)
 - c) Hapalla'lı Targašnalli (CTH 67)

- d)** Mira-Kuvaliia'lı Kupanta-^DKAL (CTH 68)
- e)** Šeha Nehri Ülkesi Manapa Datta (CTH 69)
- f)** Halep'li Talmi-Šarruma (CTH 75)
- g)** Wilušalı Alakšandu (CTH 76)

3- Hattušili III.

- a)** Amurru'lu Bentešina (CTH 92)
- b)** Tarhuntaššalı ^DKAL (CTH 97)

4- Tudhaliya IV.

- a)** Amurru'lu Šauškamuwa(CTH 105)
- b)** Tarhuntaššalı Ulmi-Tešup (CTH 106)
- c)** Tarhuntaššalı Kurunta (Bronz Tablet)

5- Šuppiluliuma II.

- a)** Kargamış'lı Talmi-Tešup (CTH 122)
- b)** Partneri Bilinmeyen bir antlaşma (CTH 123)

2) Hittit Devleti'nin Kizzuwatna Memleketi İle Yaptığı Antlaşmalar Hakkında

Genel Bilgiler

Hittit Devleti'nin antlaşmaları daha çok, siyasi olayların yoğun olduğu, Büyük İmparatorluk döneminden kalmadır. Ancak, Orta ve Eski Hittit dönemine ait antlaşma parçaları da bulunmaktadır. Bunların hemen hepsi de o devirde tam anlamı ile hâkim olunamadığı anlaşılan Kizzuwatna ile yapılmıştır. Fakat bunların içeriği tabletlerin fragmenter durumu yüzünden pek belli olmamaktadır. Bunların en eskisi Telipinu ile Kizzuwatna Kralı İšputahšu arasında yapılan antlaşmadır.⁶³ Bu anlaşmanın bir Hittitçe ve bir de akadca versiyonumasına karşın, her ikisinden de çok az şey kalmasından dolayı anlaşmanın kuruluş şemasını İmparatorluk dönemi anlaşmalarıyla karşılaştırma olanağına sahip değiliz. Buna karşın İšputahšu'nun Tarsus'ta bulunan mührü sayesinde bu kralın tarihi kişiliğini somut bir belge ile tanıyoruz. Diğer bir anlaşma ise Zidanza (Orta Hittit Dönemi)⁶⁴ ile Kizzuwatna'lı Pilliya arasında ve adı belli olmayan Hittit Kralı ile Paddatiššu arasında aktedilmiştir.

(Akadca)

Özellikle Hittit kralı ile vasal krallardan bazıları arasında aktedilen anlaşmalarda, anlaşmaya –yemin suretiyle– taraf olmamakla beraber, tek tek adları sayılan soylulara rastlanmaktadır. Bunların anlamı ve işlevi kesin değildir. Ancak, Hittit asiller meclisi olan pankuş'u temsil ettikleri söylenebilir. Bu gibi belgelerde bu kişilerin anlaşmanın yazımı sırasında rol oynadıkları bazı anlaşmaların sonuna konan şu cümlelerden anlaşılmaktadır. “Bu tableti A kentinde X, Y, Z'nin huzurunda kâtip

⁶³ A. Kammenhuber, Arier (1968) s. 97- 98; R. H. Beal, Or 55 (1986) s.443; G. Meyer, MIO I (1953) s.123.

⁶⁴ A. Kammenhuber, a.g.e, s. 97 -98; R.H. Beal, a.g.e, s.443; G. Meyer, a.g.e, s. 123.

B yazdı. Bu cümleye yalnız antlaşmalarda değil, Hittit krallarının toprak bağışi belgelerinde de rastlanmaktadır. Yani; bu kişiler bir tür şahittirler.⁶⁵

Kizzuwatna antlaşmaları üzerinde yapılacak biçimsel bir araştırmanın iki ülke arasındaki ilişkilerin yeniden anlaşılması ve yapılandırılması açısından çok önemli olduğu açıktır. Böyle bir çalışma sonucunda Mitanni'nin teslim olması öncesi ve sonrasındaki ilişkiler daha net anlaşılmıştır. Bu noktada Mitanni'nin çöküşü ile birlikte Hatti egemenliğinin sabit kılındığı ilişkilere dikkat etmek gerekmektedir. (bu durum olağanın dışında beklenmedik bir krize yol açmıştır.) Nitekim söz konusu durum, Amarna çağında, Tutmosis III. tarafından gerçekleştirilen bir takım seferlere neden olmuştur. del Monte bu konuda üç önemli noktaya dikkat çekmektedir. Eski Hittit Çağı ile Telipinu'dan önceki dönemde Anadolu orijinli bir formülasyon sistemi ortaya çıkar ve Anadolu için kronik bir hal alır. Daha sonra Telipinu tarafından ortaya koyulan Suriye orijinli, bir diğer formüldür ki bu durum Suriye kültürünün Anadolu üzerindeki egemenliğinin sonucudur, üçüncü formülasyon sisteminde ise tekrar Anadolu orijinli formülasyon sisteminin aldığı görülür. Bu ipucu Eski Hittit Krallık çağının neden son bulduğu konusunda da faydalı bir veri olarak kabul edilebilir. Bu egemenliğin imparatorluk çağında da devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak bu dönemde Hititlerin Kizzuwatna ile eşitlik ilkesine dayalı herhangi bir anlaşma yaptıklarına rastlanmaz. Bu noktadan sonra Yeni bir Anadolu kültürü asla dominant bir konuma gelememiştir. Söz konusu Hurri kültürünün Kizzuwatna

⁶⁵ M. A. Dinçol, ?Ü. Edb. Fak. Y. (1986) s. 37 vd.

krallığının mevcut olmadığı bir ortamda kendi kendine yayılım göstermesi kabul edilen görüşe aykırı bir durumdur.⁶⁶

Hittit Devleti ile Kizzuwatna Memleketi'nin yaptığı antlaşmalarının Kronolojik sıralamasını bazı bilim adamları şu şekilde kabul etmiştir.

G. Meyer, MIO I, 1953

Zidanza ----- Pilliya
Ammuna ----- Šunaššura
Huzziia ----- Pariiawatri
Telipinu ----- İšputahšu
Hattušili II.----- Paddatiššu
Šuppiluliuma ----- Talzu
(1380-1345) ----- Šunaššura II.

A.Kammanhuber,Arier, 1968

Zidanza/ Zidanza ----- Pil-li-ia
Huzziia----- Pariiawatri
Telipinu----- İšputahšu
Hattušili II.-----
? ----- Paddatiššu
Šuppiluliuma I.----- Šunaššura

66 G.F. del Monte, OA XX (1981) s. 220 -221.

R. H. Beal, Or. 55, 1968

Ammuna ----- Pariiawatri
Huzziia I / Telipinu ----- ļšputahšu
Tahurwaili / Alluwamna ---- Eheya
Hantili II. ? ? ----- Paddatiššu
Zidanza II. ----- Pilliya
Huzziia ----- Talzu
Tudhaliya II. ? ? ? ----- Šunaššura
Arnuwanda I -----
 Kantuzzili
Tudhaliya III. -----
Šuppiluliuma ----- Telipinu

III. BÖLÜM

KIZZUWATNA MEMLEKETİ İLE HİTİT DEVLETİ ARASINDA YAPILAN ANTLAŞMA METİNLERİ

1) Kizzuwatna'lı İšputahšu ile Hittit Kralı Telipinu Arasında Yapılan Antlaşma

a) Transkripsiyon ve Tercüme:

KUB XXXI 82 (CTH 21)⁶⁷

1'

LUGAL? [

2'

3'

]x-pu-uš i-na

4'

5'

]x-šu-uk iš-tu KUR^{URU} Ha-at-ti

6'

] -il

7'

[URU^{ki} ša LUGAL.GAL ša a-na miš-pu-tah-šu]x a-na qa-ti
LUGAL.GAL ut-ta-na-a-[ar]

8'

[ū ša LUG]AL KUR URU Ha-at-ti qa-tam-ma

9'

[šum-ma miš-pu-tah-šu ÉRIN^{MEŠ} ti-la-tú a-na LUGAL.GAL i-ir-ri-iš šum-
m]a ŠÀ-šu i-na-an-din

10' [šum-ma ú-ul ŠÀ-šu la-a i-na-an-din i-na ni-iš DINGIR^{lim} lu-ú pa]-at-te₄-
er ù šum-ma ÉRIN^{MEŠ}

11' [i-na-an-din a-šar il-la-ku ki-i-ma ÉRIN^{MEŠ} GIŠGIGIR^{HI.A} ÉRI]N^{MEŠ} GÌR ša
miš-pu-tah-šu

⁶⁷ Transkripsiyon ve Tercüme için bkz.; G. F. del Monte, OA XX (1981) s. 203 vd.

- 1' kral ? [
- 2'
-
- 3']
- 4'
-
- 5'] Hatti Memleketi'nden
- 6']
-
- 7' [Büyük krala ait bir yerleşim yeri] İšputahšu'nun (eline geçmişse) onu Büyük kralın denetimine bırakın.
- 8' [] ve Hatti Memleketi'nin kralı için aynı şekilde
-
- 9' [Eğer İšputahšu Büyük kraldan destek birlikleri (isterse)] o seve seve verecek
- 10' [eğer seve seve vermezse; bu olmadan tanrı yemini bozulur. Eğer askerler
- 11' [verilirse her nereye (giderlerse gitsinler) İšputahšu 'nun atlı arabaları ve piyade erler]ri (ganimetten)

- 12' [HA.LA *i-le-eq-qu-ú* ÉRIN^{MEŠ} GIŠGIGIR^{H.I.A} ÉRI]N^{MEŠ} GÌR *ša*
 LUGAL.GAL HA.LA]-ma *i-le-eq-qu-ú* *ù ša* LUGAL.GAL [*qa-tam-ma*]
-
- 13' [*i]le-eq-qè* *ù ša*
 LUGAL.GAL *qa-tam-ma*
-
- 14' [*i-n]a-an-din*
 LUGAL.[GAL] *ki-a-am la-a i-qa-a[b-bi]*
- 15' [*qa-ta]m?*-ma
-
- 16' [*i-n]a-an-din* KUR URU_{Ha-at-ti}
 SIG₅
- 17' [*]lu* LUGAL.GAL *i-sa-bat-ma a-na*
mīš-p[u-tah-šu]
- 18']-x ma
- 19' [*]i-na-an-din a-šar il-la-ku i-ib -* [
- 20' [*]ši* *ù ša* LUGAL.GAL *qa-tam-ma*
-
- 21' [šum-ma ḫR *ša mīš-pu-tah-šu a-na* SAG.DU *be-li-š]u ip-pa[l-l]a-aš a-na*
 KUR URU_{Ha-at-ti} [*i*]-[*ir-ru-ub*]
- 22' [LUGAL.GAL ^{LÚ}*mu-nab-ta i-sa-bat-ma a-na* ^m*Iš-pu-tah-šu*] *i-[na]-an-din*
[ù] ša LUGAL.GAL
-

12' [Büyük kralın birlikleri, atlı arabaları ve piyade erleri kadar pay]
alacaklar. Ve büyük kral içinde [aynı şekilde]

13' [a]lacaklar ve büyük kral için aynı
şekilde

14' [ver]ilir. Büyük kral böyle
söylemeyecek (söyledemiyor.)

15' []aynı ş]ekilde

16' [ver]ilir. Hatti Ülkesi iyidir.

17' []büyük kral yakalayacak ve
[şp[utahšu]'ya (iade edecek)

18' [aynı şkil]de

19' []verilirse nereye giderse x [

20' []] ve büyük kral için aynı şekilde

21' [Eğer İsputahšu 'nun kölesi (tebaası) beyi]nin şahsına yönelik
[suikast girişiminde bulunursa] (daha sonra) Hatti ulkesine [ayak
basarsa]

22' [Büyük kral kaçağı yakalayacak ve İsputahšu'ya] verecek. Ve
büyük kral için aynı şekilde (yapılması söz konusudur.)

KUB XXXI 81

Vs.

- 1] le-e x-x
-
- 2] x-na-aš
- 3] LUGAL.GAL har-tu
- 4]
-
- 5] e-eš-tu
- 6] LUGAL KUR ^{URU}Ki-iz-zu-<ua>-at- na
KI.MIN
- 7] -i-te-iz-zi
-
- 8] x ŠA LUGAL.GAL ^mIš-pu-tah-šu-aš-ša
- 9] x-aš KI.MIN
- 10]-x
-
- 11]-x-x-x-zi

Vs.

- 1]-masın.

- 2] -x
3] Büyüük kral tutsun
4]

- 5] olsun.
6] Kizzuwatna Memleketi kralı
(için) aynı şekilde
7] x x x x

- 8] Büyüük kralın (ve) İšputahšu'nun
9] x aynı şekilde
10] x

- 11] x-x-x-x-zı

Rs.

1] x-x [] x-x
2] x-e⁷-aš-ša-an-zi nu-ut-ša-an ^mIš-pu-tah-šu-uš
3] x-pa-az-zi ^mIš-pu-tah-šu-ša ŠA LUGAL.GAL-pát
4 ka]t-ti-iš-ši

5 ^mPí-r]i-ia-ša-ú-ma-ia LUGAL KUR ^{URU}Ka-ni-it-hi
6] -x-x-x ^mPí-ri-ia-ša-ú-uš-aš-ša li-in-ki-ia
7]-ka

8]-x-uš li-ik-ta na-at ap-pa(-)ši-ua-at-ta-aš
9]-x-tu

10] ŠA LUGAL.GAL ZAG⁷-aš nu-za ^mIš-pu-tah-šu-uš
LUGAL ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-na
11 m]a-an-ni-in-ku-ua-an ti-i-e-iz-zi na-an
12] x-i

13] x x x x x x x

Rs.

1] x-x [] x-x
2] x -x- x- x ve İšputahšu
3] x-x-x İšputahšu ve adı geçen büyük kralın
4 ya]nında

5] Kanithi Memleketi kralı Píriiašaúma
6]-x-x Píriiašaúma yemin
7] -x

8] -x-x yemin etti ve
9]-x-x

10] büyük kralın sınırı(dır)? ve Kizzuwatna Memleketi kralı İšputahšu
11] yakın gelirse ve onu
12] x

KBo XIX 36

Vs. I

1 ^{URU}Ha-a[t-

2 ma-a-an [

3 a-ap-x [

Vs. I

1 x şehri [

2 Eger [

3 x-x-x [

Rs.

1 LUGAL.GAL iš-t[a-

2 nu ^mIš-pu-ta[h-šu

3 [

4 [] x-zi x [

Rs.

1 Büyük kral [

2 Ve īšputa[hšu

3

4 [] x-x x [

KBo XIX 37

1] x ^{MEŠ}-ia iš-hi-ú-li ^{HI.A} [

2 -h]ar ^mTe-li-pi-nu *U*Iš-[pu-tah-šu
3]-ia ki-iš-ša-an i-i[a-
4] LÚ NU.GAL nu-ua-kán [
5 -z]i nu ma-a-an a-ši x [
6] x DUB.BA^{MEŠ}-*IA*-ia iš-[
7 am-]mu-uq-ma a-pid-da-i[a-
8] x-x nu-za DINGIR^{MEŠ} EGI[R-
9]-ma-an iš-[
10] -it- [

1] x'ler ve antlaşmalar [
2] x Telipinu ve Iš[putahšu

- 3]-x söyle xx [
- 4] x yoktur ve [
- 5]-x ve eğer adı geçen [
- 6]x tabletlerim ve x[
- 7 Be]nim orada [
- 8] x-x ve tanrılar arka[(dan)
- 9] -x-x -[
- 10] x[

b) Metin Hakkında Bilgi:

CTH 21 başlığı altında toplanan antlaşma Kizzuwatna'lı İšputahšu ile Hitit kralı Telipinu arasında yapılmıştır. 10 paragraf ve 22 satırdan oluşmaktadır. Akadca nüshada Hitit kralından büyük kral diye bahsedildiği Kizzuwatna kralından sadece ismi ile bahsedilmektedir. (7.ve9.satır) Ancak Hititçe nüsha KUB XXXI 81 Öy. 8. satırda ise İšputahšu Büyük Kral ifadesi ile geçmektedir.

KUB XXX 42, Rs. IV, s.15 vd. no'lu metinden anladığımız kadarıyla Telipinu dönemindeki Kizzuwatna kralı İšputahšu idi. (yak. M.Ö.1450) “^mİš-pu-tah-šu-uš LUGAL KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-na”.⁶⁸ Tarsus'ta yapılan kazı çalışmaları esnasında üzerinde çivi yazılı bir yazıt bulunan iki dilli bir bulla örneği açığa çıkarılmıştır. Bullanın üzerinde “^mİšputahšu LUGAL GAL DUMU Pa-ri-ia-va-at-ri Pariawatri'nin oğlu büyük kral İšputahšu” yazmaktadır. Söz konusu yazıtın M.Ö. 17. yy'a tarihendiğini gösteren paleografik kanıtlar bulunmaktadır.⁶⁹ İšputahšu'nun aynı zamanda Telipinu ile yaptığı eşitlik antlaşması ile Hitit Kralı Telipinu'nun çağdaşı olduğu anlaşılmaktadır. Telipinu'nun içinde bulunduğu belirsiz durum yüzünden gerek iç ve gerekse dış işlerinde Kizzuwatna'nın bağımsızlığını tanımak zorunda kalmış olmalıdır. Buradan yola çıkarak bulla örneğinin Hatti Kralı Telipinu'nun Kizzuwatna Kralı İšputahšu ile antlaşma imzaladıkları döneme ait olduğunu söylemek mümkündür. A.Goetze, buna dayanarak Tarsus mührünün sahibinin Kizzuwatna kralı olduğunu teşhis etmektedir.

⁶⁸ G.Meyer, MIO I (1953) s. 108.

⁶⁹ A. Goetze, AJA 40 (1936) s. 210 vd.

İşputahšu ile Telepinu arasında yapılan Antlaşma'nın (CTH 21) 9-12. satırları Eheya ile Hittit Kralı Tahunwaili / Alluwanna (CTH 29) arasında yapılan Antlaşma'nın 8-14 satırları ile aynıdır. Yine CTH 21, 21-22. satırlar ile CTH 29'un, 15-22. satırları ve Paddatiššu ile bir Hittit kralı arasında yapılan antlaşmanın (CTH 26) 1-10 satırları arası aynı konuyu işlemektedir. CTH 21 4. paragraf 7-8. satırlar, CTH 29 1.paragraf 5-7. satırlar ve Pilliya ile Zidanza arasında yapılan antlaşmanın (CTH 25) 1. paragraf 3-5 no'lu satırları arası da yine aynı konuyu işlemektedir. Buradan kralların değişmesine rağmen anlaşmaların bazı bölümlerinin aynen alındığını söylemek mümkündür.

1) Kizzuwatna’lı Eheya ile Bir Hittit Kralı Arasında Yapılan Antlaşma

a) Transkripsiyon ve Tercüme:

KBo XXVIII 108 (CTH 29)⁷⁰

1 x

2 i-na x

3 LÚ_{mu-un-n[a]}

4 ul lu-ú

5 URU.KI ša LUG[AL.GAL ša a-na ^mE-hé-ia]

6 a-na qa-ti LU[GAL.GAL ut-ta-na-a-ar URU^{ki} ša ^mE-he-ia]

7 ša a-na LUGAL.G[AL a-na qa-ti ^mE-he-ia u-ta-na-a-ar

8 šum-ma LUGAL.GAL ÉRIN^{MEŠ} ti-la-tu [a-na ^mE-he-ia i-ir-ri-iš šum-ma
ša-šu i-na-an-di-in]

9 šum-ma ú-ul ša-šu la-a i-na-a[n-di-in i-na ni-iš DINGIR^{lim} lu-ú pá-at-te4-er

10 ù šum-ma [ÉRIN^{MEŠ} i-na-an-di-in a-šar [il-la-ku ki-i-ma ÉRIN^{MEŠ}
gišGIGIR^{HI.A} GİR^{HI.A} ša LUGAL.GAL]

11 HA.LA i-le-eq-qu-ú ÉRIN^{MEŠ} gišGIGIR^{HI.A} [ÉRIN^{MEŠ} gišGIGIR^{HI.A} ^mE-he-
ia HA.LA-ma i-le-eq-qu-u]

⁷⁰ Transkripsiyon ve Tercüme için bkz.; G. F. del Monte, OA XX (1981) s. 210-212.

1 x

2 x

3 kaça[k

4 _____

5 [Büyük kral]a ait bir yerleşim yeri [Eheya'nın] (eline geçmişse)

6 (onu) [Büyük Kralın] denetimine bırakısın... ve eğer Eheya'ya ait bir
yerleşim yeri (ikametgah)

7 Büyük kralın [eline geçmişse], o onu Eheya'nın denetimine
bıraksın.

8 Eğer Büyük kral [Eheya'dan] destek birlikleri [(isterse) o seve
seve verecek.]

9 Eğer o seve seve ver[mezse; tanrı yemini bozulur.

10 Ve eğer [birlikler] verilirse, her nereye [(giderlerse gitsinler) Büyük kralın
birlikleri, atlı arabaları ve piyade erleri (ganimetten)]

11 Eheya'nın birlikleri, atlı arabaları ve [piyade erleri kadar pay
alacaklar.]

- 12 *ù šum-ma ^mE-h[e-i]a a-na LUGAL.GAL ÉRIN^{MEŠ} ti-[la-tù i-ir-ri-iš šum-ma
ŠÀ-šu i-na-an-di-in šum-ma ù-ul ŠÀ-šu la-a i-na-an-di-in]*
- 13 *i-na ni-iš DINGIR^{lim} lu-ú pa-at-te₄-er ú [šum-ma ÉRIN^{MEŠ} i-na-an-di-in a-
šar il-la-ku]*
- 14 *ki-i-ma ÉRIN^{MEŠ} GIŠGIGIR^{HI.A} ša ^mE-[hé-ia HA.LA i-le-eq-qu-ú ÉRIN^{MEŠ}
GIŠGIGIR^{HI.A} ÉRIN^{MEŠ} GİR^{HI.A} ša LUGAL.GAL HA.LA-ma i-le-eq-qu-ú]*
-

- 15 *šum-ma ̄R ša LUGAL.GAL a-na SAG.DU be-li-[šu ip-pa-al-la-aš a-na
KUR ^{URU}Ki-iz-zu-at-ni i-ir-ru-ub ù LUGAL.GAL ar-ki LÚmu-un-na-ab-ti]*
- 16 *li]-ša-ad-par ki-e-a-am i-qa-ab-bi i-b[a-eh-i-ir-an-ni-mi LÚ te-er-šu-mi
šum-ma a-wa-tum ki-it-tum ù LÚmu-un-na-ab-tum ú-ta-ar-ru-šu]*
- 17 *ù šum-ma LÚMu-un[n]a-a[b-t]um i-na-a[k-kir ra-ma-ni la-a a-ba-eh-a-ar-
šu-mi a-wa-tum i-ša-ar ù a-i-ut-tum-me-e]*
- 18 *[L]JÚM_tE]Š S[I]G₅ [qu]-ti ša KUR ^{URU}Ha-a[t-ti ^mE]-[hé]-i[a a-na ni-iš
DINGIR^{MEŠ} i-ir-ri-šu šu-mu ni-iš DINGIR^{MEŠ} ú-ša-aš-qì-ru ù mu-un-na-ab-
tum ù-ta-ar-ru]*
-

- 12 Eğer Eh[e]ja Büyük kraldan destek birlikleri [isterse] o seve seve verecek. Eğer seve seve vermezse
- 13 tanrı yemini bozulur. Ve [eğer birlikler verilirse her nereye giderlerse gitsinler.]
- 14 E[heia'nın] birlikleri, atlı arabaları ve (ganimetten) [Büyük kralın birlikleri, atlı arabaları ve piyade erleri kadar pay alacaklar.]
-
- 15 Eğer Büyük kralın bir tebası (kölesi) bey[inin başına kastederse (öldürmeye teşebbüs ederse, daha sonra) Kizzuwatna topraklarına ayak basarsa ve Büyük Kral [kaçağın arkasından birini]
- 16 [gö]nderir ve sö[ylerse: “o bana karşı isyan etti. Ben kaçağı iade edeceğim”.] Eğer söz doğru ise kaçağı iade edecekler]
- 17 Eğer kaça[k sözü reddeder (ve şöyle) iddia ederse; “ben bizzat kendim ona karşı isyan etmedim” söz(ü) doğru değildir.]
- 18 Hangi güvenilir Hatti’li olursa olsun Eheya tanrılarının yeminini isteyecek (ve) bu konu hakkında o tanrıların huzurunda (da) yemin etmiş olduğundan kaçağı iade edecekler.]
-

- 19 *ù šum-m[a ḫ]R ša ^mE-hé-ia [a-na SAG.DU be-li-šu ip-pa-al-la-aš a-na
KUR ^{URU}Ha-at-ti i-ir-ru-ub ù ^mE-hé-ia ar-ki ^{LÚ}Mu-un-na-ab-tim]*
- 20 *i-ša-ap-pàr ki-e-a-am i-[qa-ab-bi i-ba-eh-i-ir-an-ni-mi LÚ te-er-šu-mi šum-
ma a-wa-tum ki-it-tum ù ^{LÚ}Mu-un-na-tum ù-ta-ar-ru-šu]*
- 21 *ù šum-ma ^{LÚ}mu-un-na-tu[m i-na-ak-kir ra-ma-ni la-a a-ba-ah-ar-šu-mi a-
wa-tum i-ša-ar ù a-i-ut-tum-me-e]*
- 22 *LÚMEŠ SIG₅ qu-ti ša KUR ^{URU}Ki-iz-z[u-at-ni LUGAL.GAL a-na ni-iš
DINGIR^{MEŠ} i-ir-ri-šu šu-mu ni-iš DINGIR^{MEŠ} ú-ša-aš-qi-ru ù ^{LÚ}mu-un-na-
tum ú-ta-ar-ru]*
-
- 23 *šum-ma LUGAL.GAL lu-ú DUMU-šu lu-ú ḫR-[šu a-na ma-har ^mE-hé-
ia li-mu-ut-ta-am la-a i-ip-pu-uš]*
- 24 *ù šum-ma ^mE-hé-ia lu-ú DUMU-š[u lu-ú ḫR-šu a-na ma-har LUGAL.GAL
i-ša-ap-pa-ar LUGAL.GAL li-mu-ut-tam la-a i-ip-pu-ut-šu]*
-

- 19 Eğer Eheya'nın bir kölesi (tebası) [beyinin başına kastederse ve
sonra Hatti ülkesine giderse ve Eheya kaçağın arkasından birini]
20 gonderir ve şöyle sö[ylerse :"o bana karşı isyan etti. Ben kaçağı
iade edeceğim.] Eğer söz doğru ise kaçağ[ı iade edcekler.]
21 Fakat kaça[k sözü reddeder (ve şöyle) iddia ederse "ben bizzat
kendim ona karşı isyan etmedim" söz(ü) doğru değildir]
22 Hangi güvenilir Kizzuwa[tnalı olursa olsun Büyük kral tanrılarının
yeminini isteyecek (ve) bu konu hakkında o tanrıların huzurunda
(da) yemin etmiş olduğundan kaçağı iade edecekler.]
-
- 23 Eğer büyük kral ya oğlunu ya da erkek köle[sini (tebaasını)
Eheya'nın huzuruna gönderecek olursa Eheya ona kötülük
yapmayacak.
- 24 Ve eğer Eheya ya oğlun[u ya da erkek kölesini (tebaasını) Büyük
kralın huzuruna gönderecek olursa Büyük Kral ona kötülük
yapmayacak.]
-

- 25 šum-ma ḫR ša LUGAL.GAL SAG.D[U *be-li-šu i-ip-pal-la-aš i-na* KUR
 ^{URU}*Ha-at-ti^{ki} -ma šu-u-tu ^mE-hé-ia i-še-im-me-ma a-na* LUGAL.GAL *i-qā-*
 ab-bi-šu]
- 26 ù šum-ma ḫR ša ^mE-[*hé-ia a-na qaqqad* SAG.DU *be-li-šu ip-pal-la-a-ši- na*
 KUR ^{URU}*Ki-iz-zu-ua-ta-na^{ki} šu-ú* LUGAL.GAL *i-še-me-ma a-na ^mE-hé-ia i-*
 qa-ab-bi]
-

- 25 Eğer Büyük kralın bir kölesi Hatti ülkesinde beyinin başı[na
kasteder (beyine komplot kurarsa) ve Eheya bunu işitirse O, Büyük
Kral'a bu olayı haber etsin.]
- 26 [Eheya'nın bir kölesi Kizzuwatna ülkesinde, beyinin başına
kasteder (beyine komplot kurarsa) ve Büyük Kral bunu işitirse, O,
Eheya'ya bu olayı haber etsin.]
-

b) Metin Hakkında Bilgi:

CTH 29 başlığı altında toplanan bu antlaşma metni Kizzuwatna kralı Eheya ile ismi bilinmeyen bir Hitit Kralı arasında imzalanmıştır. Antlaşma 10 paragraf ve 26 satırından oluşmaktadır. Eheya antlaşması 1. paragraf İşputahšu 4 paragraf ve Pilliya antlaşması 1. paragraftan Hitit ve Kizzuwatna devletleri arasında bir dostluk ve eşitlik oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Telipinu'dan sonra tahta Tahurwaili geçer. Bu kralın Kizzuwatnalı Eheya ile bir eşitlik antlaşması yapmak suretiyle Telipinu'nun yürüttüğü politikayı devam ettirdiği anlaşılmaktadır.

a-na qa-ti LUGAL ifadesi İşputahšu ile Hitit Kralı Telipinu arasında yapılan antlaşma (CTH 21) 4. paragraf 7. satır ve Eheya ile bir Hitit Kralı arasında yapılan anlaşmanın (CTH 29) 3. paragraf 6. satır her iki transkripsiyonunda ortak noktasını oluşturmaktadır. Bu hususta her iki ifadeninde benzer nitelikli aynı ifadelere sahip oldukları görülmektedir. Görülebilen işaret izlerine dayanarak tamamlama yapılmıştır. Tahurwaili metnindeki maddelerin her iki antlaşma metninde büyük ölçüde tekrarlanmış olduğu görülür. Her iki metindeki madde genişliğinin aşağı yukarı bir buçuk satırla sınırlanmış olması ise ilgi çekicidir. Telipinu metninde yükümlülüklerle ilişkili bütün maddelerin iki çizgi arasına yerleştirildiği görülmektedir. Tahurwaili metninin Öy. 5 no'lu satırının tahmin edilenden çok daha az bir alanı kaplayacak şekilde rekontrüke edilmesi güç görünmesine karşın bu ifadenin başka bir cümle eklendiği daha uzun bir versiyon olduğu varsayılmıştır. Ancak bu noktada kompozisyon içinde böyle bir rekonstrüksiyon yapılmasının

olanaksız olduğu söylenmektedir. Tablet üzerinde bir çizgi ile karşılaşılmış olması İšputahšu ile Telipinu arasında yapılan antlaşmada (CTH 21) kâtibin başta güzel biçimde bölümlediği cümlenin devamını tek bir satırda toplamak zorunda kaldığını akla getirmektedir. (Eheya ile Hittit Kralı arasında yapılan antlaşmada CTH 29 okunabilen kısımlarının nispeten kısa tutulduğu görülmektedir.) Tüm olumsuzluklara karşın anlaşma maddelerinin büyük bölümü anlamca kolayca anlaşılabilir niteliğe sahiptir. Söz konusu metin başka bir vesikaya benzerlik göstermesine karşın, her iki vesikanında aynı anlaşmaya ait olmadığını söyleyebiliriz; Antlaşmanın 3. paragraf 5-7 satırları ile Pilliya ile Zidanza arasında yapılan antlaşmasının (CTH 25) ilk maddesi (ele geçirilen kentin iade edilmesi ile ilgili konu) ile Paddatiššu ile bir Hittit Kralı arasında yapılan antlaşmanın (CTH 26) 17-20 no'lu satırları (bir bölgeden başka bir bölgeye geçen grupların yağmacılık faaliyetlerinin önlenmesi ile ilgili konu) arasında benzer nitelikli bir formülasyon türü ile karşılaşıyoruz.⁷¹

CTH 29 23-26 no'lu satırları oldukça kırık durumdadır. Bu satırları CTH 26 11-16. satırları ile tamamlanmaktadır.⁷²

⁷¹ G.F. del Monte, OA XX (1981) s. 211 vd.

⁷² bkz. CTH 26 KUB XXXIV 1 ve CTH 29.

3) Kizzuwatna’lı Paddatişšu ile Bir Hitit Kralı Arasında Yapılan Antlaşma

a) Transkripsiyon ve Tercüme

KUB XXXIV 1 +(1815/c + 1818/c (akk.) (CTH 26)⁷³

1 [šum-ma ardu (İR) ša šarri (LUGAL) rabî (GAL) a-na qaqqad (SAG.DU)

be-lí-šu ip-pa-al-la-aš a-na KUR URU Ki-iz-zu-wa-ta-ni i-ir-ru-ub]

2 [ù šarru [LUGAL] rabû (GAL)] ar-ki [mu-un-na-ab-tim i-ša-ap-pár ki-a-am i-qa-ab-bi i-ba-'-ir-an-ni-mi lu-te-ir-šu-mi]

3 [šum-ma] a-wa-tum k[i-it-tum] ù mu-un-na-ab-tum ú-ta-ar-ru-šu ù šum-ma mu-un-na-ab-tum i-na-ak-kir]

4 [ra-ma-n]i la-a a-ba-'-a[r]-š[u]-mi a-wa-tum [i-ša-ar ù a-i-ut-tum-me-e amēlūti (LÚ.MEŠ) damqūti (SIG₅ qû-ti) ša KUR URU Ha-at-ti^{kī}]

5 [^mPá]d-da-ti-iš-šu ša a-na ni-iš ilāni(DINGIR.MEŠ [i]-[ir-ri-šu šu-nu ni-iš ilāni (DINGIR.MEŠ) ú-ša-aš-qi-ru] ù mu-un-na[ab-tum ú-ta-ar-ru]

6 šum-ma ardu (İR) ša ^mPad-da-ti-iš-šu a-na qaqqad (SAG.DU) be-lí-šu ip-

pa-al-la-aš a-na KUR URU Ha-at-ti^{kī} i-ir-r[u-ub]

7 [ù ^mPá]d-da-ti-iš-šu ar-ki mu-un-na-ab-tim i-ša-ap-pár ki-a-am i-qa-ab-bi i-ba-ih-ir-an-ni-mi lu-te-ir-šu-mi

8 [šum-m]a a-wa-tum ki-it-tum ù mu-un-na-ab-tum ú-ta-ar-ru-šu ù šum-ma mu-un-na-ab-tum i-na-ak-kir

⁷³ G.Meyer, MIO I (1953) s.112 vd.

- 1 [Eğer Büyük Kral'in bir kölesi (tebaası)- beyine karşı komplot kurarsa ve sonra Kizzuwatna ülkesine giderse]
 - 2 ve Büyük Kral] kaçağın arkasından birini [gönderir ve şöyle söylerse: " o bana karşı isyan etti. Ben onu geri döndüreğim!"]
 - 3 Eğer söz [doğru ise kaçağı geri döndürecekler. Fakat kaçak (sözü) reddeder (ve şöyle) iddia ederse]
 - 4 "Ben [bizzat kendim] ona karşı isyan etmedim."söz(ü) [doğru değildir. Hangi güvenilir Hattili olursa olsun]
 - 5 [Pad]datiššu tanrının yeminini isteyecek. (ve) bu konu ha[kkında o tanrıların huzurunda da yemin etmiş olduğundan] kaç[ağı geri döndürecekler.]
-
- 6 Eğer Paddatiššu'nun bir kölesi (tebaası) beyine karşı komplot kurar ve sonra Hatti ülkesine gi[derse]
 - 7 [ve Pa]ddatiššu kaçağın arkasından birini gönderir (ve) şöyle söylerse: "O bana karşı isyan etti. Ben onu geri döndüreğim!"
 - 8 [Eğer] söz doğru ise, kaçağı geri döndürecekler. Fakat kaçak (sözü) reddeder (ve şöyle) iddia ederse.

- 9 [ra-ma]-ni la-a a-ba-'-ar-šu-mi a-wa-tum i-ša-ar ù a-i-ut-tum-me-e amēlūti
 (LU.MEŠ) *damqūti* (SIG₅*qū-ti*) ša KUR URU^U_{KI}--iz-zu-wa-ta-ni
- 10 [šarru (LUGAL) rabû (GAL) ša a-na ni-iš ilāni (DINGIR.MEŠ) i-ir-ri-šu(-nu) šu-nu ni-iš ilāni(DINGIR.MEŠ) ú-ša-as-q̄i-ru ù mu-un-na-ab-tum ù-ta-ar-ru
-
- 11 [šum-ma šar]ru ([LU]GAL) rabû (GAL) lu-ú māra (DUMU)-šu lu-ú arda
 (IR)-šu a-na ma-har *mPád-da-ti-iš-šu* i-ša-ap-pár *mPád-da-ti-iš-šu*
- 12 [li-mu]-ut-ta-am la-a i-ip-pu-uš ù šum-ma *mPád-da-ti-iš-šu* lu-ú māra
 (DUMU)-šu lu-ú arda (IR)-šu
- 13 [a-na ma]-har šarri (LUGAL) rabî (GAL) i-ša-ap-pár šarru (LUGAL) rabû
 (GAL) li-mu-ut-tam la-a i-ip-pu-ut-šu
-
- 14 [šum-ma ar]du ([I]R) ša šarri (LUGAL) rabî (GAL) a-na qaqqad
 (SAG.DU) *be-lì-šu* i-ip-pal-la-aš i-na KUR URU^U_{Ha-at-ti^{kī}-ma} šu-ú-tú
- 15 [*mPád-d*]a-ti-iš-šu i-še-im-me-ma a-na šarri (LUGAL) rabî (GAL) i-qa-ab-
 bi-šu ù šum-ma ardu (IR) ša *mPád-da-ti-iš-šu*
- 16 [a-na qa]qad ([SAG].DU) *be-lì-šu* ip-pal-la-aš i-na KUR URU^U_{KI}-iz-zu-
 wa-at-na^{kī} šu-ú šarru (LUGAL) rabû (GAL) i-še-me-ma a-na *mPád-da-ti-iš-šu* i-qa-ab-bi
-

- 9 "[Ben bizzat kendim] ona karşı isyan etmedim." Söz(ü) doğru değildir.
Hangi güvenilir Kizzuwatnalı olursa olsun]
- 10 [Büyük Kral] (tanrıının) yemin isteyecek. (Ve) bu konu hakkında o tanrıların
huzurunda da yemin etmiş olduğundan kaçağı geri döndürecekler.
-
- 11 [Eğer Büyük Kral] ya oğlunu ya da erkek kölesini (tebaasını) Paddatişšu'nun
huzuruna gönderecek olursa
- 12 Paddatişšu ona kötülük yapmayacak. Ve Eğer Paddatişšu ya oğlunu ya da
erkek kölesini (tebaasını)
- 13 Büyük Kral'ın [huzur]una gönderecek olursa Büyük Kral ona kötülük
yapmayacak.
-
- 14 [Eğer] Büyük Kral'ın bir kölesi, Hatti ülkesinde beyine karşı komplot kurar
ve
- 15 [Paddatişšu] bunu işitirse, O, Büyük Kral'a bu (olayı) haber etsin.
Paddatişšu'nun bir kölesi
- 16 Kizzuwatna ülkesinde, beyine [karşı] komplot kurar ve Büyük Kral bunu
işitirse, o, Paddatişšu'ya bu (olayı) haber etsin.
-

- 17 [šum-ma ālu (URU)^{ki}] ša šarri(LUGAL) rabî(GAL) qa-du sekreti (N̄ITA
MEŠ)-šu dum-qi-šu alpē (GU4^{HI.A})-šu sēnē (U₈.UDU^{HI.A})-šu i-te-ib-i ù a-na
KUR^{URU}Ki-iz-zu-wa-ta-ni i-ir-ru-ub
- 18 [m pád-da-ti-i]š-šu i-sa-ab-bat-ma a-na šarri (LUGAL) rabî (GAL) ú-ta-ar
ù šum-ma ālu (URU)^{ki} ša m pád-da-ti-iš-šu
- 19 [qa-du sekreti]i ([N̄ITA]^{MEŠ}]-šu dum-qi-šu alpē (GU4.^{HI.A})-šu sēnē
(U₈.UDU^{HI.A})-šu i-te-ib-bi ù a-na KUR^{URU}Ha-at-ti^{ki}i-ir-ru-ub
- 20 [šarru (LUGAL) rabû(GAL) i-sa]-ab-bat-ma a-na pá-da-ti-iš-šu ut-ta-na-
ar
-
- 21 [šum-ma ma-am-m]a-an ša KUR^{URU}Ha-at-ti^{ki} i-na sa-ar-ru-ti-šu i-qa-ab-
bi ālu (URU)^{ki} qa-du sekreti (N̄ITA^{MEŠ})-šu
- 22 [dum-qi-šu i]t-bi-mi a-na KUR^{URU}Ki-iz-zu-wa-ta-na^{ki} i-te-ru-ub-mi ù ālu
(URU)^{ki} qa-du sekreti (N̄ITA^{MEŠ})-šu
- 23 [mi-im-me-šu ú-u]l it-bi i-na libbi (ŠÀ) āli (URU)^{ki} ša ir-te-eh-u₁₁ i-ba-aš-
šu-ú
- 24 [ù ma-an-nu-me-e a]mēlu (LÚ) damqu (SIG₅qū) ša KUR^{URU}Ha-at-
ti^{ki}Pád-da-ti-iš-šu a-na ma-mi-tim i-ir-ri-[š]u
- 25 [šu-ú ni-iš ilāni (DINGIR^{MEŠ}) ú-ša-aš-qì-ru] ù sekreti (N̄ITA^{MEŠ}) ú-ta-ar-ru
ù šum-ma ma-am-ma-an ša KUR^{URU}Ki-iz-wa-ta-ni

- 17 [Eğer] Büyük Kral'in (Himayesi altında bulunan] bir yerde çoban karısıyla,
servetiyle, büyük ve küçükbaş hayvanlarıyla yola çıkarsa ve Kizzuwatna
ülkesine giderse
- 18 [Paddatiş]su onları yakalayacak ve onları Büyük Kral'a geri verecek. Ve
eğer Paddatişsu'nun (Himayesi altında bulunan bir bölgede) çoban
- 19 [karısıyla], servetiyle, büyük ve küçükbaş hayvanlarıyla yola çıkarsa ve
Hatti ülkesine girerse
- 20 [Büyük Kral onları yaka]layacak ve onları Paddatişsu'ya geri verecek.
-
- 21 [Eğer bir] Hattili yalan yere söyle haber verirse: "bir çoban karısıyla,
servetiyle
- 22 yola çıktı ve Kizzuwatna ülkesine girdi." Fakat çoban karısıyla
- 23 [hiçbir surette] yola çıkmamışsa (şehirler arasında ki çobanlar) ve eğer
şehirde gerçekten çobanlar varsa
- 24 [sonra] hangi güvenilir Hittitli olursa olsun, Paddatişsu yemin isteyecek
- 25 (ve) bu konu hakkında o tanrıların huzurunda da yemin etmiş olduğundan
kadınlar geri verilecek. Ve Eğer Kizzuwatna ülkesinden biri

- 26 [i-na sa-ar-ru-ti]-šu i-qa-ab-bi ālu (URU)^{ki} qa-du sekrēti (NÌTA^{MEŠ})-šu
dum-qi-šu it-bi-mi
- 27 [a-na KUR^{URU}Ha-at-ti]^{ki} i-te-ru-ub-mi ù ālu (URU)^{ki} qa-du sekrēti
(NÌTA^{MEŠ}) mi-im-me-šu u-úl it-bi
- 28 [i-na libbi (ŠÀ) āli (URU)^{ki} ša i]r-te-eh-u11 i-ba-aš-šu-ú ù ma-an-nu-me-e
amēlu(LÚ) damgú (SIG₅) ša KUR^{URU}Ki-iz-·wa-ta-na
- 29 [šarru (LUGAL) rabû(GAL) a-na ni-iš ilā]ni ([DINGIR^{M]EŠ}) i-ir-ri-šu šu-ú
ni-iš ilāni (DINGIR^{MEŠ}) ú-ša-aš-qi-ru ù sekrēti (NÌTA^{MEŠ}) ú-ta-ar-ru
-

- 30 [šum-marē'i (LÚ SIB^{MEŠ}) alpē (GU4.^{HI.A}) iš-tu KUR^{URU}Ha-at-ti]^{ki}
i-na pāt (ZAG) ša KUR^{URU}Ki-iz-zu-wa-ta-ni^{ki} ú-ur-ra-du₄
- 31 [.....ša-r]a-qu ša i-šar-ri-qu II-šu a-na be-li-šu ú-ma-al-lu-ú ù
XXX ZU kaspē (KÙ.BABBAR.^{HI.A}) i-na-an-din-ma
- 32 [.....] la-a i-na-an-din ù šarraqu (LÚ lM.ZU)-ma ú-wa-ab-
ba-tu-šu
- 33 [.....] la-a rē'u (LÚ SIB) alpē (GU4^{HI.A}) a-na ša-ra-qi i-il-la-ak ù i-
da-ak-ku-šu
-

- 26 [yalan yere] şöyle haber verirse: "bir çoban karısıyla servetiyle yola çıktı.
- 27 ve [Hatti ülkesine] girdi." Fakat çoban karısıyla hiçbir surette yola çıkmamışsa (şehirler arasında ki çobanlar)
- 28 ve eğer gerçekten çobanlar varsa, sonra hangi güvenilir Kizzuwatnalı olursa olsun
- 29 [Büyük Kral] yemin isteyecek (ve) bu konu hakkında o tanrıların huzurunda da yemin etmiş olduğundan kadınlar geri verilecek.
-
- 30 [Eğer.....] sıg[ır çobanı], Hatti ülkesinden; Kizzuwatna bölgesi sınırı içine inerse (geçerse)
- 31 [.....(bu sürü) arasından (?)] bazlarını çalan bir [hır]sız mağdur için tam iki katını tanzim edecek ve otuz šeqel gümüş verecek.
- 32 [Eğer.....] vermezse sonra, o, bir hırsızdır. Ve o, *görevinden alınsın?*
- 33 [Eğer], sıgır çobanı hırsıza gitsin ve o, ölsün
-

- 34 [šum-ma.....rē'û (LÚ SIB) alpē (GU4^{HI.A}) iš-tu)KUR ^{URU}Ki-iz-zu-wa-ta-na^{ki} i-na pāt(ZAG) ša KUR Ha-at-ti^{ki}i-ir-ru-ub
- 35 [.....ša-ra]-qu ša i-šar-ri-qú II-šu a-na be-li-šu ú-ma-al-lu-ú ù XXX ZU kaspē (KU.BABBAR^{HI.A}) i-na-an-din-ma
- 36 [.....la-a] i-na-an-din
šar-ra-qu (LÚ.IM.ZU)-ma ú-wa-ab-ba-tu-šu
- 37 [.....la-a] rē'û (LÚ SIB) alpē (GU4^{HI.A}) a-na ša-ra-qi i-il-la-ak ù i-da-ak-ku-šu
-
- 38 šum-ma amēlu (LÚ) ša KUR URUHa-at-ti^{ki}amēla(LÚ) ša KUR URU]Ki-iz-zu-wa-ta-na^{ki}i-na GIŠšukurri (ŠUKUR) siparri (ZABAR) patar (GÍR)
siparri (ZABAR) ha-az-zi-in siparri (ZABAR)
- 39 [i-ma-ha-aši-na patri (GÍR) ú-wa-e-ir-šu...] i-d[a-k]-šu ù šum-ma a-na ši-i-ma i-na-an-din
- 40 [.....i-na ri-it-ti dan-na-ti i-ma]-ha-as ù i-ma[a]t ù amēla (LÚ) ki-ma amēli (LÚ) i-na-an-din
-
- 41 [šum-ma amēlu (LÚ) ša KUR URUKi-iz-zu wa-ta-na^{ki} amela (LÚ) ša KUR ^{URU}H]a-at-ti^{ki} i-na GIŠ[šukurri (ŠUKUR) s]iparri (ZABAR) patar (GÍR)
siparri (ZABAR)
- 42 [ha-az-zi-in siparri (ZABAR) i-ma-ha-as.....i]-na patri (GÍR) ú-wa-e-ir-š[u...]-da-ak-šu ù šum-ma a-na ši-i-ma i-na-an-din

- 34 [Eğer..... sigır çobanı], Kizzuwatna ülkesinden,
Hatti ülkesi bölgesi sınırına inerse
- 35 [.....(bu sürü)] arasından (?)
bazlarını çalan bir [hırsız], sürüün sahibine tam iki katını tanzim edecek ve
otuz şekel gümüş verecek.
- 36 [.....]
vermezse, sonra o, bir hırsızdır. Ve o, *görevinden alınsın?*
- 37 [Eğer.....], sigır sürüsü hırsıza gitsin ve o, ölsün.
-
- 38 [Eğer bir Hattili], Kizzuwatna [ülkesinin bir adamına], bronz bir mızrak
bronz bir hançer ya da bronz bir balta
- 39 [...] ile vurursa,ve onu hançerle tehdit ederse o] onu
öldürürse. Eğer o satarsa
- 40 [.....ona güçlü elleriyle] vurursa ve o öldürülürse o insan için bir
adam verir.
- 41 [Eğer Kizzuwatna'lı bir adam Hat]tili bir adamı bronz mızrakla, bronz
hançerle ya da
- 42 bronz balta ile vurursa ve onu hançerle tehdit ederse o onu
öldürürse eğer o satarsa

43[.....*i-n]a ri-it-ti* [dan-
na-ti i-ma]-ha-aš ú i-ma-at ù amēla (LÚ) *ki-ma amēli* (LÚ)*i-na-an-din*

44

x-x-bi-it

43 [.....] ona güçlü elleriyle
vurursa ve o ölürse o insan için bir adam verir.

44 [

] x

b) Metin Hakkında Bilgi:

CTH 26 başlığı altında toplanan antlaşma Kizzuwatna Kralı Paddatişšu ile bir Hittit kralı arasında yapılmıştır. Antlaşma 11 paragraf ve 44 satırdan oluşmaktadır. Yapılan antlaşma uzunlamasına kırık bir tablet parçası görünümündeki 41 satırlık KUB XXXIV 1 no'lu metni G.Meyer, politik açıdan oldukça hareketli günlerin yaşandığı Šuppiluliuma ile Telipinu arasında bir döneme tarihlendirmektedir.⁷⁴ Yine Meyer'e göre metinleri arasında bulunan akadca iki tablet parçası bu metne aittir. Bunlardan KUB XXXVI 85 no'lu tablet parçası 1-7 no'lu satırları bağlayan bir parça olup, önceki iki satırın eksik kısımlarının tamamlanmasına imkan tanımaktadır. Daha küçük bir parça olan 1818/c, KUB XXXIV 1 no'lu tabletin olukça bozuk durumdaki 36-40 no'lu satırların tamamlanmasına katkıda bulunmaktadır. Bu satırlar birleştirilmiş metnin 39-43 no'lu satırlarına denk gelmektedir.

Tek sütunlu tabletin 18–19 cm den daha geniş olması mümkün değildir. Metinde kullanılan yazı açık ve temizdir. Metinde Hittit Kralının adı korunmamıştır. Metinden yola çıkarak antlaşmaya imza koyan Hittit kralının ismine ulaşmak mümkün değildir. Konu ile ilgili yeni materyaller açığa çıkarılmadan bu metne dayanarak zaman ve yer ile ilgili bir takım sonuçlara da ulaşılamamaktadır. Ancak G. Meyer, KBo I 5 satırdaki verilere dayanarak bu kralın Hattušili II. (yak. MÖ. 1425) olabileceğini söylemektedir. Ancak H.Beal⁷⁵, antlaşmanın, İšputahšu ve Eheya antlaşmalarına benzemesine ve kronolojik lokolizasyona dayanarak, Paddatişšu'nun İšputahšu ve Eheya'dan hemen sonra hüküm sürmesinin gerektiğini ve anlaşma partnerinin de

⁷⁴ G.Meyer, MIO I (1953) s. 113 vd.

⁷⁵ R.H.Beal, Or 55 (1986) s. 431 vd.

Hantili II. olması gerektiğini söylemektedir. Metinde bu kral döneminde ‘KUR URU Ki-iz-zu-ua-at-ni-şa KUR ^{URU}Ha-at-t[i i]p-pa-şı; “Kizzuwatna ülkesi Hatti ülkesinin (bir parçası)idi” olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte tablet üzerinde Yeni Hitit Çağına özgü duktusuna rastlanmaz. Konu ile ilişkili yeni meteryaller açığa çıkarılmadan bu metne dayanarak zaman ve yer ile ilgili sonuçlara varılmamalıdır.

Kaçakların durumunun konu edildiği (1-16) bölüme benzer nitelikte başka antlaşmalarında bulunduğu biliyoruz. Şunaşsura Antlaşması'nda olduğu gibi (KUB VIII, 81, Vs. II 11 vd. Rs. III 1 vd.) bu sözleşmede de Hatti ve Kizzuwatna ülkelerinin eşit haklara sahip olduğu görülmektedir. Aynı eşitliğin karşılıklı elçi gönderilmesi (s.11-13) durumunda bile korunduğu anlaşılmaktadır. Şunaşsura Antlaşmasında, bu hususta benzer nitelikli bir takım ifadelerin (KBo I, 5, Öy. II, s. 28-33) kullanılmış olduğu görülmektedir. Antlaşmaya taraf olanlardan biri bir başkasının hayatına kastedildiğinden haberdar olursa, bu durum hakkında diğerine hemen haber vermesi gerekmektedir. Şunaşsura Antlaşmasında da benzer nitelikli bir bölüme rastlanması dikkat çekicidir. (Öy. II, s.16vd.) Antlaşma'nın bir bölümünde, tarafların ayaklanma söylentileri hakkında birbirlerini haberdar etmeleri gerektiğinden bahsedilmektedir.

Buna karşılık yerleşim değişikliği ile görünüşe bakılırsa göçebe toplulukların sınır ihlallerinden bahsedilmesi bir yenilik olarak kabul edilebilir.(s.17-20) Sınır meselesinde olduğu gibi burada da tam eşitlik ilkesinin benimsendiği anlaşılmaktadır. Antlaşmaya taraf olan ülkelerin, bir topluluğun diğerinin topraklarına herhangi bir nedenden ötürü geçmesine izin vermemesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Aksi bir durumda topluluğun iade edilmesi zorunlu kılınmıştır.

21-29 no'lu satırlarda, iki ülkenin uyması gereken bazı kurallardan bahsedilmektedir. Bu satırlara göre Paddatişsu veya Büyük Kralın hükümdarlığı altında ki bir topluluğun göç edişi hakkında kötü dedikodu yapanlardan bu sözün halk tarafından yapılacak bir yeminle garanti altına alınması gereği ifade edilmektedir.

İçeriği tam olarak anlamış olmayan 30-37 no'lu satırlarda, Hattili sığır çobanlarının Kizzuwatna ülkesindeki hırsızlık faaliyetleri ve Kizzuwatna'lı sığır çobanlarının Hatti Ülkesinde gerçekleştirdikleri hırsızlık faaliyetlerinden bahsedilmektedir. Hırsızlık durumunda oluşan zararların karşılanması ve bu kişilere verilecek ceza da bir karara bağlanmıştır. Ölüm cezasının işlendiği (s. 38-44) bölümünden bir anlam çıkarmak maalesef mümkün değildir.

Paddatişsu ve Šunašsura Antlaşmaları gerek içerik gerekse maddelerin formüle edilişi bakımından oldukça farklıdır. Buradan Hitit Devletinde yeni bir devlet antlaşmasının tanziminin önceden mevcut olan benzer nitelikli bir metne dayanılarak yapıldığı sonucu çıkmaktadır.⁷⁶ Daha önceden H.Otten,⁷⁷ Zidanza ve Pilliya antlaşmasına ait tablet parçalarını bu grup içinde değerlendirmenin mümkün olduğunu söylemiştir.

Paddatişsu Antlaşması'nda, Kizzuwatna Ülkesi'nin ismi ile ilişkili olarak daha önce hiçbir yerde rastlamadığımız birkaç form bulunmaktadır.

⁷⁶ G.Meyer, MIO I (1953) s. 120.

⁷⁷ H.Otten, JCS 5 (1951) s. 129 vd.

KUR ^{URU} Ki-iz-zu-ua-ta-na ^{KI}	s.22, 34,38
KUR ^{URU} Ki-iz-ua-ta-na	s.28
KUR ^{URU} Ki-iz-zu-ua-ta-ni ^{KI}	s.30
KUR ^{URU} Ki-iz-zu-ua-ta-ni	s.9,17
KUR ^{URU} Ki-iz-ua-ta-ni	s.25

Kizuwatna kelimesinin yazılış formu Mısır diline *qid3w3d3n3* şeklinde geçmiş olması oldukça dikkat çekicidir.⁷⁸

Metin bize ismi henüz bilinmeyen Kizzuwatna'lı bir kral hakkında bilgiler vermektedir. İsmi ^mPad-da-ti-iş-şu olarak okunuşu 20. satırda Pa-da-ti-iş-şu olarak geçen başka bir yazılışı sayesinde kesinleştirilmiştir. Paddatişsu Hurri kökenli bir isim olmalıdır. Pad(d) elementinin Nuzu'da karşılaşılan şahıs isimleri ile dikkate değer bir benzerlik gösterdiği söylenebilir.:Batta (^mBa-at-ta: JEN, No:76, s.10), Patta (^mPa-at-ta: ib. 378,s.25); Badiia (^mBa-ad-di-ia: ib. 276,s.15) ve Battia (^mBa-at-ti-ia:ib. 256,s.38) ismin ikinci unsuru olan tiş(ş) kökünü başka isimlerle karşılaştırabiliriz. Tişsa (^mTi-iş-şa: ib.201, s.25), Tişše (^mTi-iş-şe-e: HSS XIII, Ur.122,s.31,36), ^DŠaušgattişsa (^DŠa-uš-ga-at-ti-iş-şa: KUB XXXIV, 45+2549/c,s.7vd.) ile Nuzunu tişsae (ti-iş-şa-e) isimli şehir kapısı (HSS V, 5,s.20;No:36,s.18;s.28)Teşsu (^mTe-eş-şu: A.T.Clay, *Personal names of Cassite Period*,1912,s.138) ve Batataşı isimleri (^mBa-ta-taş-şi: NPN, s. 112) burada özellikle dikkat çekmektedir. metinlerinde karşılaştığımız Padda (^mPad-da-a:KUB II,13,Rs. IV, s.36) ve Pattazzi (^mPat-ta-az-zi: IBoT II,131,s.38) isimlerinin bu şahısla ilgili olduğunu söylemek çok zordur.

⁷⁸ H.Gauthier, Dictionnaire des nom's géographiques. Tome 5 (1928) s. 163.

Paddatişsu ile yapılan bu devlet antlaşmasında yine taraflar arasında bir eşitlik bulunmaktadır. Ancak burada da Hitit kralından LUGAL.GAL ‘Büyük Kral olarak bahsedilmektedir.

Metnin 17 -29 no’lu satırlarında işlenen konuya Kizzuwatna Kralları Eheya ve İšputahšu ile yapılan antlaşmalarda da rastlıyoruz.

4) Kizzuwatna'lı Pilliya ile Hittit Kralı Zidanza Arasında Yapılan Antlaşma

a) Transkripsiyon- Tercüme

KUB XXXVI 108 (CTH 25)⁷⁹

Vs.

- 1 DUTU^{ŠI} LUGAL.GAL ^mZi-da-an-za LUGAL KUR URUHa[at-ti]
- 2 LUGAL KUR^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-na ták-šu-ul i-e-e[r.....]]
- 3 ki-iš-ša-an ták-še-er URU^{HIA}-uš ku-i-uš [...]]
- 4 ne ŠA DUTU^{ŠI}-pát a-ša-an-tu ^mPi[l-li-ia...]]
- 5 e-ep-pu-un ne ^mPil-li-ia-aš-pát a[-ša-an-tu]
-
- 6 DUTU^{ŠI} ú-i-ta-an-tu-uš URU^{DIDLI HI.A}-uš ku-i[uš-]]
- 7 ku-e ar-ha tar-na-an-ta nu DUTU^{ŠI} le[-e?]]
- 8 ú-i-ta-an-tu-uš URU^{DIDLI HI.A}-uš ku-i-uš har-k[u-un?]]
- 9 nu ^mPil-li-ia-aš na-at-ta ú-e-t[e-ez-zí?]]
- 10 na-aš-ta li-in-ga-en šar-ra-at[-ti]
-
- 11 LUGAL.GAL URU-an na-aš-m[a?]]
- 12 i-ia-az-zí x[]]
- 13 le-e x[]]
-
- 14 LÚ x []]
- 15 x []]

⁷⁹ Transkripsiyon ve tercüme için bkz; H. Otten, JCS 5 (1951) s. 129 vd.

Vs.

- 1 Hatti memleketi kralı majeste büyük kral Zidanza ile]
 - 2 Kizzuwatna memleketi kralı (dostluk) antlaşması imzala[dılar⁸⁰]]
 - 3 Ve onlar şöyle kararlaştırdılar: [Pilliya'nın aldığı] şehrler
 - 4 tekrar majestenin olsun. Pilliya []
 - 5 tuttum. (Benim aldığım şehrler ise tekrar) Pilliya'nın o[lsunlar]
-

- 6 Majeste inşa edilen şehrler (den) []
 - 7 terkedilenleri Majeste (tekrar) [inşa et]mesin.
 - 8 Benim ele geçirdiğim inşa edilen şehrleri
 - 9 tekrar Pilliya inşa etmesin [(o zaman)
 - 10 sonra yemini bozarsın.
-

- 11 Büyük kral bir şehri veya [
 - 12 yapar []
 - 13 masın []
-

- 14 x []
- 15 x []

⁸⁰ Kelime kelime: i-e-er “yaptılar.”

b) Metin Hakkında Bilgi :

CTH 25 başlığı altında toplanan antlaşma Kizzuwatna Kralı Pillia ile Hittit Kralı Zidanza arasında imzalanmıştır. Hatti ve Kizzuwatna arasındaki en eski devlet anlaşmasının Zidanza I. (yak. MÖ.1490) döneminde imzalandığı ileri sürülmüştür.⁸¹ Metin 4 paragraf ve 15 satırdan oluşmaktadır. Tabletin sağ tarafı kırktır ve ele geçen bölümün son iki satırı da korunmamıştır.

Anlaşmaya imza koyan Kizzuwatna'lı kralın, isminin Pilliya olduğu metinden anlaşılmaktadır. KUB VII 23 s.⁸² de ismi geçen Kizzuwatna kralı Palliya (^mPal-li-ia-iš LUGAL ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-na) ve KUB VII 63 III 3'deki (^mPal-li-ia-aš) şahısla antlaşma metinlerindeki Kizzuwatna kralı ile aynı kişi olmalıdır. Pilliya isimli bu şahsin Alalahlı İdrimi ile anlaşma partneri olduğu da tespit edilmiştir.⁸³ Pilliya ve İşputahšu ile Hittit Kraları arasında yapılan anlaşmaların, Anadolu'da, Mitanni Kralları Barattarna (yak. MÖ. 1490) Şuttarna I. (yak. MÖ.1475) ve Šauštatar (yak. MÖ. 1460) dönemlerinde gerçekleşen Hurri yayılımıyla ilintili büyük saldırı hareketlerinin yaşadığı bir dönemde imzalanmış olması ilgi çekicidir. Mitanni Devleti'nin Fırat üzerinden batıya doğru genişleyerek Kuzey Suriye'ye dayanması ve bunun sonucunda Kilikya topraklarının batı ve kuzeyini doğrudan tehdit eden bir güç haline gelmesi Hititlerin Kizzuwatna ile yaptığı anlaşmalar için geçerli bir neden olarak kabul edilebilir.

⁸¹ G.Meyer, MIO I (1953) s. 109-123; A. Kammenhuber, Arier (1968) s. 87-109.

⁸² O. Carruba, RA 59 (1965) s. 77.

⁸³I.Wieseman, Leiden'deki Troisiéme Rencontre Assyriologique Internationale, toplantısında Tell Açana'da açı?a çıkarılan çivi yazılı vesikalalar üzerinde sundu?u bilgilendirici nitelikteki bir raporda bu durumu tüm kanıtlarıyla ortaya koymaktadır.

Beal'a göre ise Pilliya'nın anlaşma partneri Zidanza II. olmalıdır. Beal bu konuda şöyle düşünmektedir. Hatti Devleti'nde Tahirwaili ve Telipinu'nun damadı Alluuamma'nın hükümdarlıkları sonrasında bir kurban listelerinde de bir arada gözüken Hantili II. Zidanza II. ve Huzziia II'nin kesin olmamakla beraber tahta geçtikleri kabul edilmektedir.⁸⁴ Telipinu Fermanın'da aynı ismi taşıyan üç kralın Telipinu'nun halefleri olduğu belirtildiği için birçok bilim adamı Kurban Listelerinin düzensiz olduğunu ve bu yüzden de bu üç kralın hiçbir zaman mevcut olmadıkları görüşündedir⁸⁵. Kurban Listelerinde Zidanza'nın İyaya isimli bir karısının olması bu kralların varlığını kanıtladığı halde, Telipinu Fermanın'daki Zidanza'nın ismi -şa veya -ta⁸⁶ ile biten bir karısının olması ilgi çekicidir. Beal, Kizzuwatna'nın Zidanza I. oğlu Ammun'a dönemine kadar Hatti Devleti'nin bir parçası olarak kaldığını söylemektedir. Ve bu yüzden ona göre Pilliya'nın antlaşma partneri Zidanza II olmalıdır. Bununla birlikte Zidanza II ile çağdaş olan bu Pilliya'nın kimliği ile ilgili hala bazı sorunlar mevcuttur. Olasılıkla Kizzuwatna'lı olan Pilliya'nın Amanosların karşı tarafındaki komşusu Alalahlı İdrimi ile bir antlaşma yaptığı tespit edilmiştir.⁸⁷ Bazı bilim adamları İdrimi'nin çağdaşının Pilliya I, Zidanza'nın çağdaşının ise Pilliya II. olduğunu iddia etmektedir.⁸⁸ Ortaya atılan bu varsayımin Alalah IV te açığa çıkarılan arşivlerdeki Mısırla ilişkili kısımlarda geçmediğini söylemek

⁸⁴ KUB XI 9, H.Otten, MDOG 83 (1951) s. 67. ve H.Otten, Die hethitischen historischen Quellen und Die Altorientalische (1968) s. 125.

⁸⁵ R. H. Beal, Or 55 (1986) s. 428.

⁸⁶ S. R. Bin-Nun, THeth 5 (1975) s.145 vd.; E. Forrer, 2 BoTU (1969) s. 13-29; B. Landsberger, JCS 8 (1954) s. 46; A.Goetze, JCS 11 (1957) s. 54-55; H. Otten, a.g.e (1968) s. 8-9; G. H. Oller,?drimis (1977) s.163 vd.; D.F. Easton, JCS 33 (1981) s.33.

⁸⁷ R. H. Beal, a.g.e s. 426.

⁸⁸ R.H. Beal, a.g.e, s. 429, d.n. 27 ; O.R. Gurney; CAH 3 II/I (1970) s.670.

gerekecektir.⁸⁹ Bu arşivler İdrimi ile haleflerinin hükümettikleri döneme tarihlenmektedir. Bu bilim adamlarının söz konusu bölgede büyük Mısır müdahalesinin mevcut olduğunu düşündükleri çağdı. Bu sonuç Oller tarafından çürüttülmüştür.⁹⁰ Mısırlıların Alalahı işgal ettiğini gösteren hiçbir kanıt yoktur. Bununla birlikte Alalah'lı kralların Mısır'liların askeri ve politik aktivitelerinden bahsettiği hiçbir kanıtın bulunmadığı da Beal tarafından belirtilmektedir. Ayrıca Pilliya'nın hükümdarlığı süresince bir yandan Mitanniye vergi öderken bir yandan da Hatti ile müttefik gözükmesi akla yatkın değildir. Tüm bu bilgilere dayanarak Beal, Pilliya'nın çağdaşının II. Zidanza olduğunu söylemektedir. Ancak bu noktada Pilliya'nın Mitanni krallığına ne zaman boyun eğdiği sorusu bir muamma oluşturmaktadır. Söz konusu durum II. Zidanza ile yapmış olduğu antlaşmadan önce gerçekleşmiş olmalıdır. Antlaşmanın birinci paragrafında ülkelerin birbirinden aldığı şehirleri geri vereceklerinden bahsedilmesi bunu kanıtlamaktadır.⁹¹ Bununla beraber Hatti ve Kizzuwatna arasında bu antlaşmadan sonraki dönemde büyük bir kopukluk yaşanmış olması bir olasılık olarak gözükmektedir.

89 R. H. Beal, Or 55 (1986) s. 426.

90 H. Oller, İdrimis (1977) s. 167-173.

5) Kizzuwatna’lı Talzu

a) Transkripsiyon ve Tercüme

KUB XL 2 Bo 4889⁹²

Vs.

- X+1 la-a[t-
- 2' nu-ua a-ri-i-[e-ir
- 3' ha-an-da-an-da-at x[
- 4' ^DIM-aš-ua ku-ua-pi a-aš[-
- 5' nu-ua ku-u-uš DINGIR^{MEŠ} ^DMu[-ua-nu-uš ^DMu-ua at-tal-li-iš ^U^DGIBIL₆]
- 6' ^DIM-ni šar-ti-i[a pa-a-ir
- 7' ^DIM-aš KUR ^{URU}Kum-ma-an-ni[
- 8' ^{ID}Pu-u-ru-na-ia uš-ki?[-
- 9' ki-e-da-aš-ma-ua DINGIR^{MEŠ}-aš[
- 10' UH.ŠE X MUŠ GÍR.TAP PÍŠ[
- 11' tar-hu-u-i-la-a-tar [
- 12' ma-ah-ha-an-ma-ua ^mTal-zu-ú-uš [-----]
- 13' ti-it-ta-nu-ut nu-ua-kán ŠÀ ^{H[UR. SAG}Iš-ha-ra]
- 14' I-NA ^{HUR. SAG}Iš-ha-ra-pít še-ir []
- 15' ú-e-te-it III ^{NA4}hu-u-ua-ši i[š-ga-ra-a-it ^DMu-u-ua-nu]
- 16' ^DMu-ua-at-tal-li ^U^D]GIBIL₆
- 17' É.ŠÀ-ni IT-TI ^DIš-ha-ra [^{URU}Ne-e-ri-ša]
- 18' dam-bu-bí-iš ^U-UL ku-iš-ki pa-iz-z[i]
- 19' ŠA DINGIR^{MEŠ}-ia-ua ALAN^{HI.A}-ŠU-NU i-ia-at []

⁹¹ G.Meyer, MIO 1 (1953) s.113.

Vs.

- X+1 Serbest bir[akır]
- 2 Onlar fal vasıtasıyla bir soruşturma yaptılar []
- 3 belirlenmiştir []
- 4 Eğer Fırtına Tanrısı []
- 5 bu Tanrılar, Tanrı Mu[wanu, Tanrı Muwatalli ve Ateş Tanrısı]
- 6 Fırtına Tanrısı'nın kurtuluşuna [gittiler.]
- 7 Kummanni Ülkesi Fırtına Tanrısı []
- 8 O da Puruna Nehrini iz[ledi.]
- 9 Bu Tanrırlara []
- 10 hububat haşeresi, yılan, akrep, fare []
- 11 kuvvet []

-
- 12 Talzu [kral olduğu zaman⁹³,]
- 13 O, kurdu. [İshara] da[ğı]nın ortasında []
- 14 Yukarıda Ishara Dağında []
- 15 O kurdu. O, üç taş sütun dik[ti.] Tanrı Muwanu]
- 16 Muwatalli ve A[teş Tanrısı için]
- 17 [Nerişa]kenti tanrısı Ishara'ya ait kutsal oda içinde []
- 18 kusurlu hiç kimse gitmeyecek. []
- 19 O tanrıların heykellerinde yaptı. []

92 A.Goetze, Kizz. (1940) s.60.

- 20' ALAN KÙ.BABBAR GUŠKIN i-ia-at ŠA DUMU.[SAL]]
- 21' an-da ap-pa-an-da-aš II TA-PAL ^{TÚG}íB.LÁ[]
- 22' II? ^{TÚG}ku-uk-ku-ul-la-a-im-mi-iš li-in-ki-i[a]]
- 23' hi-e-ia an-da-ma-kán MUŠEN ZABAR GU₄ ZABAR []
- 24' UR.GI₇ ZABAR DÍLIM.GAL ZABAR ŠA I ŠA-A-TI[]
- 25' URU^{DIDL} HI.A-ŠU-NU-ia ka-ru-ú-i-li-uš-pát ki-i [e-še-ir ^{URU}]]
- 26' IS-TU A.ŠÀ A.GÀR KISLAH ^{GIŠ}ŠAR ^{URU}I-pi-a-ra [IS-TU A.ŠÀ
A.GÀR KISLAH ^{GIŠ}ŠAR ^{URU}]]
- 27' IS-TU A.ŠÀ A.GÀR KISLAH ^{GIŠ}ŠAR ^{URU}I-iz-zi-x[IS-TU
A.ŠÀ A.GÀR KISLAH ^{GIŠ}ŠAR HUR.SAG-i]]
- 28' ^{URU}Mar-ga-a-na ŠÀ ^{LÚ}NU.^{GIŠ}KIRI₆ ^{URU}Ú-bar-ba-aš-[ša IS-TU A.ŠÀ A.GÀR
KISLAH ^{GIŠ}ŠAR.ŠAR]]
- 29' ^{GIŠ}ŠAR GEŠTIN HUR.SAG-i ^{URU}Ku-un-ni-ia-ra ŠA ^{LÚ}NU.^{GIŠ}KIRI₆ ^{URU}
]]
- 30' ^{URU}Hu-u-la-aš-ša ^{URU}Tar-ša ma-a-ni-in-ku-ua-an ^{URU}[IS-TU A.ŠÀ
A.GÀR]]
- 31' KISLAH ^{GIŠ}ŠAR GEŠTIN ^{URU}Lu-ú-pu-ru-na ^{URU}La-ak-ki-iš-[
URU]]
- 32' IS-TU A.ŠÀ A.GÀR KISLAH ^{GIŠ}ŠAR GEŠTIN? ^{URU}Al-za-ra ZAG-
ŠU?
- 33' pi-ra-an-ma-aš-ši TIL ŠA ^DIš-ha-ra ^{URU}Ne-e-ri-ša Z[AG-uš EGIR[?]-an-ma-aš-
ši]]

93 A. Goetze, Kizz. (1940) s.61.

- 20 O altın (ve) gümüşten bir kız[ın] heykelini yaptı.[
- 21 Bütün eşyalar; 2 çift elbise []
- 22 İki kukkulammiş elbisesi bağ[lanmıştır.(?)]
- 23 Onun içinde bronz bir kuş, bronz bir öküz, bronz []
- 24 Bronz bir köpek, bronz bir kase []
- 25 Onların eski şehirleri bunlar[dı]. Şehir []
- 26 Ekilmiş (ve) ekilmemiş topraklarıyla birlikte; harman yeri (ve) bahçesi; İpiara
şehri [ekilmiş ve ekilmemiş toprakları, harman yeri (ve)bahçeleriyle birlikte
şehri]
- 27 Ekilmiş ve ekilmemiş toprakları, harman yeri (ve) bahçelik arazisi ile birlikte;
İzzi şehri [ekilmiş (ve) ekilmemiş toprakları, harman yeri (ve)
bahçeleriyle birlikte dağda ki]
- 28 Margana şehri bahçivana aittir; Ubarbaş[şa] şehri [ekilmiş ve ekilmemiş
toprakları, harman yeri ve sebze bahçeleri]
- 29 ve üzüm bağları ile birlikte dağlardaki Kunniyara şehri [bahçivana] aittir. [-
şehri,]
- 30 Tarşa yakınlarında ki Hulaşşa şehri (ve) şehri [ekilmiş ve ekilmemiş
arazisi]
- 31 Harman yeri (ve) üzüm bağları ile birlikte; Lupuruna, Lakkiş[Şehri]
- 32 Ekilmiş (ve) ekilmemiş toprakları, harman yeri (ve) üzüm bağları⁷ ile birlikte.
Alzara şehri [onun içine girer;]
- 33 Onun s[ınırı] Nerişşa kenti Tanrısı İshara'nın harabesinin önündedir,
[arkasında]

34 ŠÀ ^DGIBIL₆ ki-i URU^{DIDLI HI.A} ŠA É ^mU-ut-ti nu ki-e-da-aš [DINGIR^{MEŠ}-aš
pi-ia-an]

35' ki-i-ma URU^{DIDLI HI.A} ŠA ^fE-EN-TI ^UŠA ^{LÚ}SANGA ka-r[u-ú-i-li-uš a-ra-ah-
za-an-da-ma-aš-ši]

36' ŠA XXX IKU A.ŠÀ II ^{GIŠ}ŠAR GEŠTIN III ME SE₂₀-ER-DUM I^{EN}
A.Š[Ā]

37' TÚL ZAG-ŠU MA-DA-NU ZAG-aš ^{NA4}hu-u-ua-ši-ia iš-ga-ra-a-[an
]

38' ua-a-tar ŠA LÚ-ma še-ir ŠA ^DIŠTAR ^{URU}Pu-ha-an-da KASKAL-š[i]

39' ua-ar-hu-u-ua-an A-NA ^fDa-a-ni-ti i-ua-ru IŠ-TU [
pi-ra-an]

40' A-NA ^fDa-a-ni-ti IŠ-TU A.ŠÀ A.GÀR KISLAH ^{GIŠ}ŠAR pi-i-i[a-an]

41' x x ki-e-iz-ma-aš-ši ^{íD}Bur-x[ZAG-ŠU]

- 34 Ateş Tanrısının. Bu şehirler Wutti'nin evine (dahildir.) Ve [onlar] bu
[tanrılarla verilmiştir.]
-
- 35 Bu şehirler es[ki çağlardan] beri bayan Entu'ya ve rahibe aittir. [o]
- 36 30 iku arazi, 2 üzüm bağı (ve) 300 zeytin ağacı, bir ekilmiş arazi
[tutmaktadır.]
- 37 Su kaynağından [yakınındaki] bir a[razi?] sınırıdır. (ve) madanu ile sınırı vardır.
Taş sütunlar kuru[lur.]
- 38 Puhandalı İstar yolü üzerinde insanların kullanımı (?) için su []
- 39 toplanır. []den Daniti'ye bir hediye verilir; [] şehiri]
- 40 ekilmiş ve ekilmemiş toprakları, harman yeri ve bahçeleriyle birlikte
Daniti'ye verilmi[şti]; []
- 41 Bur-[] Nehri'nin bu tarafı onun içine girer;]

Rs.

- 1 kat-ta-an-ši ^{URU}Hu-u-ra-a-li-ia-an-za ZAG-aš še-ir-ma-aš -š i x[]
- 2 A.ŠÀ A.GÀR ^{NA}ga-a-bu ir-ri-im-mi-iš KASKAL ^{URU}Ši-i-na-mu[-
ZAG-aš a-ra-ah-za-an-da-ma-aš -š i IKU A.ŠÀ]
- 3 IV ^{GIŠ}ŠAR^{HI.A} GEŠTIN da-a-an-ma A.ŠÀ ^{URU}Mar-ga-na-pát HUR.SAG-az[
]
- 4 KUR Iq-qa-ši-pa KASKAL ^{URU}Ua-aš -ti-ša ZAG-aš HUR.SAG-aš -ma-aš -
š i ^{GIŠ}[]
- 5 TÚL Du-ua-at-ta-ri-na-aš pí-ra-an-ma-aš -š i ^{GIŠ}ŠAR.ŠAR ŠA A[N?
ZAG-aš URU]
- 6 IŠ -TU A.ŠÀ A.GÀR KISLAH ^{GIŠ}ŠAR ^{GIŠ}SE₂₀-ER-DUM HUR.SAG A-x[-
-ma-aš -š i]
- 7 I A.ŠÀ URU-az ha-pí-ri ZAG-ŠU a-ra-ah-za-an-da-ma-aš -ši
- 8 XX ^{GIŠ}SE₂₀-ER-DUM ki-i-maURU^{DIDLI HI.A} an-na-al-li-uš [ŠA ^{MUNUS}E-EN-TI
Ù ŠA ^{LÚ}SANGA]
- 9 na-at-ša-an ŠA ^mTa-al-zu-ú tup-pí ú-e-mi-ia[-nu-un nu ki-i URU^{DIDLI HI.A}]
- 10 A-NA ^DMu-u-ua-nu ^DMu-ua-at-tal-li ^DGIB[IL₆.....na-at A-NA ^{MUNUS}E-EN-
TI]
- 11 Ù A-NA ^{LÚ}SANGA EGIR-pa AD-DIN nam-ma DINGIR^{MEŠ} hu-u-ma-[an-
da-aš ^{LÚ}SANGA^{MEŠ}]
- 12 ÌR^{MEŠ} DINGIR^{LIM}-ia a-ra-u-ua-ah-hu-un pa-ra-a tar-nu-u[m-ma-aš -ma ku-iš
e-eš -ta]
- 13 ki-nu-na-ša-aš QA-TAM-MA-pát I-NA_x[]
-
- 14 ki-i-ma ku-i-e-uš URU^{DIDLI HI.A} ŠA DINGIR^{LIM} nu-ua-ra-a[t]

Rs.

- 1 Aşağı tarafta Huraliyanza şehri onun sınırıdır ve yukarı tarafta []
 - 2 ekilmiş ve ekilmemiş topraklar, Šinamuya (giden) yol onun sınırı(dır.) O
ekilmiş arazi çevresinde
 - 3 (ve) 4 üzüm bağı(dır). İkinci olarak adı geçen Margana şehrindeki (bir arazi)
dağlara doğru [onun içine girer.];
 - 4 İkkaşıpa ülkesi (ile) Waštišaya giden yol (onun) sınırıdır. Dağlardaki []
ağaçlar
 - 5 (ve) Duwattarina kaynağı; []in sebze bahçelerinin önünde onun
sınırı(dır.) şehri]
 - 6 ekilmiş ve ekilmemiş toprakları, harman yeri (ve) zeytin ağaçlığıyla birlikte
A[-x-maşı] dağındaki
 - 7 bir arazi Hapiri yerleşimine doğru onun içine girer. Onun çevresinde
 - 8 20 zeytin aacı tutmaktadır. Bu şehrler eskiden beri [Bayan Entu ve rahibe
aittir.]
 - 9 Ben onları Talzu'nun tabletü (üzerinde) buld[um. Bu şehrler]
 - 10 Tanrı Muwanuš, Tanrı Muwattališ(ve) Ateş Tanrısına [aittir.] ve onları bayan
entuya ve
 - 11 rahibe geri verdim. Ayrıca bütün tanrılar ve rahipler için
 - 12 tapınak hizmetkârlarını ben azadettim. Her kim [vergi ödemeye
yükümlüyse]
 - 13 O şimdi aynı şekilde x []
-
- 14 Tanrıya ait olan bu şehrler; [] on]lara

- 15 nu-ua ú-it ^mŠu-u-na-aš-šu-ra-aš *A-NA* ^mÚ-it-ti []
- 16 da-a-ri-iš-ši *IŠ -TU* GU₄ UDU NINDA KAŠ BA.BA.ZA x[]
- 17 *A-NA* É^{MEŠ} DINGIR^{MEŠ} a-ra-an-da-ri nu-ua É^{MEŠ} DINGIR^{MEŠ} []
- 18 ki-nu-na-at ú-uk *QA-TAM-MA-pát* i-ia-nu-un
-
- 19 ar-kam-ma-aš-ma ki-i ŠA DINGIR^{LIM} *I-NA* MU III[^{KAM}]]
- 20 II *TA-PAL* ^{TÚG}GUZ.ZA III ^{TÚG}ua-at-tar-ui-za []
- 21 I DUG ZABAR I ^{URUDU}ŠEN I ŠU.TÚG.LÁ ZAB[AR]]
- 22 X GAL ZABAR I MANA KÙ.BABBAR a-ku-ua-an-na[-aš]]
- 23 I PA ½ X PA 3 BAR Ì.DÙG.GA ki-i pa-r[a-a]]
- 24 III TÚG SIG^{MEŠ} GIŠNÁ na-at-hi-i-ša A-NA ^DIš -[ha-ra]]
-
- 25 ki-i-ma *A-NA* ^{MUNUS}*EN-TU* *I-NA* MU III^{KAM} pa-[]
- 26 I DUG ZABAR I URUDU ŠEN X GAL ZABAR *I-NU-T[U*]
- 27 GAL KÙ.BABBAR a-ku-ua-an-na-aš *IŠ -TU* É.GAL^{LIM}[]
- 28 GIŠNÁ GIŠTÚG GIŠ ha-aš -š i-ia-al-li GIŠ x []
- 29 a-ia-at-ni-ia-aš an-da ap-pa-an-da *Ú-NU-U[T*]
- 30 kap-pi-ia KÙ.BABBAR an-da ap-pa-an-da []
-
- 31 *A-NA* ^LÚSANGA-ma PA ^{LÚ.MEŠ}DAM.GÀR *I-NA* MU III [^{KAM}]]
- 32 II ^{TÚG}GAD^{HI.A} III GÚG I DUG ZABAR I ^{URUDU}ŠE[N]]
- 33 ki-i pí-eš -kán-zi I da-pa-an-za GUŠKIN []
- 34 a-ku-ua-an-na-aš III TÚG SÍG I *KU-DA-TUM* x[]
- 35 ^mDa-a-ni-ti-iš -ma ^LÚSANGA-ia []
- 36 ^LÚSANGA ku-iš GUL-ah-zi []

- 15 ve Šunaššura geldi. (ve) Wuttiše ait [olan mülkü onayladı]
16 Sığır, koyun, ekmek, bira, yulaf arpası (?) ile birlikte her zaman
17 Onlar tapınaklara koyarlar ve tapınaklar []
18 Ben şimdî tamamîyle aynı biçimde yaptım. [x]
-

- 19 Her üç yılda bir tanrıya şöyle bir vergi ödenir: []
20 2 çift GUZ.ZA elbisesi, 3 Watarwiza elbisesi, []
21 1 bronz kap, 1 bakır kazan, 1 bronz kap []
22 10 bronz kadeh 1 mina gümüş içmek için []
23 1 PA ½ PA X PA 3 ½ ince yağ. Bu []
24 3 güzel elbise (ve) bir yatak ve o Tanrı İş[hara]’ya []

-
- 25 Ardından [onlar] (her) üç yılda (bir) entuya [verirler] []
26 1 bronz kap, 1 bakır kazan, 10 bronz kâdeh, 1 çift []
27 içki için gümüş kâdeh; saraydan []
28 ahşaptan bir yatak, bir elbise, bir ahşap iskemle ahşap []
29 tamamîyle donatılmış, aletler []
30 ve tamamî donatılmış gümüş bir kadeh []
-

- 31 Her üç yılda bir baş tüccar [rahibe şunları verir:]
32 iki keten elbise, 3 bakliyat meyvesi, bir bronz kap, 1 bakır ka[zan] []
33 şunları verir. 1 altın , []
34 içmek için, 3 güzel elbise, 1 *KUDATUM* []
35 Danitiš ve rahip []
36 Her kim rahibe vurursa []

37 x MANA KÙ.BABBAR pa-a-i ^{MUN[US]}EN-TU-ma []

38 [] x x x x []

37 [x] mina gümüş verir; [her kim] bayan Entuya [vurursa]

38 [] []

b) Metin Hakkında Bilgi:

Talzu'nun kral olup olmadığı bilinmiyor. Ancak incelediğimiz metnin 12. satırında geçen ma-ah-ha-an Tal-zu-uš ifadesini A. Goetze, "Talzu kral olduğu zaman" şeklinde tamamlamıştır.⁹⁴ Buna gerekçe olarakta yine aynı metnin 56. satırında Šunaššura'nın da kral ünvanı ile geçmemesini vermiştir. Söz konusu tablette iki Kizzuwatna kralı, Šunaššura ve halefi Talzu tarafından yapılan bağışlar anlatılmıştır. Metnin korunan kısmında Kizzuwatna'dan bahsedilmemiş olmasına karşın kişi ve şahıs isimleri metinde geçen hadisenin Kizzuwatna ile ilişkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Tablet, bir aktarma eki olan –wa takısının çok sık kullanılmasından da anlaşılacağı üzere eski bir icraatla ilişkili bir bahisle açılmıştır. Bu bölümün tablet parçasının başlangıç kısmından 58. satıra kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. 59. satırdaki ú-uk "ben" zamiri Hittit kralının icraatlarını tanımk maksadıyla kullanılmıştır.

Talzu'nun söz konusu bağışı, mevcut satırların kötü korunmuş olmasından dolayı sadece bir kısmı anlaşılabilen dini, mitolojik bir gerekçeyle (II 1-11) yaptığı anlaşılmaktadır.

Bazı bilim adamları tarafından Hittit Devleti ile Kizzuwatna Memleketi arasında yapılan antlaşmalar içerisinde yerleştirilen KUB XL 2 no'lu metin antlaşma metni niteliği taşımاسından ziyade arazi bağış belgesi niteliği taşımaktadır.

⁹⁴ A. Goetze, Kizz. (1940) s. 60.

Söz konusu arazi parçasının tarif edildiği bölümde bütün şehrîn, topraklarıyla birlikte bağışın içine dahil edildiği anlaşılmaktadır. Bu şehrlerin sınır belirtilmeden sadece isimleri ile sıralandıkları görülür. Metnin bazı kısımlarında belirli şehrlerin (II 27 vd.29) bağış kapsamı dışında değerlendirildiği göze çarpar; bunu ifade etmek için söz konusu şehrlerin başka birine ait olduğu belirtilmektedir.

Sınırların sadece bağışın bir parçası olan arazilerle tarif edildiği görülür. Bu araziler ismi geçen şehrlerin dışında bulunmaktadır. (II 32 vd., 41 vd.) Bu hususta kullanılan ifade ise: “bu veya şu arazi ZAG-ŞU” şeklindedir. (bkz. Özellikle I 48 ve I 37)

Bağışlanan arazinin toprak yekûnu metnin üç yerinde not edilmiştir. II 35 vd., 43 vd., 47vd.) söz konusu bağış açıkça üç bölümden oluşmaktadır. **1)** II 25-34 ve bir ek II.36-39 no’lu satırlarda “eski çağlardan beri” rahip ve entuya ait bir arazinin tarifi yapılmaktadır. **2)** II.39-44 no’lu satırlarda Danitiş isimli bir kişiye yapılan bağış tarif edilmektedir. **3)** II 44-48 no’lu satırlarda ise Daniti isimli bir kişiye yapılan ikinci bağışın içeriği açıklanmaktadır. İlk bölüm toplam 30 iku toprak arazi, 2 üzüm bağı ve 300 zeytin ağacı miktarındadır. İkinci bölümde ise toplam miktarı bilinmeyen bir arazi parçası ile 4 üzüm bağından oluşan bir yekûn söz konusudur. Üçüncü bölümde yine miktarı bilinmeyen bir arazi parçası ile 20 zeytin ağaçlık bir bağışın yapıldığı ifade edilmektedir.

Metnimizde tarif edilen arazinin devamlı bir toprak parçasını kapsadığı doğrultusundaki tahmini destekleyebilecek nitelikte herhangi bir kanıt bulunmadığının özellikle vurgulanması gereklidir. Diğer taraftan belirli şehrlerin bağışın dışında tutulması (II 27, 29) ve bunun dışında kalan şehrlerin tek arazi

olarak kabul edilmesi (II 32,36 vd., 41,44,47 vd.) söz konusu mülkün çok geniş bir arazi üzerinde dağınık halde bulunduğu göstermektedir. Bu varsayımla ilgili bir diğer tartışma ise Hulaşşa şehri ile birlikte anılan (I 30) “Tarşa civarında” ifadesi üzerinde yaşanmaktadır. Tablette Tarşa Şehrinden bir bağışta bulunulduğundan bahsedilmektedir. Bu noktada, söz konusu bağış oranlarının binlerce metrekarelük bir alanı kapsadığını söylemek hiçte zor olmayacağıdır.

Bu koşullar altında, incelediğimiz metinden Hatti Devleti ile Kizzuwatna Memleketi arasındaki sınırların devamının, çıkarılması mümkün gibi gözükmemektedir. (Šunaššura Antlaşmasında bu sınırın belirli bir bölümü verilmiştir.) Metinde, sadece, Kummanni ile Tarşa arasındaki bölgeye yerleştirilmesi mümkün olan Kizzuwatna'da ki bazı şehir isimlerine yer verilmiştir.

Metnin tarihi değeri içeriği coğrafi bilgilerden kaynaklanmaktadır. Metinde Šunaššura'nın halefi Talzu isminin zikredilmiş olması oldukça ilginçtir. Ayrıca bu metin Šunaššura'dan sonra söz konusu toprakların kesinlikle Hittit kralının elinde bulunduğu işaret etmektedir. Öyle ki, Hittit kralı bir tapınak için bu toprakları dilediği gibi elden çıkarma hakkına sahipti. Tabletin başlangıç kısmı kırtıktır. Bu yüzden bağışı yapan kralın ismini bileyemiyoruz. Eğer metnin 77. satırına dayanarak icraatın yaziya geçirildiği dönemde Danitiş'in hala hayatı olduğu gibi bir sonuca varılırsa bu takdirde o dönemdeki Hittit Kralının da Šuppiluliuma olması gerekecektir.

Eğer Danitiš ile Šuppiluliuma çağdaş ise Kizzuwatna topraklarının en azından bir kısmının Šuppiluliuma'nın hükümdarlığının son yıllarda Hittit egemenliği altına girmiş olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla söz konusu icraatın Šuppiluliuma'nın oğlu Telipinu'nun Kizzuwatna kentine rahip olarak atandığı bir dönemde gerçekleştiği ve böyle bir icraatla Kizzuwatna krallarının gücünü kırmaya yönelik bir politika izlendiğini söylemek mümkündür. Tablet oldukça kötü korunmuş olduğu için ne yazık ki bu hususta kesin bir yargıya varmak doğru değildir.

6) Kizzuwatna'lı Šunaššura ile Bir Hittit Kralı Arasında Yapılan Antlaşma

a) Transkripsiyon ve Tercüme:

KUB XXXVI 127 (CTH 131)⁹⁵

Vs.

1 [e]-ip-zi nu-uš-[ši] *I-NA?*
2 [^DUTU^{ŠI}-ma *A-NA*] ^mŠu-na-aš-šu-ra ha-a[t-r]a-a-i[z-zi]
3 [nu-u]a²-ra-an-[za ša-a²-ak²] [^m]Š[u-na-aš-šu]-[ra-ša]-aš-ši KUR^{!?}.E.UD
i-da-lu x ŠA x[
4 [(-)]-iš-ša-i ma-a-na-aš-za *U-UL*-ma ŠA ^DUTU^{ŠI} ki-i-ša nu-za
KUR-*IA A-NA* [^{LÚ}KÚR]
5 [me-na-a]h-ha-an-da pa-ah-ha-aš-ha *A-NA* ^DUTU^{ŠI}-ma ha-at-ra-a-iz-zi nu
ÉRIN^{MEŠ} ANŠE.KUR.RA^{HI.A}
6 [ANŠE.KUR.RA^{HI.A}-ma] na-at-ta ú-iz-zi ma-a-an-za *AŠ-ŠUM* ÉRIN^{MEŠ}
ha[!]-an-da
7 [ma-a-an-kán LUGAL KUR ^{URU}Mi-it-t]a-an-ni-ma *IT-TI* LUGAL
URUHa-at-ti ku-u-ru-ur e-ep-zi [^m]Šu-n]a-aš-šu-ra-aš-ši
8 [*U-UL* pa-a-i *A-NA* KUR-ŠU-ua[!]-an[?]-kán iš-tar-na ar-ha *U-*
UL tar-na-i nu-za KUR-ŠU pa-ah-ša
9 [*IŠ-T]U* ÉRIN^{MEŠ} ANŠE.KUR.RA^{HI.A} *U-UL* [ú]-iz-zi *A-NA* ^mŠu-na-aš-
šu-ra-ma ma-a-an a-aš-šu na-aš *A-NA* ^DUTU^{ŠI}

⁹⁵ G.Meyer, MIO 1 (1953) s.121.; H.Petschow, ZA 55 (1962) s.244 vd.; G. F. del Monte, OA XX (1981) s. 214-215 ve 218-219.

Vs.

1 [Eğer, Mitanni ülkesi kralı], [Hatti ülkesi kralına düşman olursa ona
2 [Majeste,] Šunaššura'ya (şöyle) yazar:
3 [] onu [tanı]." Šunaššura ona kötü -nın [
4 Eğer O, Majestenin (yanında) olmazsa, ben majeste ülkemi düşmana
5 [kar]şı koruyacağım (der). ve Majesteye yazar. Yaya ve arabalı askerler
6 [] gelmez. Eğer yaya ve arabalı askerler için?

7 [Eğer Mitan[ni Ülkesi'nin kralı] ile Hatti Ülkesi kralı düşman olursa
Šunaššura ona
8 [] vermez. O, ülkesine girmesine izin vermez. Ve ülkesini
savunacaktır.
9 O, yaya ve arabalı savaşçılarıyla birlikte, gelmez. Eğer Šunaššura için
durum elverişliyse Majesteye

10 [šar-di-ia ú-iz-z]i ma-a-an-ši \acute{U} -UL-ma [a-aš-šu] na-aš \acute{U} -UL
ú-iz-zi

11 [ma-a-an-kán LUGAL KUR ${}^{\text{U}}\text{J}^{\text{RU}}$ Mi-it-ta-an-ni-ma A-NA L[UGAL
 ${}^{\text{URU}}\text{K}$]i-[i]z-zu-ua-at-ni ku-u-ru-ur e-ip-zi A-NA ${}^{\text{D}}\text{UTU}^{\text{ŠL}}$ -ma

12 [ma-a-an a-aš-š]u na-aš A-NA ${}^{\text{m}}\text{[Šu-n]}$ a-aš-šu-[ra ša]r-di-ia pa-iz-zi ma-a-
an-ši \acute{U} -UL-ma a-aš-[šu na-aš] [\acute{U}]-UL pa-iz-zi

13 [A-NA K]UR ${}^{\text{URU}}\text{H[a]}$ -at-tí i-da-a-lu ták-ki-iš-zi
na-aš-š[u KUR ${}^{\text{URU}}\text{Mi}$]-it-ta-an-ni

14 [na-aš-ma ta-ma-a-i KUR-e ${}^{\text{m}}\text{[Šu-n]}$ a-aš-šu-ra-ša-an iš-ta-ma-aš-ši na-at-kán
x[

15 []a-ap-pa i-ši-ia-ah-hu-[ut]

16 []x[] [

17 [iš-ta-m]a-aš-zi [

10 Yardıma gelir. Fakat eğer onun için durum elverişli değilse, o, gelmez

11 [Eğer]Mitanni [ülkesi kralı], Kizzuwatna ülkesi kralına karşı düşman olursa,
eğer Majeste

12 için (durum elverişli ise), o, [Šun]aššu[ra'ya ya]rdıma gelir. Fakat eğer durum
onun için elverişli değil[se, o], gelmez.

13 [Eğer herhangi biri], Hatti Ülkesine kötülük planlarsa ya bu Mitanni ülkesi
(dir.)

14 [ya da başka bir ülke (dir.) Šun]aššura bunu işitirse, onu

15 []ona bildirsin.

16] x

17 işi]tir.

Rs.

- 1 []x []x []
-
- 2 []-*ŠU*
-
- 3 [i]z-zi na-aš-ma-aš-kán hu-ua-i na-aš []
- 4 []x ša-an-hi-iš-ki-iz-zi na-aš-ši-kán ma-a-an
- 5 [na-an a-ap-pa]x[A-NA ^DUTU^{ŠI} pa-a-i
-
- 6 [ma-na-aš ta-me-e-ta-az KUR-a]z A-NA KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni
a-pa-ši-la pa-iz-zi
- 7 [^mŠu-na-aš-šu-ra-aš-ša-an] e-ep-zi na-an a-ap-[pa] A-NA ^DUTU^{ŠI} pa-a-i *U*
ŠA ^mŠu-na-aš-šu-ra *QA-TAM-MA*
-
- 8 [ma-a-na-aš-ta ^{LÚ}pít-te-an-z]a Š[A] KUR ^{URU}Ha-at-ti A-NA
K[UR ^{UR}]UKi-iz-zu-ua-at-ni pa-iz-zi
- 9 [^mŠu-na-aš-šu-ra-ša-an] e-ip-zi na-an a-ap-pa A-NA ^DUTU^{ŠI}
pa-a-i
-
- 10 [ma-a-an ku-iš-ki ^{LÚ}pít-te-an-ta-a]n-ma ša-an-na-at-ta na-an A-NA
É-*ŠU* an-da-an ú-e-mi-ia-an-zi
- 11 [XII SAG.DU^{HIA} pa-a-i] ma-a-an XII SAG.DU *U-UL* ú-e-
mi-e-iz-zi nu kán a-pu-u-un-pát ku-na-an-zi
- 12 [ku]-iš mu-un-n[a]-a-it DAM-ZU [DU]MU^{MEŠ}-*ŠU* šar-
ni-ik-zi-il pí-an-zi
-

Rs.

1 [] x []x []

2 []

3 [sa] ya da o kaçarsa ve o [

4 [] arayacak ve ona eğer [

5 Majesteye [geri] verir.

6 [Eğer başka ülkeden] Kizzuwatna Memleketi'ne bizzat o giderse.

7 [Šunaššura onu] yakalar. ve Onu Majesteye geri verir ve Šunaššura için de
(bu konu) aynı [şekildedir.]

8 [Eğer bir kaçak] Hatti Memleketi'nden Kizzuwatna Memleketi'ne gelir

9 [Šunaššura] onu yakalacak ve onu majesteye geri verecek

10 [Eğer herhangi biri bir kaçak]ı saklarsa ve onu, onun evinde bulurlarsa

11 [ve XII baş verecek.] Eğer XII baş bulamazsa onu öldürüler.

12 [h]er kim gizlediyse karısını, çocuklarını kefaret verirler.

- 13 [nu ma-a-an ̄IR LÚ Pit-te-an-ta-an a]n-da-an ša-an-na-at-
ta [na]-an mu-un-na-a-iz-zí
- 14 [nu-uš-ši-iš-ša-an BE-EL-ma še-ir šar-n]i-ik-zi nu XII SAG.DU pa-a-i
ma-a-an ̄U-UL-ma šar-ni-ik-zi
- 15 [nu ̄IR-pát pa-ra-a šu-ú-i-e-i]z-zi ku-it-ta-aš-ši e-eš-zi na-at pa-ra-a
pa-a-i ma-a-an-ši NU.GÁL-ma
- 16 [ku-it-ki nu BE-EL-ŠU ki-iš-ša-a]n li-ik-zi ma-an-ua ki-el ŠA ̄IR-IA e- eš-zi
ku-it-ki
- 17] x-x ̄U ŠA ^mŠu-na-aš-šu-ra QA-
TAM-MA

- 18 [ma-a-an-kán LÚ pit-te-an-za ŠA KUR ^{URU}Ha-at-ti t]a-me-ta-ni KUR-ia pa-iz-
zi a-ap-pa-ma-aš [ta-ma-ta-az]
- 19 [KUR-ia-az ú-iz-zi nu KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni pa-iz-zi ^mŠu]-na-aš-šu-[ra-
ša-a]n e-ip-[zi n]a-an EG[IR-pa A-NA ^DUTU^{ŠI} pa-a-i]

- 13 [Eğer bir köle kaçağı (evinde)] saklarsa ve onu gizlerse ve
 - 14 [isterse beyi onun için taz]minat öder ve 12 baş verir isterse tazmin etmez.
 - 15 [ve adı geçen köleyi kov]arsa ona verdiklerini alır. Eğer onun (verecek bir şeyi) yoksa
 - 16 [ve beyi şu sek]ilde yemin eder. Eğer bu benim köleme ait bir şey ise
 - 17 []Šunaššura için aynı şekilde.
-

- 18 [Eğer Hatti Memleketi'nin bir kaçağı b]aşka bir memlekete giderse arkadan o [başka]
- 19 [bir ülkeden gelip Kizzuwatna Memleketine giderse Šu]naššu[ra onu yakalar v]e majesteye g[eri verir.]

KBo I 5 (CTH 41)⁹⁶

Vs. I

- 1 *um-ma-* x - x
2 *ták-nu-ma* x *it-ti* x - x[
3 *i-na pí-ri-šu-nu ni - x [*
4 *ri-ik-ša-am an-ni-x [] i-na pí-ri-šu-nu pí-ir-ku-šu*
-

- 5 *pa-na-nu-um a-na pa-n[i a]-bi a-bi-ia KUR ^{URU}*Ki-iz-zu-ua-at-ni**
6 *ša KUR ^{URU}*Ha-at-t[i i]p-pa-ši EGIR^{arga}-nu-um KUR ^{URU}*Ki-iz-zu[ua-a]t-ni***
7 *a-na KUR ^{URU}*Ha-a[t-t]i ip-tu-ur a-n[a K]UR Hur-ri iš-hu-ur**
-

- 8 *šum-ma [i-na-an-]na KUR ^{URU}*I-šu[-ua] ÍR] ^DUTU^{ši} it-ti ^DUTU^{ši}*
9 *nu-kur-ta[m iz-za-a]b-du ^DUTU^{ši} a-n[a ta-ha-az]-zi šu-nu al-li-ik*
10 *KUR ^{URU}[I-š]u- ua el-eh-e-šú ù ^{UR}[I-šu-ua-i]-ù a-na pa-ni ^DUTU^{ši}*
11 *ip-par-ši-du i-na KUR Hur-ri ú-r[i]-i-du ^DUTU^{ši} a-na ^{LÚ}*Hur-ri**
12 *um-te-eh-ir ÍR^{MEŠ}-ia te-e-ir-mi ù ^{LÚ}*Hur-ri* a-na ar-ka*
13 *a-na ^DUTU^{ši} ki-e-a-am um-te-eh-ir l[a]**
-

⁹⁶ Transkripsiyon ve tercüme için bkz; E.Weidner, PD (1923) s. 88 vd.

Vs.

- 1-4 [Hatti ülkesi kralı Büyük Kral Majeste]şöyle (der): onlar birbirlerine yemin ettiler ve bu antlaşmayı akdettiler.
-

- 5 Önceden büyük babamın zamanında Kizzuwatna ülkesi
6 Hatti ülkesinin parçası olmuştu. Fakat sonradan Kizzuwatna ülkesi
7 Hatti ülkesi'nden ayrıldı ve Hurri ülkesi'nin tarafına geçti.
-

- 8 [Şimdi] Majstemin köleleri olan İsuwa ülkesi Halkı
9 Majesteme karşı düşmanlığı [başladı.]
10 Ben onun efendisi onlara [savaşa] gittim (ve) İsuwa ülkesini yendim. Fakat [İsuwa halkı] Majstemin önünden
11 kaçtı. (ve) Hurri ülkesine indi. Ben Majeste Hurrilere
12 (haber) gönderdim: "Kölelerimi iade et!" Fakat Hurriler,
13 Majesteme şöyle haber gönderdi: " Hayır! (Geri vermeyeceğiz)"
-

- 14 URU^{DIDLI HI.A} *an-mu-ut-tim pa-na-a-nu a-na pa-ni a-bi a-bi-ia a-n[a K]UR*
Hur-ri
- 15 *il-li-kum-mi aš-ra-a-nu uš-bu-um-mi ù ap-pu-n[a- a]m-ma*
- 16 EGIR^{ar-ga} *a-na KUR URU Ha-at-ti a-na LÚMEŠ mu-un-na-ap-p[a]-ti*
- 17 *il-li-ku-um-mi i-na-an-na-mi ap-pu-na-am-ma GU₄^{HI.A}*
- 18 É *GU₄^{HI.A}-šu-nu ú-wa-ad-du-nim-mi ap-pu-na-am-ma*
- 19 *i-na KUR-ia il-li-ku-um-mi*
-
- 20 LÚ *Hur-ri ĪR^{MEŠ} -ia a-na DUTU^{ši} ú-ul ú-te-ir-ma ÉRIN^{MEŠ}-šu*
- 21 ANŠE.KUR.RA^{HI.A-šu} *iš-pur KUR URU I-šu-ua i-na ar-ki DUTU^{ši}*
- 22 *e-ih-bu-du-nim mi-na-am-me-e NAMRA^{HI.A} GU₄^{HI.A} ik-šu-du*
- 23 *[a]-na KUR Hur-ri uš-te-ri-bu DUTU^{ši} a-ša-ar ša-ni-im-ma*
- 24 *a-na LÚKÚR a-na ta-ha-az-zi ú-ši-ib*
-
- 25 [LÚ] *Hur-ri ni-iš DINGIR^{MEŠ} i-te-ti-ik DUTU^{ši} a-na LÚ Hur-ri ki-e-a-am*
- 26 *um-te-eh-ir-ma šum-ma-mi a-na ka a-šum KUR^{ki-tum} a-i-ú-u[m-m]a*
- 27 *iš-tu it-ti-ka i-pat-ta-ar-mi a-na KUR URU Ha-a[t]-ti*
- 28 *i-šá-ah-hu-ur-mi ù ki-i a-ua-tum a-nu-um-mu-um-mi LÚHur-ri*
- 29 *a-na DUTU^{ši} ki-e-a-am um-te-eh-ir-ma lu-ú ka-tam-ma-mi*
-
- 30 *i-na-an-na KUR URU Ki-iz-zu-ua-at-ni ša URU Ha-at-ti GU₄^{HI.A}*

14 Önceleri- büyük babamın zamanında- bu şehrlerin Halkı Hurri ülkesine
gittiler (ve)

15 orada yerleştiler. Onlar sonradan

16 Hatti ülkesine kaçak olarak

17 geldi. Fakat şimdi, sonucta

18 sığırlar ahırını seçti

19 Onların tamamı ükeme geldi.

20 Hurrili, ben Majesteye kölelerimi iade etmedi fakat yaya

21 ve arabalı savaşçılarını sevk etti. Onlar majestemin yokluğununda İsuwa
ülkesini yağmaladı (ve)

22 buldukları tüm NAMRA sığır (ve) koyunları yakaladı.

23 Hurri ülkesine götürdü. Ben Majeste (ise), diğer bir

24 düşmanla savaşmak için başka bir yerde kaldım.

25 Hurrili yeminini bozdu. Bunun üzerine ben Majeste- Hurrililere şöyle bir (
haber)

26 gönderdim: "Eğer bazı ülkeler senden

27 ayrılip (ve) Hatti ülkesine

28 (sadakatle) geçmek isterlerse, böyle birşey nasıl olacak?" Hurrili

29 (bana) Majesteye şöyle (haber) gönderdi: "Aynen bu şekilde!"

30 Şimdi Kizzuwatna ülkesi halkı Hitit sığıridır.

- 31 *ù É GU₄^{HI.A}-šu-nu ú-wa-ad-du-nim it-ti LÚ Hur-ri*
- 32 *ip-du-ru a-na DUTU^{ši} iš-hu-ru LÚ Hur-ri it-ti KUR URU Ha-at-ti*
- 33 *e-ih-tí ù it-ti KUR URU Ki-iz-zu-ua-at-ni ma-kal e-ih-ti-ma*

-
- 34 *KUR URU Ki-iz-zu-ua-at-ni ma-kal ta-an-n[i]-iš i-na bi-it-ri-iš*
- 35 *ir-ti-i-šú i-na-an-na KUR URU Ha-at-ti ù KUR URU Ki-iz-zu-wa-at-ni*
- 36 *iš-tu ni-iš DINGIR^{MEŠ} lu-ú pát-ru i-na-an-na DUTU^{ši}*
- 37 *KUR URU Ki-iz-zu-wa-at-ni a-na an-tu-ra-ri ú-ta-aš-še-ir-šú-nu-šú*

-
- 38 *LÚMEŠ Hur-ri mŠu-na-aš-šu-ra īR^{tam} i-ša-az-zu-šu*
- 39 *ù i-na-an-na DUTU^{ši} ki-it-ta-am šarram^{am} i-pu-uz-zu*
- 40 *mŠu-na-aš-šu-ra a-na ma-har DUTU^{ši} il-la-ak pane^{zun}-šu*
- 41 *ša DUTU^{ši} im-ma-ar ki-me-e a-na ma-har DUTU^{ši} il-la-ak*
- 42 *LÚMEŠ GAL.GAL ša DUTU^{ši} iš-tu^{GIŠ}kussi eli-šu ma-am-ma*
- 43 *ú-ul uš-ša-ab ki-me-e <e-lí-eh> ar-ga a-na KUR URU Ki-iz-zu-wa-at-ni*
- 44 *il-la-ak*

-
- 45 *ma-ti-me-e DUTU^{ši} i-šá-az-zi-šú a-na ma-ah-ri-ia al-kam-mi*
- 46 *šum-ma a-na a-la-ki ú-ul ha-še-ih ma-an na-am DUMU-šu DUTU^{ši}*
- 47 *i-kab-bi šu-ú-tú a-na ma-har DUTU^{ši} il-la^(l)-ak*
- 48 *ù a-na DUTU^{ši} ar-ga-ma-an-na lu-ú la i-na-an-ti-in*
-

- 31 ve ahırlarını seçti. Onlar Hurriliden
32 ayrıldılar (ve) Majestemin tarafına geçtiler. Hurrili, Hatti ülkesine karşı
33 günah işledi. Ve o, Kizzuwatna ülkesine karşı ciddi bir günah işledi
-

- 34 Kizzuwatna ülkesi kurtuluşuna fazlaıyla
35 sevindi. Şimdi Hatti ve Kizzuwatna ülkesi
36 tanrı yemininden kurtarıldı. Şimdi ben Majeste
37 Kizzuwatna ülkesi Halkına bağımsızlığını verdim.
-

- 38 Hurriler, Šunaššura'ya köle diyorlar.
39 Fakat şimdi Majeste onu gerçek bir kral yaptı
40 Šunaššura, güneşimin benim huzuruma gelsin ve Majestenin yüzüne
41 baksın. O, güneşin (Majestenin) huzuruna gelir gelmez.
42 Majestenin asılızadeleri(üst rütbeli ileri gelenler) koltuklarından <kalksın>
43 Hiçkimse ondan üstün olmasın. O, Kizzuwatna ülkesine hiç zaman
kaybetmeden
44 gitsin.
-

- 45 Her ne zaman Majestem onu: "Benim huzuruma gel! diye çağrırsa,
46 (ve) o- gelmek istemezse, onun oğullarından hangisini majeste
47 görevlendirmişse Majestenin huzuruna gelsin.
48 Ancak o, kesinlikle Majesteye vergi ödemesin.
-

- 49 ^DUTU^{ši} LUGAL.GAL ^mŠu-na-aš-šu-ra ú-ul i-ma-ah-ar-šu
 50 ú-ul i-na-ak-ki-ir-šú ki-me-e ^DUTU^{ši} kakkad-zu KUR-šu
 51 i-na-az-za-ar-šú ša ^mŠu-na-aš-šu-ra KUR-šu kakkad-zu
 52 qa-tam-ma i-na-az-za-ar a-i-u-me-e DUMU.NITA-šu šá
^mŠu-na-aš-šu-ra
 53 a-na šar-ru-tim a-na ^DUTU^{ši} i-ka-ab-bi-šú ^DUTU^{ši}
 54 šú-u-tam a-na šar-ru-tim i-na-az-za-ar-šú
-

- 55 ^mŠu-na-aš-šu-ra LUGAL.GAL ú-ul i-ma-ah-ar-šu ú-ul i-na-ak-ki-ir-š[u]
 56 ^mŠu-na-aš-šu-ra ki-me-e KUR-šu kakkad-zu i-na-az-za-ar
 57 ša ^DUTU^{ši} kakkad-zu KUR-šu qa-tam-ma i-na-az-za-ar a-i-ú-me-e
 58 ^DUTU^{ši} DUMU.NITA-šu a-na šar-ru-tim ša a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra
 59 i-ka-ab-bi ^mŠu-na-aš-šu-ra šú-ú-tam a-na šar-ru-tim i-na-az-za-ar-šú
-

- 60 [šu]m-ma ka[kkad ^DU]TU^{ši} ma-am-ma-an i-ma-ah-ar
 61 [i-ga-áš-šá-az-zu ^D]UTU^{ši} -ma zu-um-mu-úr ŠÁ-šu li-ik-šu-[u]d
 62 [šum-ma LÚ a-ia-bu i-na KU]R [^U]RU[Ha-a]t-ti-ma šu-ú-tú šum-ma
 63 [alam^{lam} iz-za-ab-ba-at i-bi-ih-hi ki-me-e š]á ^DUTU^{ši} LÚKÚR-šu
 64 [a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra qa-tam-ma LÚKÚR]-šu
-

- 49 Majeste, Büyük Kral, Šunaššura'yı isyana
- 50 tahrik etmesin (ve) ona düşman olmasın. Majeste bizzat kendi şahsını ve ülkesini
- 51-52 Koruduğu gibi, aynı şekilde, Šunaššura'nın şahsını ve ülkesini de korusun.
Šunaššura'nın
- 53 ardılı olarak tayin ettiği oğullarından hangisi olursa olsun Majestem
- 54 krallığı korusun.

-
- 55 Šunaššura, Büyük Krala karşı gelmesin (ve) ona düşman olmasın.
- 56 Šunaššura başını ve ülkesini koruduğu gibi,
- 57 aynı şekilde, Majestenin ülkesini ve şahsında korusun.
- 58 Majestemin, Šunaššura'ya ardılı olarak tayin ettiği oğullarından hangisi
olursa olsun,
- 59 Šunaššura bunu tahtında korusun.
-
- 60 Eğer biri- Majestenin şahsına karşı isyan ederse [ve o, onu
61 yakalarsa], Majestem onu istediği gibi yapın
- 62 [Eğer düşman] Hatti ülkesi sınırları içinde bulunuyorsa
- 63 şehri zaptetmiş ya da etrafını kuşatmışsa], o, Majestenin düşmanı olduğu
[gibi
- 64 aynı şekilde Šunaššura'nında düşmanı olsun.]
-

- 65 [šum-ma ^{LÚ}KÚR ša-a-šu DUMU^{MEŠ} KUR ^{URU}*Ha-at-ti iz-za-a*]b-ba- du-šú
- 66 [i-da-a-ak-ku-šu šum-ma a-na ka-ti ^mŠu-na-aš-šu-r]a i-na-an-ti-nu-šu
- 67 [i-da-a-ak-šu ^mŠu-na-aš-šu-ra it-t]i
- 68 [KUR ^{URU}*Ha-at-ti lu-ú ša-li-*]im
- 69 [šum-ma ^DUTU^{ši} ^mŠu-na-aš-šu-ra ú-ba-ah-a-ma a-n]a šar-ru-tim
- 70 [u-še-eš-ša-ab-šu šum-ma ^{LÚ}KÚR ša-a-šu ^{LÚ}MEŠ KUR ^{URU}*Ha-at-ti*
- 71 [ú-ul i-da-a-ak-ku-šu a-na ka-ti ^mŠu-na-aš-šu-ra ú-ul i-na-an-t]i-nu-šú
- 72 [ú-ul i-da-a-ak-šu]
-

- 65 [Bu düşmanı, Hatti Ülkesi halkı] onu yakaladığı zaman (yakalamışsa)
- 66 [onu öldürsün, ve ya] onu [Šunaššura'nın eline] teslim etsin.
- 67 [O, onu öldürdüğü takdirde Šunaššura]
- 68 [Hatti Ülkesi halkı ile düş]man olacak.
- 69 [Eğer majeste Šunaššura öcünü aldıysa, bu takdirde o onları] krallığına
- 70 [tekrar yerleştirsin. Fakat bu düşman, Hatti Ülkesi'nin halkı]

-
- 71 [onu öldürmemişse onu Šunaššura'nın eline teslim etmemiş] se
- 72 [o, onu öldüremez]
-

Vs. II

1 [^mŠu-na]-aš-šu-ra ki-i e-li-ih-ma it-ti KU[R ^{URU}Ha-at-ti na-ki-ir]

2 šum-ma kakkad ^mŠu-na-aš-šu-ra ma-am-ma-an [i-ma-ah-ar]

3 i-ga-aš-ša-az-zu ^mŠu-na-aš-šu-ra-ma zu-um-mu-u[r ŠA-šu li-ik-šú-ud]

4 šum-ma LÚ a-ia-bu i-na KUR ^{URU}Ki-iz-zu-wa-at-ni-ma [šu-u-tu]

5 šum-ma alam^{lam} iz-za-ab-ba-at i-bi-ih-hi ki-me-e

6 ša ^mŠu-na-aš-šu-ra LÚKÚR-šu a-na ^DUTU^{ši} qa-tam-ma LÚKÚR-šu]

7 šum-ma LÚKÚR šá-a-šú LÚMEŠ KUR^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni

8 [iz-z]a-ap-pa-du-šu i-da-a-ak-ku-šu šum-ma a-na qa-ti ^DUTU^{ši}

9 [i-na-a]n-ti-nu-šu i-da-a-ak-šú ^DUTU^{ši}

10 [it-ti K]UR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni lu-ú ša-li-im

11 [šum-ma ^m]Šu-na-aš-šu-ra ^DUTU^{ši} ú-ba-eh-a-ma

12 a[-na šar]-ru-tim ú-še-eš-ša-ab-šu šum-ma LÚKÚR ša-a-šu

13 DUMU[MEŠ KUR ^{URU}Ki]-iz-zu-ua-at-ni ú-ul i-da-a-ak-ku-šu

14 a-n[a qa-ti] ^DUTU^{ši} ú-ul i-na-an-ti-nu-šú ú-ul i-da-a-ak-šú

15 ^D[UTU^{ši} ki-i] e-li-eh-ma it-ti KÚR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-[ni] na-ki-ir

Vs. II

- 1 Šunaššura Hatti memleketi ile düşman olduğu zaman

 - 2 Eğer biri Šunaššura'ya karşı isyan ederse ve o,
 - 3 onu yakalarsa, Šunaššura dilediği gibi [yapsın.]
 - 4 Eğer düşman Kizzuwatna ülkesinde ise (ve) o,
 - 5 şehri zaptetmiş ya da etrafını kuşatmışsa,
 - 6 o Šunaššura'nın düşmanı olduğu gibi, aynı şekilde, Majestenin de düşmanı olsun.

 - 7 Eğer Kizzuwatna Halkı- düşmanı yakalarsa- onlar onu öldürsün.
 - 8 Eğer onlar Majestenin himayesine
 - 9 onu verirlerse, o, onu öldürsün. Majeste
 - 10 Kizzuwatna ülkesi (ile) barış halinde olsun

 - 11 [Eğer] Šunaššura, Majesteden yardım isterse, o, ona
 - 12-13 tahtı iade etsin. Eğer Kizzuwatna [Memleketi] Halkı, düşman öldürmezse,
 - 14 ya da o, öldüremesin diye Majestenin himayesine onu vermişse,
 - 15 Majeste yapabildiği kadar, Kizzuwatna ülkesine karşı düşmanları teslim etmesin.
-

16 šum-[ma ma-am-]ma lu-ú LÚ lu-ú URU^{ki} DUTU^{ši} pa-ar-tam

17 i-[i]p-pu-u[š i-n]a-ak-ki-ir ^mŠu-na-[aš-šu-ra k]i-i i-šá-am-mi

18 a-na DUTU^{ši} i-ma-aš-š[a-ar]

19 šum-ma ma-am-ma lu-ú LÚ lu-ú URU^{ki} it-ti ^mŠu-na-aš-šu-ra

20 ba-ar-tam i-ip-pu-uš [i-na-ak-ki-i]r DUTU^{ši}

21 ki-i i-ša-am-mi-im-ma a-n[a ^mŠu-na-aš-]šu-ra i-ma-as-ša-ar

22 šum-ma KUR^{ki-tum} ša-a-nu-ú ma-a[m-ma it-ti DUTU^{ši}] nu-kur-tam iz-za-ab-
bat]

23 ^mŠu-na-aš-šu-ra i-ša-am-mi-im-ma [a-na DUTU^{ši}] i-ma-aš-ša-ar

24 ú šum-ma KUR^{ki-tum} ša-a-nu-ú ma-am-ma it-ti ^mŠ[u-n]a-aš-šu-ra nu-kur-tam

25 iz-za-ab-bat DUTU^{ši} i-ša-am-mi-im-ma a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra i-ma-aš-ša-ar

26 šum-ma URU^{ki} a-i-ú-um-ma i-na libbi^{bi} KUR DUTU^{ši} nu-kur-[t]am iz-za-
ab-bat

16 Eğer herhangi biri, tek bir kişiyi ya da bir şehri isyana kıskırtırsa ve
Majesteye karşı savaşa başlatırsa, Şunaşşura onu iştir iştirmez

18 Majesteye bildirsin(?)

19 Eğer herhangi biri, tek bir kişiyi ya da [bir şehri] isyana kıskırtırsa ve
Şunaşşura'ya

20 karşı [savaşa başlarsa] Majeste

21 onu iştir iştirmez, Şunaşşuraya bildirsin(?)

22 Eğer herhangi bir ülke, majesteye [karşı] savaşa başlarsa

23 Şunaşşura onu iştir <iştirmez> Mejestelerine bildirsin(?)

24 Eğer her bir ülke, Şunaşşura'ya karşı savaşa başlarsa,

25 Majeste onu iştir iştirmez- Şunaşşura'ya bildirsin.

26 Eğer Majestenin ülkesindeki herhangi bir şehir, savaşa başlarsa

27 *ki-me-e a-na ^DUTU^{ši} LÚKÚR-šu a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra qa-tam-ma LÚKÚR-šu*

28 *it-ti ha-am-mi-iš ta-ha-az-za-am i-ip-pu-šu*

29 *mar-ši-it URU^{ki} NAMRA^{HI.A} ÉRIN^{MEŠ} ^mŠu-na-aš-šu-ra ša i-ga-aš-ša-ad*

30 *i-li-ik-ki ma-am-ma ú-ul i-ma-ah- ha-ar-šu*

31 *ù mar-ši-it UR[U^ki] NAMRA^{HI.A} ÉRIN^{MEŠ} ^DUTU^{ši} ša i-ga-aš-ša-ad*

32 *i-li-i[k-k]i m[a]-am-ma ú-ul i-ma-ah-har-ar-šú*

33 *URU^{ki} e-ep-r[u] ša ^DUTU^{ši}-ma*

34 *ù šum-ma URU[^ki] a-i-ú-um-ma i-na ŠÀ KUR ^mŠu-na-aš-šu-ra*

35 *nu-kur-tam iz-za-a[b-ba]t ki-me-e a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra LÚKÚR-šu*

36 *a-na ^DUTU^{ši} qa-tam-ma LÚKÚR-šu it-ti ha-am-mi-iš ta-ha-az-za-am i-pu-šu*

37 *mar-še-et URU^{ki} NAMRA^{HI.A} ÉRIN^{MEŠ} ^mŠu-na-aš-šu-ra ša i-ga-aš- ša- ad*

27 O, Majestenin düşmanı olduğu gibi, aynı şekilde, Šunaššura'nın da düşmanı (olsun)

28 Onlar birlikte savaşı yönetsinler.

29 Šunaššura ele geçirdiği bir şehrin askerlerini, NAMRA'larını ve malını

30 alsın. Hiçkimse ona itiraz etmesin.

31 Ve Majeste ele geçirdiği bir şehrin askerlerini, NAMRA'larını ve malını

32 alsın. Hiç kimse ona itiraz etmesin

33 Ancak şehir majestenin bölgesinde kalsın.

34 Ve eğer Šunaššura'nın ülkesindeki herhangi bir şehir savaşa başlarsa,

35 O, Šunaššura'nın düşmanı olduğu gibi,

36 aynı şekilde, Majestenin de (düşmanı) olsun. Onlar birlikte savaşsın.

37 Šunaššura ele geçirdiği bir şehrin askerlerini, NAMRA'larını ve malını

38 *i-li-ik-ki ma-am-ma ú-ul i-ma-ah-ha-ar-šu*

39 *ú mar-ši-it URU^{ki} NAMRA^{HI.A} ÉRIN^{MEŠ} DUTU^{ši} ša i-ga-aš-ša-ad*

40 *i-li-ik-ki ma-am-ma ú-ul i-ma-ah-ha-ar-šu*

41 *URU^{ki} e-ip-ru ša ^mŠu-na-aš-šu-ra-ma*

42 *šum-ma URU^{ki} a-i-ú-um-ma it-ti DUTU^{ši} nu-kur-tam iz-za-ab-bat*

43 *KU[R^k]i a-nu-mu-ú a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra ša ni-iš DINGIR^{lim}-šu*

44 *[D]UTU^{ši} a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra ÉRIN^{MEŠ} ti-il-la-tam i-ir-ri-iš*

45 *[^mŠ]u-na-aš-šu-ra ÉRIN^{MEŠ} ti-il-la-tam i-na-an-di-na-aš-šu*

46 *[šum-m]a ^mŠu-na-aš-šu-ra ÉRIN^{MEŠ} i-na-an-din i-kab-bi a-na e-li LÚKÚR*

47 *[bi]-il-šu-mi ú-ub-bal-šu šum-ma ú-ul i-kab-bi i-na ŠÀ KUR-šu*

48 *a-na na-za-a-ri aš-bu*

49 *[šu]m-ma ÉRIN^{MEŠ} a-na e-li LÚKÚR u-up-pa-la-aš-šu ÉRIN^{MEŠ} DUTU^{ši} zitte^{HI.A} NAMRA^{HI.A}*

50 *[ša] i-ga-aš-ša-ad šu-tam-ma i-li-ki ÉRIN^{MEŠ} ^mŠu-na-aš-šu-ra zitte^{HI.A} šallati^{HI.A} NAMRA^{HI.A}*

51 *ša i-ga-aš-ša-ad šu-ú-tam-ma i-li-ik-ki*

38 alsın. Hiçkimse ona itiraz etmesin.

39 Ve Majeste ele geçirdiği bir şehrin askerlerini NAMRA'larını ve malını

40 alsın. Hiçkimse ona itiraz etmesin.

41 Ancak şehir Šunaššura'nın mülkü olarak kalsın.

42 Eğer herhangi bir ülke, majesteye karşı savaşa başlarsa,

43 Bu ülke Šunaššura'nın yemini altına alınmıştır.

44 Majeste Šunaššura'dan askeri yardım iste(diğinde),

45 Šunaššura askerleri sağlasın.

46 Eğer Šunaššura askerleri temin eder ve (şöyle) söylerse: "Düşmana karşı

47 (savaşa) başla" Majeste (savaşa) başlasın. Eğer böyle söylemezse, onlar
ülkesinde

48 nöbette kalsın.

49 Eğer o düşmana karşı askerleri (savaşa) sürerse, Majeste'nin askerleri ele
geçirdikleri NAMRA'ları

50 alsın. Šunaššura'nın askerleri

51 ele geçirdiği NAMRA'ları alsın.

- 52 šum-ma KUR^{*ki-tum*} a-i-ú-um-ma it-ti^{*m*}Šu-na-aš-šu-ra mu-kur-tam
53 iz-za-ab-bat KUR^{*ki*} a-nu-mu-ú a-na DUTU^{*ši*} ša ni-iš DINGIR^{[*lim*-šu}
54 ^{*m*}Šu-na-aš-šu-ra a-na DUTU^{*ši*} ÉRIN^{MEŠ} ti-il-la-ta i-ir[r]i-iš
55 DUTU^{*ši*} ÉRIN^{MEŠ} ti-il-la-tam i-na an-ti-na-aš-šu
-

- 56 ù šum-ma DUTU^{*ši*} ÉRIN^{MEŠ} i-na-an-din i-ka-ab-bi [a-n]a e-li
57 LÚKÚR bí-il-šum-mi ub-bal-šu šum-ma ú-ul i-ka-ab-[b]i
58 i-na ŠÀ KUR-šu a-na na-az-za-ri aš-bu
-

- 59 šum-ma ÉRIN^{MEŠ} a-na e-li LÚKÚR up-pa-la-aš-šu ÉRIN^{MEŠ} ^{*m*}Šu-na-aš-šu-
ra
60 zitte^{HI.A} NAMRA^{HI.A} ša i-ga-aš-ša-ad šu-ú-tam-ma i-li-ik-ki
61 ÉRIN^{MEŠ} DUTU^{*ši*} zitte^{HI.A} NAMRA^{HI.A} ša i-ga-aš-ša-ad šu-ú-tam-ma
62 i-li-ik-ki
-

- 63 šum-ma a-na DUTU^{*ši*} nu-kur-tu ta-an-nu i-te-ib-bi LÚKÚR
64 i-na ŠÀ KUR-šu i-na na-ag-pa-ti-šu ir-ru-ub
65 šum-ma i-na ša KUR ^{*m*}Šu-na-aš-šu-ra za-ki ^{*m*}Šu-na-aš-šu-ra
66 qa-du ÉRIN^{MEŠ} hu-u-ra-ti-ka a-na ti-il-lu-ti-ia al-ka[m]
67 šum-ma a-na pa-ni-ka a-wa-tum mi-im-[m]a a-na pa-ni

- 52 Eğer herhangi bir ülke, Šunaššura'ya karşı
53 savaşa başlarsa, o ülke Majeste'nin yemini altına alınmıştır.
54 Šunaššura, majesteden askeri yardım istesin ve
55 Majeste ona askerleri sağlasın.
-

- 56 ve majeste askerlere verilse (ve) şöyle derse: "
57 düşmana karşı kullanılsın", (öyleyse) o, onu öyle kullansın eğer onlar (onu)
 söylemezse
58 ülkesinde korumaya alınsın.
-

- 59 O askerleri düşmanla karşı kullanırsa bu takdirde Šunaššura'nın askerleri
60 ele geçirilen ganimetten bu payı alsınlar.
61 Majeste askerleri ele geçirilen ganimetten (ganimet parçalarından)
62 bu payı alsınlar.
-

- 63 Eğer majesteye karşı bir düşmanlık yapılır (ve) düşman
64 onların ülkesinin içine girerse
65 eğer Šunaššura'nın ülkesinde düşmanlık sürerse o zaman Šunaššura
66 senin asılızadelerinle birlikte beni korumaya gelsi[n.]
67 eğer senin önünde herhang[i b]ır mesele varsa o zaman

68 ÉRIN^{MEŠ} *hu-ra-ti-ka* DUMU.NITA-ka šu-pur a-na ti-il-lu-t[i-ia]

69 *al-kam*

- 68 senin asılızadelerinin başına oğlunu gönder (ve o zaman) [be]ni koru[mak]
için
- 69 gelsin.
-

Rs. III

- 1 []
-
- 2 [šum-ma a-na] ^mŠu-na-aš-šu-ra nu-kur-t[ú t]a-a[n]-nu i-t[e-ib-bi]
- 3 ^{LÚ}KÚR i-na na-ag-pa-ti-šu i-na ŠÀ URU^{ki} -šu i-il-[la-a]k
- 4 šum-ma i-na ŠÀ URU^{ki} DUTU^{ši} za-ki DUTU^{ši} iš-tu ÉRIN^{MEŠ} [hu]-u-ra-ti-ia
- 5 a-na ti-il-lu-ti-ka a-al-la-ak šum-ma a-na pa-ni DUTU^{ši}
- 6 a-wa-tum mi-im-ma a-na pa-ni ÉRIN^{MEŠ} hu-ra-ti-ia be-lu ra[bu] a-ša-ap-
- par
-
- 7 ma-an-nu-me-e it-ti DUTU^{ši} nu-kur-tam iz-za-ab-bat
- 8 a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra lu-ú ^{LÚ}KÚR-šú šu-ú-tú ^mŠu-na-aš-šu-ra
- 9 a-na DUTU^{ši} lu-ú ti-il-la-ti-ia it-ti-šu
- 10 ta-ha-az-za-am lu-ú ni-ip-pu-uš
-
- 11 ù ma-an-nu-me-e it-ti ^mŠu-na-aš-šu-ra nu-kur-tam iz-[za]-ab-bat
- 12 a-na DUTU^{ši} lu-ú ^{LÚ}KÚR-ka šu-ú-tú DUTU^{ši} ti-il-la-at-ka
- 13 it-ti-šu ta-ha-az-za-am lu-ú ni-ip-pu-uš
-

Rs. III

1 []

2 Eğer Šunaššura'ya [karşı] ciddi bir tehdit (düşmanlık) [olursa] ve çok sayıda
3 düşman onun ülkesine girerse
4 eğer Majestenin ülkesine dokunulmazsa, ben Majeste ordularımla birlikte
5 yardımına geleceğim. Eğer Majeste bir sorunla karşı karşıya kalırsa
6 ordumun başında yüksek rütbeli bir bey göndereceğim.

7 Her kim Majesteme karşı savaşa başlarsa, (o),

8 Šunaššura'nın düşmanı olsun

9 Ben majesteye destek vereceğim.

10 Biz onunla (birlikte)savaşı yöneteceğiz.

11 Her kim Šunaššura ile savaşa tutuşursa, sizin düşmanınız

12 Majestenizin (düşmanı) olsun. Majesteniz beni desteklesin.

13 Biz onunla (birlikte) savaşacağız

14 *ma-an-nu-me-e it-ti ^DUTU^{ši} pa-ar-tam e-ip-pu-uš*

15 *a-na-ku ^mŠu-na-aš-šu-ra u-ba-ah-a-šu*

16 *an-ki-na-an-ni ù ma-an-nu-me-e it-ti ^mŠu-na-aš-šu-ra pa-ar-tam e-ep-pu-uš*

17 *^DUTU^{ši} lu-ú du-ba-ah-a-šu*

18 *KUR ^{URU}Ha-at-ti i-na EGIR UD^{mi} a-na KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni*

19 *pa-ar-tam li-im-mu-tam mi-im-ma lu-ú la e-ep-pu-uš*

20 *ù KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni i-na EGIR UD-mi a-na KUR ^{URU}Ha-at-ti*

21 *pa-ar-tam li-im-mu-tam mi-im-ma lu-ú la e-ep-pu-uš*

22 *šum-ma LÚ ša KUR ^{URU}Ha-at-ti mi-im-ma a-ua-tam*

23 *ša ^mŠu-na-aš-šu-ra i-na bi-i ^LÚKÚR ma-am-ma-an i-ša-am-mi*

24 *a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra i-ma-aš-ša-ar*

25 *ù šum-ma LÚ ša KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni mi-im-ma a-ua-tam*

26 *ša ^DUTU^{ši} i-na bi-i ^LÚKÚR ma-am-ma-an i-ša-am-mi-ma*

27 *a-na ^DUTU^{ši} i-ma-aš-ša-ar*

14 Ben Šunaššura majestenize karşı isyana tahrik eden

15 (her kim olursa olsun) Ben onu arayıp bulacağım.

16 Ve Šunaššura'ya karşı isyana tahrik eden her kim olursa olsun

17 Majesteniz onu arayıp bulacak.

18 Gelecekte Hatti ülkesi, Kizzuwatna ülkesine karşı

19 her hangi birini, kötü isyana kıskırtmasın.

20 Ve gelecekte Kizzuwatna ülkesi, Hatti ülkesine karşı

21 herhangi birini, kötü isyana kıskırtmasın.

22/23 Eğer bir Hititli, bir takım düşmanın ağızından Šunaššura ile ilgili bazı haberler duyarsa, o,

24 Šunaššura'ya onu bildirsin (?)

25 Ve Eğer Kizzuwatna ülkesinden biri bir takım düşmanın ağızından

26 Majeste ile ilgili bazı Haberler duyarsa, o

27 Majesteye onu bildirsin(?)

- 28 šum-ma ^DUTU^{ši} DUMU ši-ip-ri-šu a-na ^mŠu-na-aš-šu<-ra> i-ša-ap-par
29 ^mŠu-na-aš-šu-ra li-im-mu-tam mi-im-ma la e-ip-pu-uš
30 a-na ša-am-mi ki-iš-bi mi-im-ma ú-ul i-ma-ah-ar-šu
-

31 šu[m]-ma a-na ma-har ^DUTU^{ši} ^mŠu-na-aš-šu-ra lu-ú DUMU.NITA-šu

32 lu-ú DUMU ši-ip-ra-šu <i-ša-ap-par> lu-ú ^mŠu-na-aš-šu-ra i-il-la-ak

33 ^DUTU^{ši} li-im-mu-tam mi-im-ma ú-ul e-ep-pu-uš-šu-nu-ti

34 i-na ša-am-mi ki-iš-bi mi-im-ma ú-ul i-ma-ah-ar-šu-nu

35 KUR ^{URU}Ha-at-ti ù KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni lu-ú šu-u-um-mu-hu

36 at-te-ru-tam i-na bi-ri-šu-nu lu-ú i-te-ni-ip-pu-šu

37 ša-ni-tam a-i-u-út-ti-me-e URU^{DIDLI} HI.A ša KUR Hur-ri a-naURU^{DIDLI} HI.A

38 ša ^mŠu-na-aš-šu-ra bu-ul-lu-lu i-na a-i-im URU^{ki} ša LÚHur-ri

39 it-ti ha-am-mi-iš ta-ha-az-za-am it-ti-šu ni-ip-pu-uš

40 ù mi-na-am-me-e NAMRAMEŠ ÉRIN^{MEŠ} ^DUTU^{ši} i-ga-aš-ša-ad

41 ÉRIN^{MEŠ} ^DUTU^{ši}-ma li-il-ki ù mi-na-am-me-e NAMRA HI.A

42 ÉRIN^{MEŠ} ^mŠu-na-aš-šu-ra i-ga-aš-ša-ad ÉRIN^{MEŠ} ^mŠu-na-aš-šu-ra-ma li-il-ki

- 28 Eğer Majeste, Šunaššura'ya elçisini gönderirse,
29 Šunaššura her hangi bir şekilde ona kötü davranışın
30 O, bitki büyüsü yardımıyla ona karşı suç işlemesin(?)
-

- 31 Eğer Šunaššura, oğlunu ya da elçisini Majestenin huzuruna
32 <gönderirse> ya da eğer Šunaššura bizzat kendi gelirse
33 Majeste herhangi bir şekilde onlara kötü davranışın onlar
34 bitki büyüsü yardımıyla onlara karşı suç işlemesin^(?)
-

- 35 Hatti ve Kizzuwatna ülkesi müttefik olsun
36 Onlar birbiriyle dostluklarını sürdürsünler
-

- 37 Üstelik, eğer Hurri ülkesinin herhangi bir şehri,
38 Šunaššura'nın şehirlerine saldırılsa, biz Hurriliye karşı,
39 onun şehirlerinin herhangi birinde onunla savaşacağız.
-

- 40 ve Majestenin askeri ele geçirdiği NAMRA'ların hepsini alsın
41/42 ve Šunaššura'nın askerleri ele geçirdiği tüm NAMRA'ları alsın

43 *e-ip-ra ša URU^{ki} ša-a-šu ^DUTU^{ši} a-na^mŠu-na-aš-<šu>-ra-ma*

44 *a-na-an-din ^DUTU^{ši} KUR-šu lu-ú ú-ra-ap-pa-aš*

45 *ù a-i-ú-ut-ti-me-e URU^{DIDLI HI.A} ša KUR Hur-ri ni-da-a-ak*

46 *mi-na-am-me-e ^DUTU^{ši} ha-aš-ha-ku ^DUTU^{ši} a-li-ik-ki*

47 *ù mi-na-am-me-e ha-še-eh-ma a-na^mŠu-na-aš-šu-ra li-id-din*

48 *KUR URU^{Ki-iz-zu-ua-at-ni} i-na EGIR UD^{mi} a-na KUR Hur-ri*

49 *ma-ti-im-ma ú-ul i-ša-ah-hu-ru*

50 *ša-ni-tam šum-ma LÚ Hur-ri i-ša-am-mi*

51 *^mŠu-na-aš-šu-ra iš-tu ma-har LUGAL Hur-ri ip-tu-ur*

52 *ù a-na ^DUT[U^{ši} i]š -hu-ur šum-ma LUGAL Hur-ri aš-šum*

53 *^mŠu-[na-aš-šu-ra šu-u]l-ma-na mi-im-ma i-te-ni-ip-pu-uš*

54 *[^DUTU^{ši}] aš-šum ^mŠu-na-aš-šu-ra it-ti LUGAL Hur-ri*

55 *[šu-u]l-ma-an-šu ú-ul a-am-ma-an-kar*

56 *[šum-m]a LUGAL Hur-ri EGIR ^mŠu-na-aš-šu-ra i-pat-ta-ar*

57 *[LUGAL H]ur-ri ki-e-a-am i-ka-ab-bi KUR URU^{Ki-iz-zu-ua-at-ni}*

- 43 Ben Majeste, Šunaššura'ya o şehri
44 vereceğim. Ben Majeste onun ülkesini genişleteceğim
-

- 45 Ve Hurri ülkesinde yendiğimiz hangi şehirle ilgili
46 olursa olsun, ben Majestemin aldıklarını iste
47 Ve istiyorum. Majesteye git ve herseyi iste ki onun isteklerinin tümünü
Šunaššura'ya versin.
48 Gelecekte, Kizzuwatna ülkesi (hiçbir zaman) Hurri ülkesine
49 tekrar geri döndürülmesin.
-

- 50/51 Üstelik, eğer Hurri ülkesi Kralı, üstelik eğer Šunaššura Hurri kralından
ayrılırsa
52 ve Majesteme geri döndüğünü işitirse, eğer Hurri ülkesi kralı
53 Šunaššura adına bazı hediyeler hazırlarsa
54 ben Majeste Hurri Kralına Šunaššura için
55 Hazırladığı hediyeleri kabul etmeyeceğim
-

- 56 [Eğer] Hurri ülkesi kralı Šunaššura hakkındaki iddiasından(?) vazgeçerse
57 Hurri kralı ve (şöyle) söylerse, "Kizzuwatna ülkesi

58 [KUR-*s*] *u ša* ^DUTU^{*ši*}-*mi a-na-ku ap-pu-na-am-ma*

59 [*a-na*] KUR ^{URU}Ki-*iz-zu-ua-at-ni ú-ul i-na-a-ku-um-mi*

60 [*šum-m*]*a LUGAL Hur-ri ša-pal ni-iš DINGIR^{MEŠ} ki-e-a-am i-ša-[ak-k]a-an*

61 [^DUT]^{U^{*ši*}} *it-ti LUGAL Hur-ri šu-ul-[m]a-na-am e-ep-pu[-uš]*

62 [*u*] LUGAL *Hur-ri EGIR ^mŠu-na-a[š]-šu-ra ú-ul i-pat-t[a-ar]*

63 [^DUTU^{*ši*}] *šu-ul-ma-an-šu ú-ul a-am-ma-an-ka-ar*

58/59 Majestenizin ülkesidir. Ben Kizzuwatna ülkesi (ile) kanunsuz bir (şekilde) irtibata(?) geçmeyeceğim."

- 60 Eğer Hurri ülkesi kralı şartları yemin altına şöyle koyarsa
 - 61 "[Majesteniz] karşılıklı olarak bana, Hurri ülkesi kralı ile hediye hazırlasın
 - 62 Ve sonra Hurri ülkesi kralı Šunaššura'dan (hediye) isteme hakkından vazgeçmezse
 - 63 Ben Majeste [onun] hediyesini kabul etmeyeceğim.
-

Rs. IV

- 1 []
- 2 []x ^mŠu-na-aš-[šu-ra]
- 3 [.....].....[..... it-ti ha-am-]mi-iš ta-[ha-az-za-am]
- 4 [ni-ip-pu]-uš
-
- 5 mi-na-am-me-e ša KUR Hu[r-ri lu-ú] LÚtamkere^{MEŠ} lu-ù amelut-z[u]
- 6 [š]a URU U'-ru-uš-ša ša i-na qa-ti ^mŠu-na-aš-šu-ra
- 7 [u]m-te-eš-ru a-na LUGAL Hur-ri EGIR ma-ti-am-am-ma ú-ul a-na-an-din
- 8 [šum-m]a ar-ga-nu-um LÚ Hur-ri i-na ri-ig-mi ta-a-bi mi-im-ma
- 9 [ú-b]a ah-a-šu-nu-ti DUTU^{ši} ú-ul a-ma-an-ka-ar
- 10 LÚ Hur-ri ša-pal ni-iš DINGIR^{MEŠ} li-iš-ku-un
-
- 11 šum-ma a-na DUTU^{ši} LÚKÚR-ia šu-ú-tu LÚKÚR-ia i-ba-aš-ši
- 12 ù a-na ^mŠu-na-aš-šu-ra LÚKÚR-ka i-ba-aš-ši-im-ma
- 13 LÚKÚR šu-ú-tu it-ti-ni ta-ha-az-za i-ta-ni-ip-pu-uš
-
- 14 ù ^mŠu-na-aš-šu-ra ki-e-a-am i-ga-ab-bi lu-ú-ma-ku

Rs. IV

1 []
2 []x Šunaššura
3] [
4 x

- 5-6 Daha sonra ben, Šunaššura'nın malı olarak geri verilen Hurri ülkesinin
herhangi bir şeyini, Urušša Halkını ve tüccarlarını,
7 Hurri ülkesi kralına geri vermeyeceğim.
8 Sonradan eğer Hurri ülkesi kralı, nazik bir şekilde
9 onları isterse, ben Majeste kabul etmeyeceğim.
10 Hurri ülkesi kralı bu konuda yemin etsin.
-

- 11 Eğer bu düşman benim düşmanımsa, Majesteminki de benim düşmanımdır.
12 (Sonra o) sen Šunaššura'nın da düşmanıdır.
13 Bu düşman daima her ikimizle savaşın.
14 Ve eğer Šuraššura şöyle söylerse?
-

- 15 ÉRIN^{MES} URU *Ha-at-ti a-na ti-il-lu-ti-ia i-il-la⁽⁰⁾-ak-mi*
- 16 *ù pu-lu-uh-du-ma-ku i-na eli KUR-ia iš-ša-ak-ka-an-mi*
- 17 *ki-i ma-az-zi-me-e DUTU^{ši} ÉRIN^{MES} ANŠE.KUR.RA^{HI.A} a-na-an-ti-na-ak-*
ku
- 18 *mŠu-na-aš-šu-ra ÉRIN^{MES} ANŠE.KUR.RA^{HI.A} ma-la a-nu-um-me-im-ma*
i[t-t]a-an-di-na-an-ni
-

- 19 *ša-ni-tam DUTU^{ši} šum-ma i-na KUR ki ša-ni-i šum-ma i-na [KUR] Hur-ri*
- 20 *šum-ma i-na KUR URU Ar-zu-ú-ua i-na ta-ha-az-zi a-al-la-[a]k*
- 21 *mŠu-na-aš-šu-ra 100 zi-im-ti ANŠE.KUR.RA^{HI.A} I li-im ÉRIN^{MES} šepe^{MES}*
- 22 *it-ta-na-an-din a-na ka-ra-a-ši it-ti DUTU^{ši} it-ta-na-al-la-ak*
- 23 *akal KASKAL-šu-nu ša i-li-ik-ku-u a-di a-na ma-har DUTU^{ši}*
- 24 *i-ga-aš-ša-du-nim akal KASKAL-šu-nu DUTU^{ši} ta-at-ta-na-an-din-šu-nu-ti*
-

- 25 *ša-ni-tam tup-pu ša ni-iš DINGIR^{MES} ša e-bi-iš lu-ú*
- 26 *ni-ba-aš-ši-it-šu a-wa-at LÚ Hur-ri lu-ú ni-na-az-zu-uk-k[i]-me-e*

15 " Hatti askerleri yardımına gelseydi
16 onların vahşeti neredeyse ülkemi kaplayacaktı."
17-18 Bununla birlikte ben Majeste, sen Sunaşsura için yaya ve arabalı savaşçıları
nasıl temin ettiysem, sen de aynı şekilde benim için yaya ve arabalı
savaşçıları temin etsin.

19 Üstelik ben Majeste, Hurri ya da
20 Arzawa ülkesine karşı savaşa gidersem
21 Sunaşsura yüz süvari ve bin piyade asker
22 temin etsin. Ve Majestemin nezaretinde orduya katılsın.
23 Onlar Majestemin huzuruna varana kadar, sen, sefer için
24 gerekli hazırlıkları yerine getir.

25 Üstelik biz önceden yaptığımız yemin tabletini geçersiz
26 kılacağız. Gerçekte, biz Hurri kralının sözlerine atacağız.

- 27 *ap-pu-na-am-ma^mŠu-na-aš-šu-ra ú-ul ša LÚ Hur-r[i] R-z]u*
- 28 *tup-pa-am ša-ni-e-a-am ni-ip-pu-uš^mŠu-na-aš-šu-r[a]*
- 29 DUMU ši-ip-ri-šu *ap-pu-na-am-ma a-na LÚ Hur-ri ú-ul i[š-ta n]a-ap-par*
- 30 ù DUMU ši-ip-ri ša KUR *Hur-ri a-na ŠÀ KUR-šu ap-pu-na-am-m[a]*
- 31 *ú-ul u-wa-aš-ša-ar*
-

- 32 ša-ni-tam šum-ma tup-pa-am ^DUTU^{ši} ú-še-bal-ka i-na tub-b[i]
- 33 ša a-wa-ti ša-ak-nu ù DUMU ši-ip-ri a-wa-ti ša iš-[t]u Pi^{bi-i}-šu
- 34 ip-pa-la-ak-ku šum-ma a-wa-ti ša DUMU ši-ip-ri a-na a-ma-[ti]
- 35 ša tup-pi mi-it-ha-ar DUMU ši-ip-ra a-nu-me-a-am
- 36 ^mŠu-na-aš-šu-ra ki-i-ip-šu ù šum-ma a-wa-ti ša p[i^b]i-i
- 37 DUMU ši-ip-ri a-na a-wa-ti ša tup-pi ú-ul mi-it-ha -a-a[r]
- 38 ^mŠu-na-aš-šu-ra DUMU ši-ip-ra lu-ú la ta-ak-ki-ip-šu
- 39 ù i-na a-wa-tim a-nu-um-me-am ma-ši-ik-tam i-na ŠÀ-ka lu-ú la-a ta-az-za-ab-bat
-

- 40 iš-tu tamti URULa-mi-ia ša ^DUTU^{ši} URU Bi-tu-rq^{ki}
- 41 ša ^mŠu-na-aš-šu-ra i-na bi-ri-šu-nu ZAG i-ma-an-ta-tu

- 27 Üstelik Sunaşsura, artık Hurri ülkesi kralının [kölesi] değildir.
- 28 Biz başka bir tablet yapacağız. Ayrıca Sunaşsura
- 29 Hurri ülkesi kralına elçisini göndermesin.
- 30 Ve ülkesine, Hurri ülkesinin elçisinin girmesine
- 31 izin vermesin.

-
- 32 Üstelik ben Majestemin gönderdiği, sözlerin yazılı olduğu bir tabletle
- 33 ve sana sözlü olarak yanıt veren elçi<nin> sözleriyle
- 34 ilgili olarak, eğer elçisinin sözleri
- 35-37 tabletin sözleriyle uyuşursa ey Sunaşsura, O elçiye güven. Fakat eğer elçisinin söylediği sözler tabletin sözleri ile uyuşmazsa sen
- 38 Sunaşsura elçiye güvenme
- 39 ve onun (getirdiği) haberin kötü sözlerini işitme.
-
- 40 Deniz yönünde, Lamiya şehri Majesteye aittir. Ve Pitura şehri
- 41 Sunaşsura'ya aittir. Sınır bölgesi iyice araştırılacak

42 *ù i-za-a-zu* ^{URU}*La-mi-ia^{ki}* ^{DUTU}*ši* *ú-ul i-ba-an-ni*

43 ^{URU}*A-ru-u-na^{ki}* *ša* ^{DUTU}*ši* *it-ti* ^{URU}*Bi-i-tu-ra^{ki}* ZAG

44 *i-ma-an-ta-tu-ma i-na bi-ri-šu-nu i-za-a-az-zu*

45 ^{URU}*A-ru-u-na^{ki}* ^{DUTU}*ši* *la i-ba-an-ni* ^{URU}*Ša-a-li-ia^{ki}*

46 *ša* ^{DUTU}*ši* ^{URU}*Zi-in-zí-lu-ua^{ki}* ^{URU}*E-ri-im-md^{ki}*

47 *ša* ^m*Šu-na-aš-šu-ra i-na bi-ri-šu-nu* ZAG *i-ma-an-ta-tu*

48 *i-za-a-az-zu* ^{URU}*Ša-a-li-ia* ^{DUTU}*ši* *i-ba-an-ni*

49 ^{URU}*A-na-mu-uš-ta^{ki}* *ša* ^{DUTU}*ši* HUR.SAG ^{URU}*za-ba-ar-aš-ša^{(!)ki}*

50 *ša* ^m*Šu-na-aš-šu-ra i-na bi-ri-šu-nu* ZAG *i-ma-an-ta-du*

51 *i-za-a-zu* ^{URU}*A-na-mu-uš-ta^{ki}* ^{DUTU}*ši* *i-ba-an-ni*

52 *la-bar-ma-an-na* ZAG *ša ki-il-la-li-šu-nu um-ma*

53 *ša i-na i-di* ^{URU}*Tu-ru-ut-na* LUGAL.GAL *li-ki-il*

54 *ù ša i-na i-di* KUR ^{URU}*A-da-ni-ia^{ki}* ^m*Šu-na-aš-šu-ra*

55 *li-ki-il iš-tu* ^{URU}*Lu-ua-na^{ki}* ^{URU}*E-eh-bi-na^{ki}* ZAG

56 *ša* ^m*Šu-na-aš-šu-ra ša i-na i-di* KUR ^{URU}*Ha-at-ti* LUGAL.GAL *li-ki-il*

57 *ša i-na i-di* KUR ^{URU}*A-da-ni-ia^{ki}* ^m*Šu-na-aš-šu-ra li-ki-il*

42 ve onu kendi aralarında bölecekler. Majeste, Lamiya'yı tahkim etmesin.

43 Aruna şehri Majesteye aittir. Pitura şehrine doğru sınır bölgesi

44 iyice araştırılacak ve onu kendi aralarında bölecekler.

45 Majeste Aruna şehrini tahkim etmeyecek Şaliia şehri

46 Majesteye aittir. Zinziluwa (ve) Erimma şehri

47 Şunaşşura'ya aittir. Sınır bölgesi iyice araştırılacak ve

48 onu kendi aralarında bölecekler. Majeste, Şaliia şehrini tahkim etsin.

49 Anamuşa şehri Majesteye aittir. Zabaraşna şehri dağı

50 Şunaşşura'ya aittir. Sınır bölgesi iyice araştırılacak.

51 Ve onu kendi aralarında bölecekler. Majeste, Anamuşa şehrini tahkim etsin.

52 Eskiden beri onların ikisi arasındaki sınır

53 söyledir: Turutna şehri yönünde hangi şehir olursa olsun, Büyük Kral'ındır.

54 Adaniya ülkesi yönünde hangi şehir olursa olsun, Şunaşşura'nındır.

55 Luwana şehri yönündeki, Ehbinda şehri

56 Şunaşşura'nın sınıridir. Hatti ülkesi yönünde hangi şehir olursa olsun, Büyük Kral'ındır.

57 Adaniya ülkesi yönündeki hangi şehir olursa olsun, Şunaşşura'nındır.

- 58 ^{URU}*Še-ri-ig-ga^{ki}* *ša* ^{DUTU}*ši* ^{URU}*Lu-ua-na^{ki}* *ša* ^m*Šu-na-aš-s*[*u-ra*]
59 ^{ID}*Ša-am-ri* ZAG-*šu* LUGAL.GAL *i-na i-di* KUR ^{URU}*A-ta-ni-ia^{ki}*
60 ^{ID}*Ša-am-ri* ú-*ul* *i-ib-bi-ir* ^m*Šu-na-aš-šu-ra*
61 *i-na i-di* KUR ^{URU}*Ha-at-ti^{ki}* ^{ID}*Ša-am-ra la i-ib-bi-ir*
-

- 62 *iš-tu* ^{URU}*Zi-la-ap-pu-na^{ki}* ^{ID}*Ša-am-ri* ZAG *iš-tu* []
63 ^{ID}*Ša-am-ra lu-ú* ZAG *ša* ^m*Šu-na-aš-šu-ra* ^m*Šu-na-aš-[šu-ra]*
64 *i-na i-di* KUR ^{URU}*Ha-at-ti* ^{ID}*Ša-am-ra la i-ib-bi-i[r]*
65 [LUG]AL.GAL *i-na i-di* KU[R ^{URU}*A-da-ni-ia^{ki}* ^{ID}*Ša-am-ra*]
66 *la* [*i-ib-bi-ir*]
-

- 58 Šeringga şehri Majeste aittir. Luwana şehri Šunaššura'ya aittir.
- 59 Šamri nehri onun sınırlıdır. Büyük Kral, Adaniya ülkesi yönündeki
- 60 Šamri nehrini geçmesin, Šunaššura
- 61 Hatti ülkesi yönündeki Šamri nehrini geçmesin.

-
- 62 Zilipuna şehri yönünde Šamri nehri sınırlıdır. [] şehri yönünde
- 63 Šamri nehri Šunaššura'nın sınırlıdır. Šunaššura
- 64 Hatti yönündeki Šamri nehrini geçmesin
- 65 Büyük Kral Adaniya yönündeki Šamri nehrini
- 66 geçmesin.
-

Vs.II

x+1 [-iz-zi na-an *A-NA* ^DUTU^{ši} ú-ua-te-iz-zi

2 [ma-a-na-aš-ta] x-šum KUR-az *I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni

3 [a-pa-ši-la pa-iz-z]i ^mŠu-na-aš-šu-ra-ša-an

4 [e-ep-zi x] x *A-NA* ^DUTU^{ši} up-pa-a-i

5 [^mŠu-na-aš-šu-r]a-aš-ša a-pi-ni-iš-ša-an

6 ma-a-an x ta-ma-i KUR-e na-aš-ma URU-aš na-aš-ma ÉRIN^{M[EŠ]} *A-NA*
^DUTU^{ši}

7 ne-e-ia ^DUTU^{ši} šu-x-ša ^mŠu-na-aš-šu-ra ha-at-ra-a-iz-zi

8 a-pa-a-na-aš am-me-el nu-ua-ra-an ša-a-ak na-an-kan ^mŠu-na-aš-šu-ra-aš

9 EGIR-an-na ar-ha li-e na-i ^DUTU^{ši}

10 x ša-a-ku-ua-aš-še-eš-ša-an har-du

11 ma-a-na-aš-ta ^{LÚ}pit-te-an-za ^{URU}Ha-at-tu-ša-az ^{URU}K[i-iz-zu-a]t-[ni]

12 pa-iz-zi ^mŠu-na-aš-šu-ra-ša-an e-ep-tu na-an

13 *A-NA* ^DUTU^{ši} a-ap-pa up-pa-a-ú ma-a-an ^{LÚ}pit-te-an-ta-an-ma

14 ku-iš-ki mu-un-na-iz-zi na-an *I-NA* É-ŠU

15 ú-e-mi-ia-an-zi

Vs. II

X+1[]-x onu majesteye getir.

- 2 []Eğer o (başka bir) ülkeden Kizzuwatna Memleketine
3 [bizzat o giderse] Šunaššura onu
4 [yakalayacak x x] majesteye (geri) gönderecek.
-

- 5 [Šunaššur]a için aynı şekilde.
6 Fakat eğer başka bir ülke ya da şehir yada ordu majesteye(karşı kusurlu ise)
7 ve majeste Šunaššura'ya (şöyle) yazar:
8 “O benim(dir) Onu bil (kabul et)” ve onu (sen) Šunaššura
9 arkadan majesteye sevketme
10 (o kişinin) gözlerini çevirsin.
-

- 11 Eğer Hattuša şehrinden bir kaçak [Kizzuwatna] şehrine
12 giderse Šunaššura onu yakalasın. Ve onu
13 majesteye geri göndersin. Eğer kaçağı
14 herhangi biri saklarsa ve onu evinde
15 bulurlarsa
-

Rs.III

- 1 XII SAG.DU^{HII.A} pa-a-i ma-a-an XII SAG.DU[^{HII.A}]
 2 *Ú]-UL* ú-e-mi-e-iz-zi nu-kán a-pu-un-pát! k[u!-na-a]n!-z[i!?]
 3 [nu] ma-a-an ḥR ^{LÚ}pít-te-ia-an-ta-an mu-un-na-iz-zi
 4 [nu]-uš-še-eš-ša-an ma-a-an *BE-EL-ŠU* še-er *Ú-UL*
 5 [š]ar-ni-ik-zi-il nu XII SAG.DU^{HII.A} *Ú-UL* pa-a-i
-

- 6 ma-a-an-ši-kán *BE-EL-ma* še-er *Ú-UL* šar-ni-ik-zi
 7 nu ḥR-pát pa-ra-a šu-ú-i-e-iz-zi
-

- 8 [*Ú ŠA*] ^m Šu-na-aš-šu-ra a-pi-[ni-iš-š]a-an
-

- 9 [x-kán ^{LÚ}pít-te- an-z]a ^{URU}Ha-at-tu-ša-az
 10 [ta-mi-e-da-ni] pa-iz-zi na-aš ta-mi-e-da-az
 11 [KUR-e-az] ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni pa-iz-zi
 12 [^m Šu-na-aš-šu-ra-š]a-an e-ep-zi na-an ^DUTU
 13 *Ù ŠA* ^m Šu-na-(aš-šu)-ra
-

- 14 []-x-ra *QA-TAM-MA*
-

- 15 [] ta-mi-e-da-az KUR-az ú-iz-zi

Rs. III

- 1 O on iki baş verir. Eğer on iki baş
 - 2 bulamazsa, o adı geçen öldürüsün.
 - 3 Ve eğer köle kaçağı saklarsa
 - 4 ve onun beyi onun için
 - 5 zararı ödemezse on iki baş vermezse
-

- 6 Eğer onun beyi onun için zararı ödemezse
 - 7 ve adı geçen köleyi kovar.
-

- 8 Ve Šunaššura için aynı şekildedir.
-

- 9 [Eğer] bir kaçak Hattuša şehrinden
 - 10 başka bir [] giderse ve o başka
 - 11 ülkeden Kizzuwatna şehrine giderse
 - 12 Šunaššura onu yakalar. ve onu majesteye
 - 13 [Šunaššu]ra için (aynı şekildedir).
-

- 14 [] x aynı şekilde
-

- 15 [] başka ülkeden gelirse

- 16 []x hal-zi-iš-ša-i
- 17 []x-an li-e a-ra-i-iz-zí
- 18 []^{LÚ}pít-te-ia-an-ta-aš
- 19 []x-ra *QA-TAM-MA*
- 20 []x

- 16 [] x çağrıır.
- 17 [] -x kaldırmasın.
- 18 [] kaçak
- 19 [] x aynı şekilde
- 20 [] x

b) Metin Hakkında Bilgi

CTH 131 ve CTH 41 başlığı altında toplanan antlaşmalar. Kizzuwatna Memleketi kralı Šunaššura ile bir Hittit kralı arasında yapılmış bir antlaşmayı içermektedir. CTH 131 Hittitçe olarak kaleme alınmıştır. CTH 41 ise Akadca ve Hittitçe olmak üzere iki nüshadan oluşmaktadır. A. Kammenhuber ve G. Meyer bunları farklı dönemlerde yapılmış anlaşmalar gibi kabul etmiştir.⁹⁷ Kırık tablet parçasında Hittit kralının ismi geçmemektedir. Bu yüzden söz konusu kralın Šunaššura I. İle Šunaššura II'den hangisi olduğu hususunda Cornelius/Albright kronolojisine göre bu iki kral arasında kesin olmamakla birlikte aşağı yukarı 100 yıl bulunduğu belirtilmektedir. Söz konusu tablet parçasında “Mitanni Kralı” tabiri kullanılmasına karşılık, Šuppiluliuma’nın imzaladığı devlet antlaşmasında düşmanın “Hurri Kralı”, “Hurri Adamı” olarak nitelenmesi, bu iki anlaşmanın farklı dönemlerde imzalandığına işaret eden kanıt olarak kabul edilebilir. G.Meyer, bu noktada yeni anlaşma parçasının Šunaššura I. Dönemine ait olduğunu, Bu antlaşmayı yapan Hittit kralınında Ammuna ya da Huzziya’dan biri olabileceğini söylemektedir.

R.H. Beal ve del monte ise Šunaššura isimli birden daha çok kralın olmadığını ve bu metni oluşturan Akadca ve Hittitçe kaleme alınmış çeşitli tablet ve tablet parçalarının farklı dönemlere ait olmadığını göstermektedir.⁹⁸ Metin üzerinde yapılacak bir inceleme bu satırların Tudhaliya II. tarafından kaleme alındırmış olabileceğini ortaya koymaktadır.⁹⁹

97 G. Meyer, MIO 1 (1953) s. 123.; A. Kammenhuber, Arier (1968) s.98.

98 R. H. Beal, Or 55 (1986); G. F. del Monte, OA XX (1981) s. 219-220.

99 R. H. Beal. a.g.e, s. 441.

KUB XXXVI 127 no'lu metin Šunaššura ile adı bilinmeyen bir Hittit kralı arasında imzalanmıştır. Tek sütunlu bir tabletin orta kısmına ait bir parçadır. Daha önce de söylediğim gibi metin Hittit dilinde kaleme alınmıştır. Tabletin ön kısmında toplam 17 satır tespit edilmiştir. Burada savaş durumunda yapılması gerekenlerden bahsedilmektedir. Tabletin arka kısmında ise 19 satırlık bölümün korunmuş olduğu görülmektedir. Burada ise kaçak meselesi ile ilişkili olarak uyulması gereken çeşitli direktifler sıralanmıştır.

Šuppiluluma I., Mitannili Tuşratta ile çağdaştır. oysa ki Alalahlı Nigmepa ile arasındaki münasebetten tanınan Kizzuwatna'lı Šunaššura Tuşratta'dan önceki üç kuşak süresince, Hantili II. Tudhaliya döneminde hüküm süren Mitannili Šauštatar ile çağdaştır. Bu kronojik problemi çözmek için iki Šunaşsuradan I. Šunaššura'nın Šauštatarla, II. Šunaššura'nın I. Šuppiluluma ile çağdaş olduğu kabul edilmiştir. Bu noktada akad dilinde kaleme alınan Šunaššura anlaşması II. Šunaššura dönemine yerleştirilirken, akadca anlaşmanın herhangi bir bölümyle uyuşmadığı görünen ve Orta Hittit Çağına özgü bir el yazısıyla kaleme alınan Hittit dilindeki Šunaššura anlaşmasının tablet parçaları ise Šunaššura I. dönemine atfedilmiştir.¹⁰⁰ Beal, Ortaya çıkarılacak bir kanıt aksini söylemediği sürece, aynı isimde ikinci bir kralın yaratılmasının mümkün olmadığını söylemektedir.

Metin bazı açılardan KBo I 5'ten önemli ölçüde ayrılmaktadır. Metinde, Vc.(?) 7.satır vd., Mitanni Devletinin Hatti devletine düşmanca davranışları durumunda Šunaššura'nın, Mitanni kralının Šuuanta ülkesinden (8.satır KUR Šu-ua-a[n-t]a)

¹⁰⁰ H.Beal, Or 55 (1986) s. 433 vd.

geçmesine izin vermemesi ve Šunaššura'nın elinden geliyorsa sadece Hititlerin yardımına koşacağından bahsedilmektedir. Hatti kralı bu noktada Kizzuwatna ile Mitanni devleti arasında yardım edip etmeme konusunda serbest bırakılmıştır.

Kaçaklar ile ilgili konunun da belli bir statüye bağlandığı görülür. Buna göre biri bir kaçağı evinde saklıyorsa, o kişi başka yere nakledilecektir. Kefaret olarak, KUB VIII, 81'de de benzerine rastladığımız, 12 "baş" ödeyecektir. Bu kişinin 12 kişi vermesi mümkün değilse bu takdirde o kişi ölüm cezasına çarptırılacaktır. Benzer nitelikli suçlar söz konusu olduğunda böylesine ağır bedeli olan bir ceza ile daha önce karşılaşmadığımızı söyleyebiliriz.¹⁰¹ Bir köle bir kaçağı evinde saklıyorsa bu kişi başka yere nakledilecektir. Daha sonra efendisi tazminat ödeyebilir yani kefil olabilir. Şayet efendisi kefil olmazsa, köle sahip olduğu bütün malları kaybeder. Kölenin herhangi bir malı yoksa efendisi bunu yeminin altına sokar.

Askeri anlayışa dayanarak taraflar arasında başka bir anlaşma yapılmamıştır. Bunun yerine iki ülke arasında iyilik gözeten tarafsızlık ilkesi benimsendiği görülmektedir. Bundan, taraflardan birinin Mitanni ile tehlikeli bir anlaşmazlık durumuna düşmesi durumunda diğerinin istediği gibi hareket etmekte özgür olduğu gibi bir sonuç çıktığına hiç şüphe yoktur. Elimizdeki metnin, Mitanni Devleti'nin önemli güç ve saygınlığa sahip olduğu bir dönemde kaleme alınmış olduğunu söylemek mümkündür.¹⁰²

¹⁰¹ G. Meyer, MIO I (1953) s. 122.

¹⁰² G. Meyer, a.g.e, s. 120.

Çözülmesi en güç problemlerden birisi ise Boğazköy'de bulunan, bir kısmı Hititçe bir kısmı akadca kaleme alınmış birkaç anlaşma parçasında Šunaššura isimli kral veya kralların kimliğini tespit etmek olmuştur. Akadca ve hititce kaleme alınmış¹⁰³ anlaşmalardan hiçbirinin Bütün olarak bir eşitlik anlaşması niteliğinde olmadığı söylenebilir. Ancak bu metinlerin hiçbirinin Hatti'nin güçlü partner olduğunu hissettiren eşitlikle ilgili pek çok ipucuna sahip olduklarını da ifade etmek gerekir. Weidner¹⁰⁴, ve diğer bilim adamları tarafından Muwatalli veya Murşili II. dönemine tarihlenen, daha sonra Šuppiluliuma I. dönemine ait olduğu iddia edilen oldukça iyi durumdaki bir antlaşmanın akadca versiyonu gün ışığına çıkarılmıştır. Söz konusu antlaşma, antlaşmanın imzalandığı tarihteki kralın büyük babası döneminde güçlenen, aynı kralın babası döneminde zayıflayan ve anlaşmayı yapan kral döneminde tekrar güçlenen bir ilişkiler ağına dair ipuçları vermektedir: “Önceleri, büyüğbabam döneminde, Kizzuwatna, Hatti'nin (tarafındaydı.) Daha sonra Kizzuwatna kendini Hatti'den kurtardı. ve Hurri'ye döndü. Şimdi Kizzuwatna Hatti'nin tarafındadır.¹⁰⁵” Bu şablonun Šuppiluliuma dönemiyle son derece iyi uyuştuğuna inanılmıştır.¹⁰⁶ Bunun yanı sıra İšuwa ile ilgili olarak, anlaşmanın imzalandığı tarihteki kral ile Hurriler arasında meydana gelen anlaşmazlık meselesinin Šuppiluliuma dönemiyle paralellik arz ettiği söylenebilir.¹⁰⁷ Akad

¹⁰³ KBo I 5, KUB III 4 (akadca ile beraber) KUB VIII 81+ KBo XIX 39 ve KUB XXXVI (Hititçe ile beraber) CTH 41, CTH 131; E. Weidner, PD (1923) s.88. ve A. Goetze, Kizz. (1940) s.36, 42, 50, 51.; G. F. del Monte, OA XX (1981) 214 vd. Ph. Howink Ten Cate, The Records (1970) s. 43, 60,81.

¹⁰⁴ E. Weidner, a.g.e s. 83.

¹⁰⁵ KBo I 5, 7- 30. satırlar.

¹⁰⁶ O. R. Gurney, CAH 3 II/I (1970) s. 676- 682.

¹⁰⁷ KBo I 1 3- 24 ve dublikatları E. Weidner, a.g.e, s. 1vd. (CTH 51) ?attivaza Antla?ması.

dilinde kaleme alınan Šunaššura antlaşmasının Tudhaliya dönemine kadar uzanan bir geçmişe atfedilmesi mümkün müdür? Boğazköydeki Akadca metinlerle ilgili olarak yapılan bir çalışmada Durham, antlaşma'nın Šuppiluliuma I'den önceki döneme yeniden tarihlendirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Bu yüzden problemin daha ziyade tarihsel bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Antlaşma her şeyden önce sesteş Kizzuwatna'lı Kralların varlığını ortaya koyması açısından önemlidir. Bu durum Šuppiluliuma ve ondan önceki kralların dönemiyle gerçekten uyuşmadığını savunmaktadır.¹⁰⁸

Şayet Šunaššura antlaşması Šuppiluliuma I. dönemine tarihlenmiş olsaydı, bu Kizzuwatnadaki bir krallığın Šuppiluliuma'nın hükümdarlığından önceki bir dönemde Hurrilere bırakıldığı anlamına gelecekti. Bununla birlikte yukarıdaki örneklerin tamamı Kizzuwatna'nın Tudhaliya II. ve Arnuwanda I.¹⁰⁹ döneminde Hittit devletine çoktan katılmış olduğunu göstermektedir. Hattuşili dönemine ait bir metinde Kizzuwatna ülkesinin Hititlerce kaybedilmediği ve hatta imparatorluğun en karanlık dönemlerinde bile Hititlerde kaldığına işaret edilmiştir. Halep Antlaşması'nın¹¹⁰ kırık bir bölümü de bu metni destekleyecek niteliktir.

¹⁰⁸ R. H. Beal, Or 55 (1986) s. 433.

¹⁰⁹ G. Wilhelm, Hurriter (1982) s. 43.

¹¹⁰ KBo I 6 19- 32 (CTH 75); E. Weidner, PD (1923) s. 82- 85; (Aleppo Antla?ması, Aleppo'nun tekrar Hititler tarafından istila edildi?i Hattuşili II. dönemi ile Šuppiluliuma'nın tahta çıktı?ı arasındaki zaman diliminde, Aleppo – Hitit ili?kilerinde hiçbir de?i?iklik olmadı?ına i?aret etmektedir.)

En son olarak Beal, akad dilindeki Šunašsura Antlaşmasını Aleppo fatihi ve Nikalmati'nin kocası olarak bilinen Tughaliya II. dönemine tarihlemek suretiyle bu problemlerin çözüleceği görüşündedir.¹¹¹

¹¹¹ R.H.Beal, *Or* 55 (1986) s. 442- 443.

7) İşmerigali Adamlar ile Arnuwanda Arasında Yapılan Antlaşma

a) Transkripsiyon ve Tercüme

KUB XXVI 41 (CTH 133)¹¹²

Vs.

- 1 *UM-MA* ^mAr-nu[-ua-an-da]
- 2 *ŠA-PAL* *NI-IŠ* DINGIR^{L[IM]} *A-NA* LUGAL MUNUS.LUGAL
DUMUMEŠ.LUGAL]
- 3 *Ù A-NA* KUR ^{URU}Ha[-at-ti]
- 4 nu ka-a-ša *LI-I[M* DINGIRMEŠ
- 5 ku-ut-ru-ú-e-ni-i[š]
-
- 6 ^DUTU ^DIŠKUR ^DUTU ^{URU}
- 7 ^DIŠKUR-aš ^DZA.BA₄.BA₄ ^D[
- 8 ^DIŠKUR ^{URU}Ha-la-ab ^D[
- 9 ^{URU}An-ku-ua-aš ^DKa-at[-tah-ha]
- 10 ^DU ^{URU}Ha-la-ab ^DHé-pát [
- 11 ne-pí-ša-aš ták-na-aš-ša DINGIR^{M_fEŠ}
-
- 12 nu-uš-ša-an *A-NA* LUGAL MUNUS.LUGAL [DUMUMEŠ.LUGAL
- 13 p[a-r]a-a ha-an-da-a-an-ni ZI-ni [
- 14 [i-d]a-lu-ma-aš-ša-an le-e ku-iš-ki[

¹¹² Transkripsiyon ve Tercüme için bkz. A. Kempinski- S. Košak, WO 5 (1970) s. 191-217.

Vs.

- 1 [Hatti ülkesi kralı, Büyük Kral] Arnuwanda şöyle (söyler):
 - 2 "Tanrı yemini altınına [koydum. Onlar] kral, kralice prenslere]
 - 3 Ve Hatti ülkesine [sevgi beslesin!]
 - 4 işte Bin Tanrıyı [meclise çağırıldık]
 - 5 (Bu olayda) onlar şahit olsun.
-

- 6 Güneş Tanrısı, Fırtına Tanrısı, [Arinna] şehrinin Güneş Tanrı[çası]
 - 7 Fırtına Tanrısı, savaş Tanrısı, [x] Tanrısı, [
 - 8 Halep şehrinin Fırtına Tanrısı, Tanrı [
 - 9 Ankuwa şehrinin Tanrıça Kata[hhası,
 - 10 Halep şehrinin Fırtına Tanrısı, Tanrıça Hepat, [
 - 11 Gögün, Yerin Tanrıları [
-

- 12 Krala, kraliçeye ve [prenslerle karşı
- 13 isteğinizle [adaletli bir ruhla
- 14 onlara (karşı) kimse hiçbir kötülük [yapmasın

- 15 [i-da-]a-lu ták-ki-eš-zi na-an ki-e [*NI-IŠ DINGIR*^{LIM}]
16 []x *QA-DU* É-ŠU A.ŠÀ^{HI.A.}-ŠU GI[Š] ŠAR.GEŠTIN^{HI.A.}-ŠU
17 []x a-pí-e-el ŠUM-ŠU NUMUN-ŠU [
18 [] har-ni-in-kán- [du]
-

- 19 []x LUGAL-ma MUNUS. LUGAL DUMUMEŠ.LUGAL[
20 []x-na-aš na-aš-ma-aš-ši x[
21 [le-]e ku-iš-ki ša-an[-ah-zi
22 [*QA-D*]U DAM-ŠU DUMUME[š-ŠU har-ni-in-kàn-du]
-

- 23 []x hu-u-ma[-an(-)

- 15 Her kim kötülük yaparsa, bu [tanrı yeminini
16 [bozmuş olacak. Yemin Tanrıları] onun Evini, tarlalarını, üzüm [bağlarını
17 [] ismini, neslini[
18 [] mahfetsin[ler.]
-

- 19 [] kral, kraliçe ve prensler[
20 [] ve ya da ona [
21 [hiç]kimse (köötülük) plan[lamasın
22 [karısı] ve çocuklar[yla birlikte mahfetsinler.]
-

- 23 [hepsini]

KUB XXIII 68 + ABoT 58

Vs.

- x+3 [] e-eš-du nu x ku-ua-pí *IŠ*[-
4 [za-a]h-hi-ia *U-UL* me-im-ma-i na[-
5 [h]a-lu-ki le-e ku-iš-ki pí-i[-
6 [mu-un-n]a-at-te-ni e-ep-te-na-an x [
-

- 7 [Ki-iz-z]u-at-ni-ma ku-ua-pí *LÚKÚR* [š]u-me-ša-a[t
8 []aš-nu-ut-te-ni nu-za-an *ZI-an*[]ua-ar-ši[(-)
9 []x an-zi-e-da-a[z(-) an-zi-]e-da-az-ua-r[a
10 []nu *A-NA* *LÚ*-] *TI* me-mi-ia-an[
11 []hu-u[-da-a-ak? an-]da le-e tar-n[a-
12 x[]*PUTUŠI* ú-ua-te-et[-tén
-

- 13 ma-a-an-kán x[]a-ra-ah-zé-na-za *KUR-ia-z*[a
14 *LÚ*pít-ti-ia-an[-]x-ka an-tu-ua-ah-ha-aš *LÚX*[
15 na-aš-šu at-t[a- k]u-e-el-ki [*ME*š ku-e-el-ki nam-ma-aš-kán[
16 *LÚ*pít-ti-ia-a[n-] x ú-iz-zi na-aš x[]da-a-i da-a-i (-) ma-a-an-za le[-
-

- 17 *KUR URU*Ha-at-ti[-i]a-kán *LÚMEŠ* pít-ti-ia-an-da-aš pí-ra-an l[e-e
pu-]uq-qa-nu-uš-kat-te-ni nu-uš-ma-ša-a[t

Vs.

- x+3]olsun ve ne zaman [
4] savaşı söylemezse ve [
5] haberini hiç kimseye ver[mesin?
6 gizlemeyiniz onu yakalayınız
-

- 7 [] düşman Kizzuwatna'(ya) ne zaman böylece]
Siz [yapacaksınız.
8 [] siz yapacaksınız ve hayatı [
9 [] bizim tarafımız[dan bizim] tarafımız[dan
10 [] daha sonra meseleyi [sınır nöbetçisi beyi]ne [söyler]
11 [] hemen siz] içeriye bırakmayın [
12 x[] Majeste getiri[niz.]
-

- 13 Eğer [] çevre ülkede[n
14 [bir] kaç[ak herhangi] bir insan bir [
15 veya birinin ba[bası] ya da [annesi] [erkek kardeşler] ya da
[kız kardeş]leri bir kimseden ayrıca o [
16 Kaçak geldi(ğinde) ve o, alır eğer almaz[sa
-

- 17 Hatti ülkesi kaçaklarına, hainlik yaptırmayıñ. Ve siz onu [

- 18 tu-uz-zi-in-ma za-al-ta-i-ia šu-um-me-in-za-an *A-N*[*A ÉRIN?*]MEŠ-*KU-NU*
 še-er ua-ah-nu-uš-ki-it-tén[
- 19 pa-ah-ha-aš-š[a-nu-]ua-an-te-eš ta-me-e-da-aš-ma-at EGIR-an [le-e p]a-ah-
 ša-nu-ut-te-ni šu-me-in-za-n[a
- 20 pa-ah-ša-nu-um-ma-an-zi SIG₅-in
-
- 21 ma-a-an-ša-ma[-aš-]kán i-da-lu-ma ut-tar ku-iš-ki pí-ra-an [te]-iz-zí na-aš-
 ma EN *MAT-KAL-TI* [
- 22 na-aš-ma-aš ap-pí-iz-zi-ia-aš na-aš-ma-aš LÚ KUR URUHa-at[-ti n]a-aš-ma-
 aš LÚ KUR URUKi-iz-zu-ua-at[-ni
- 23 na-aš-ma-aš an-tu-uh-ši *A-BU-ŠU* AMA-ŠU ŠEŠ-ŠU NIN-Š[U n]a-aš-ma
 DUMU-ŠU^{LÚ}ga-e-na-aš[(-)
- 24 nu ku-iš ut-tar me-ma-i na-an le-e ku-iš-ki mu-u[n-na-]a-iz-zí e-ep-du-an na-an
 te-ek-ku-uš-ša-nu-ud-du
-
- 25 ma-a-an-kán KUR-IA-ma iš-tar-na I URU^{LUM} ua-aš-d[a-a-i LÚ]MEŠ KUR
 URU^Iš-mi-ri-ka an-da a-ar-te-ni L[U?]
- 26 *IŠ-TU* LÚ^{MEŠ} ku-en-te-en NAM.RA-ma *MA-HAR* DU[TU^{ŠI}
 ú-ua-t]e-et-ten GU₄^{HI.A-} ma-za UDU^{HI.A} šu-um-me-e-eš [da-a-at-tén]
- 27 ma-a-an-kán *A-NA* URU^{LIM}-ma iš-tar-na I É^{TUM} u[a-aš-da-a-i] a-pa-a-at É-ir
 LÚ^{MEŠ}-it a-ku SA[G.GÉME.]R^{MEŠ}

- 18 Zaltaialı orduyu onun askerlerinin üzerine çevirin. [Devamlı olarak
askerlerinizi gönderiniz. [
- 19 Onlar korunmuştur başka (bir orduyu) korumayın siz[in (ordunuzu)]
- 20 iyi bir şekilde korunmuştur.

21 Eğer herhangi biri size (karşı) kötü söz söylerse (bu kişi) ister sınır komutanı
[

22 yada küçük rütbeli biri Hattili, yada Kizzuwatna'lı bir adam [

23 ya da o adamın babası, annesi, erkek kardeşi, kız kardeşi yada oğlu, hısım
akrabası [(olsun)

24 kim (bu) sözü söylerse, onu hiç kimse gizlemesin. Onu yakalasın ve onu
or[taya çıkarsın.

25 Eğer ülkemde bir şehir, suç işlerse (ayaklanırsa), siz İşmeriga halkı oraya
giderseniz, o şehrin

26 adamlarını öldürün. NAM.RA'ları Majeştesinin huzuruna gönderin. siğır ve
koyunları siz [alin]

27 Fakat eğer şehirde tek bir ev (aile) su(ç işlerse), o ailennin adamları ölsün.
[Köleleri

28 ú-ua-te-et-ten GU₄^{HIA}-ma-za UDU^{HI.A} šu-me-e-eš d[a-at-ten ma-a-an] IEN
LÚ-ma ua-aš-da-a-i n[a-

28 gönderin, sığır ve koyunları siz alın. Eğer] tek bir adam günah işlerse; [ölsün

Rs.

- 1 ÉRIN^{MEŠ} UKUŠ-ia-aš-ma-aš ka-ru-ú 150 ÉRIN^{MEŠ} KUR ^{UR[U]} Iš-]mi-ri-ka
ú-i-iš-ki-it-ta-at ki-nu-na-aš-ma[-aš]
- 2 i-ia-nu-un nu-uš-ma-aš ŠU-ŠI ÉRIN^{MEŠ} UKUŠ ša-ra-a a[r-t]a-ru i-ia-at-ta-
ru-ma DUMU^{MEŠ} EL-LU-TIM ku-i[-e-eš]
- 3 īR-ma-kán LÚku-uš-ša-na-at-tal-la-aš-ša LÚUKUŠ a[n-d]a le-e ú-e-eš-ki-it-ta-
ŠA-PAL NI-EŠ DINGIR^{L[IM} ki-it-ta-ru]
- 4 ku-ua-pí-ma KUR-e na-ak-ki-e-eš-zí A-NA ÉRIN^{MEŠ} UKUŠ ma-aš[š]a-an ú-
iz-zi pa-ra-a na-a-iš-ki-it-t[a(-)]
- 5 ku-e-da-ni-ma-kán A-NA ÉRIN^{MEŠ} UKUŠ iš-tar-na īR-na-an na-a[š-m]a
LÚku-uš-ša-na-at-tal-la-an [
- 6 na-at ú-iz-zi šu-um-ma-aš A-NA LÚ^{MEŠ} KUR ^{URU}Iš-mi-ri-ka ua-aš-túl ki-ša-
ri
-
- 7 nu-za ka-a-ša šu-me-eš LÚ^{MEŠ} KUR ^{URU}Iš-mi-ri-ka hu-u-ma-an-te-eš IT[-TI
DUTU^{ŠI} l]i[-in-]ki-ia-aš-ša-aš nu LUGAL MUNUS.LUGAL
DUMU^{MEŠ}.[LUGAL]
- 8 U KUR ^{URU}Ha-at-ti EGIR.UD^{KAM} pa-ah-ha-aš-te-en kat-ta-ma šu-me-i[n-za-
an DUMU^{MEŠ} IT-]TI DUMU^{MEŠ}.LUGAL li-in-ki-ia-aš-ša[-aš]

Rs.

- 1 Önceleri, [Işmeriga ükesinden yüz elli adet ağır silahlı asker gelirdi. Şimdi [
onlar
- 2 yaptım. Onlar altmış adet ağır silahlı asker hazır bulundursun. Ve gitsin.
Hürler, ki onlar [
3 köle ve ücretlilerden ağır silahlı askerler gönderilmesin. Bu tanrı yemini
altına [konsun].
4 Eğer ülke büyük olursa, (bunun için) tekrar ağır silahlı asker sevkedil[sin
5 Ki bu ağır silahlı askerler arasında köle yada ücretli bir asker [bulunursa]
6 ve onlar gelirse, bu İşmeriga halkı için suç olur.

-
- 7 Bak!! siz İşmeriga halkın tamamı, Majesteme yeminlisiniz. Kralı,
Kraliçeyi, prensleri ve
 - 8 Hatti ülkesini gelecekte koruyunuz. Sizin yanınızda çocuklarınız prenslere
yeminle bağlansın.

9 DUMU.DUMU^{MEŠ}-KU-NU-ma-aš-ma-aš *IT-TI* DUMU.DUMU^{MEŠ} LUGAL li-in-ki-aš-pát nu-u[š-ma-aš ne-pi-i]š a-ra-u-ua-an kat-ta-an-ma-aš-ma-aš[

10 [t]e-e-kán a-ra-u-ua-an nu *A-NA* EGIR.UD^{KAM} LUGAL MUNUS.LUGAL DUMU^{MEŠ}.LUGAL [kat-]ta h[a-aš-ša ha-a]n-za-aš-ša pa-ah-ha-aš-tén

11 [šu-me-]e-ša LÚ^{MEŠ} KUR ^{URU}Iš-mi-ri-ka hu-u-ma-an-te-eš li-in-ki-ia ar-du-ma-at ^mE-hal-te-eš <-šu-up>¹¹³ LÚ ^{URU}Iš-mi-ri-ga

12 [I-NA KUR ^U]RUKi-iz-zu-ua-at-ni-ma-aš-ši EGIR-an ^{URU}Za-az-li-ip-pa-aš URU-aš e-eš-ta-ma-aš *I-NA* ^{URU}Ua-aš-šu-uq-qa-an-n[i]

13 -i]š LÚ KUR ^{URU}Iš-mi-ri-ga *I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni-ma-aš-ši ^{URU}Ua-aš-šu-ga-an-na-aš URU-aš ^mUa-ar-la-ua-LÚ

14 [LÚ KUR ^{URU}I]š-mi-ri-ga URU-aš-ma[-aš-š]i ^{URU}Zi-ia-zi-ia-aš *I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua[-at-ni-ma-aš-š]i ^{URU}Ua-aš-ša-uq-qa-na-aš URU-aš

15]x LÚ KUR ^{URU}Iš-mi[-ri-g]a URU-aš-ma-aš-ši ^{URU}Zi-ia-zi-ia-aš *I-NA* ^{URU}Ki-i[z-z]u-ua-at-ni-ma-aš-ši ^{URU}Ua-aš-ša-uq-q[a-na-aš URU-aš]

¹¹³ A. Goetze, Kizz. (1940) s. 44.

- 9 sizin torunlarınız, kralın torunlarına yeminle bağlansın. Gök ve yer (sizin için) serbesttir.
- 10 Gelecek günlerde kral, kraliçe, prensler (Onların) hisim ve akrabalarını korusunlar.

-
- 11 Išmeriga ülkesinin tüm insanları olan sizler yemininizi tuttunuz. Išmeriga ülkesinin Ehal-Tešup'un
- 12 Kizzuwatna ülkesindeki şehri Zazlipa ('dir/olacaktır) Ancak o, WaššukanNA4a
- 13 idi. Išmeriga ülkesinin [], Kizzuwatna ülkesindeki onun şehri Waššukanna ('dir/olacaktır)
- 14 Išmeriga ülkesinin [War.], onun şehri Ziyaziya ('dir olacaktır) Kizzuwatna <ülkeşindeki> ülkesinde onun şehri Waššukanna (dir/olacak).
- 15 Išmeriga ülkesinin adamı [], onun şehri Ziyaziya ('dir/olacak) Kizzuwatna şehrinde onun şehri Waššukanna ('dir/olacak).

16] LÚ KUR ^{URU}Iš-mi-r[i-g]a URU-aš-ma-aš-ši ^{URU}Zi-iz-zi-ia-aš e-
eš-zi-ma-aš *I-NA* ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-na ^{URU}Ua-aš-šu-uq[-qa-an-ni]

17]x-im-ma-aš ^mNa-ni-iš ^mA-li-ua-šu-uš IV LÚMEŠ KUR ^{URU}I[š-m]i-
ri-ik *I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-a[t-ni-ma-aš-ma-aš]

18]x-ma-az-zi-ia-aš ^mHur-la-an-ni-iš II LÚMEŠ ^{URU}Iš-mi-ri-ga [URU-
aš-]ma-aš-ma-aš ^{URU}A-da-ra-aš

19 [*I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-a]t-ni-ma-aš-ma-aš ^{URU}A-ra-na-aš URU- aš ^mA-
ki-ia-aš ^mHu-u-ha-na-ni-i[š II LÚM]EŠ KUR ^{URU}Iš-mi-ri-ga

20 [*I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-a]t-ni-ma-aš-ma-aš ^{URU}Te-ru-uš-ša-aš URU-aš
^mZa-ar-du-ma-an-ni-iš ^m[-u]a-aš II LÚMEŠ KUR ^{URU}I[š-mi-ri-ga]

21 [^{URU}aš-ma-aš-ma-aš -]mi-ša-aš *I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni-ma-aš-
ma-aš ^{URU}U-ri-ga[aš URU-aš

22 -p]u-ri-ia *I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni-ma-aš-ši
^{URU}U-ru-uš-ša[-]

23 ^{URU}Ir-ri-ta *I-NA* KUR ^{URU}Ki-iz-zu-ua-at-ni-ma-aš-ši
^{URU}[U-ru-uš-ša-aš? UR]U-aš

16 İşmeriga ülkesinin adamı [] onun şehri Ziiaziia (dır/olacaktır)
Kizzuwatna şehrinde (onun şehri) Waşşukannidir.

17 İşmeriga ülkesinin dört adamı olan Alliwašu, Nanni, [,]- limmanın
Kizzuwatna ülkesindeki şehri [] (dır/olacaktır)

18 İşmeriga ülkesinin iki adamı olan -mazziia ve Hurlanni'nin şehri
Adaradır/olacaktır.

19 Kizzuwatna ülkesindeki onların şehri Aranadır./olacaktır.) İşmeriga
ülkesinin iki adamı olan Akiia ve Huhanani'nin

20 Kizzuwatna ülkesindeki şehri Terušša (dır/olacaktır) İşmeri ülkesinin iki
adamı olan Zardumanni ve []-wanın

21 şehri []-miša ('dır/olacak). Kizzuwatna ülkesindeki onların şehri Uriga
('dır /olacaktır.)

22 []-puriia ülkesinin, Kizzuwatna ülkesinde onun şehri Urišša
('dır/olacaktır)

23 Brita ülkesinin []; Kizzuatna ülkesindeki onun şehri
Uruşşadır/olacaktır.)

24]x-iš ^mPa-ri-ia-mu-u-ua-aš II LÚ^{MEŠ} URU Za-az-li-ip-pa ^mTe[-

25 LÚ^{MEŠ} URU]Iš-mi-ri-ga a-ar-te-ni nu-za DAM^{(M)EŠ}-KU-NU
DUMU^{MEŠ} -KU-NU l_lÚ

26 ki-e-d]a-ni li-in-ki-ia te-et-ta-nu-ut-te-en nu hu-u-m[a-

27 NI-EŠ D]INGIR^{MEŠ} šar-ra-at-ta na-an ki-e NI-EŠ DINGIR^{ME[Š}

28 Q]A-DU É-ŠU A.ŠA-ŠU ^{GIŠ}SAR GEŠTIN-ŠU

29]x-ŠU ša-an-hu-u-ua-an-du[

- 24 Zazlipa'nın iki adamı olan Pariiamuwa ve []-niş []
-
- 25 İşmeriga [halkı, varınız] ve karılarınız, çocuklarınız
- 26 [] ve hepiniz yemin edin. []
-
- 27 [] kim tanrı yeminini bozarsa, bu yemin tanrıları onu
- 28 evi, tarlası, üzüm bağı [] ile birlikte [mahfetsinler].
-
- 29 yakıp kavursunlar.

b) Metin Hakkında Bilgi:

CTH 133 başlığı altında toplanan protokol Işmeriga'lı adamlar ile Hitit Kralı Arnuwanda arasında yapılmıştır.

Metin iki parça halinde elimize ulaşmıştır. Söz konusu parçaların aynı tablete ait olduğu A. Goetze tarafından tespit edilmiştir.¹¹⁴ Bununla birlikte iki parçanın doğrudan birbirlerine bağlanmadıkları anlaşılmaktadır. Bu noktada metnin önyüzünde (iki tablet parçasında da sadece bu kısmın korunmuş olduğu görülür.) KUB XXVI 41 no'lu metin parçası ile KUB XXVIII 68 + ABoT 58 arasında kalan kısmında yaklaşık 15 satırlık boşluk olduğu tahmin edilmektedir. Metin parçalarının bu şekilde korunmuş olması aynı zamanda söz konusu iki parçanın aynı tablete aitliğinin garanti olmadığı anlamına da gelmektedir.¹¹⁵

Dilsel ve şekilsel nitelikli bir takım verilerin tartışılmaması neticesinde, E.Laroche'un CAT 88 adı altında "Tablette de Midas de Pahuwa" olarak nitelediği tablet ile Işmeriga Antlaşması (=CAT 87) olarak bilinen metin parçası arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.¹¹⁶

Rs. 11-24 nolu satırları arası kent ve şahıs isimlerinden oluşmuştur ve bu isimler Kuzey Suriye ve dolayısıyla Kizzuwatna tarihi ve coğrafyasıyla son derece uyumludur.¹¹⁷ Metni tam olarak yorumlayabilmek için bir çalışma planı

¹¹⁴ KUB XXVI 41.

¹¹⁵ A. Kempinski et S. Košak, WO 5 (1970) s. 191.

¹¹⁶ A. Kempinski et S. Košak, a.g.e, s.191.

¹¹⁷ A.Goetze, Kizz. (1940) s. 43 vd.; O.R. Garstang- J. Gurney, Geogr. (1959) s.53 vd.;

çıkarılmıştır.¹¹⁸ **a)** şahıs isimlerinin analizinin de dâhil olduğu metnin yorumu **b)**

Bazı yerleşimlerin coğrafik olarak belirlenmesi **c)** Ortaya çıkan tarihsel sonuç.

a) Söz konusu metnin Arnuwanda ile Işmeriga halkı arasında imzalanmış bir antlaşma olduğu anlaşılmaktadır.¹¹⁹ Metnin mevcut formulasyon biçimini, askerlerin yoklamaya çağrırmaması ile ilgili husus, Hittit kralı çiftinin himayesine girildiğine dair hüküm vs. bu hakikatin doğruluğunu her şekilde ortaya koymaktadır. Bu noktada Goetze, şahıs listesinden yola çıkarak burada yerel valilerin, kendileri ve aile mensuplarını Hittit ülkesine bağlayan yeminle ilişkili bir durumun söz konusu olduğunu iddia etmektedir.¹²⁰ Garstang-Gurney, bu noktada Işmeriga'nın Hititler tarafından fethedilişi sonrasında söz konusu memurların Kizzuwatna Memleketi'ndeki belli yerlere sürgün edildiği iddiasındadır.¹²¹ Yemin eden şahısların "Hurri kökenli" birer isim taşıyor olması A.Goetze (1.c.46,178) ve Garstang-Gurney'in ortaya attıkları varsayımlı destekleyen önemli bir veri niteliğindedir. Sözcükler üzerinde yapılan araştırma sonucu sadece Ehalteš (Rs.11) ve Akiiaš (Rs.19) sözcüklerinin Hurrice kökenli olduğunu ortaya koymuştur. Önceleri Hurlanniš sözcüğünün (Rs. 18) Hurrice kökenli bir isim olarak nitelenmesine karşın ortaya çıkarılan yeni bulgular bu ismin Hittit-Luvi kökenli bir form olan hurla-sözcüğünden türetilmiş olduğunu ortaya koymaktadır.¹²² Geriye kalan tüm isimlerin

¹¹⁸ A.Kempinski et S. Košak, WO 5 (1970) s. 212.

¹¹⁹ CTH 133 KUB XXVI 41 Öy. I 1.

¹²⁰ A. Goetze, a.g.e (1940) s.45.

¹²¹ O. R. Garstang-J. Gurney, Geogr. (1959) s. 53.

¹²² E.Laroche, NH (1966) s. 331.

Luwi kökenli olduğu anlaşılmaktadır.¹²³ Bu istatistiksel olarak Luwice kökenli yedi isme karşılık iki Hurri ismi olduğu anlamına gelmektedir.

Waššukanna ile ilişkili olarak (= Waššukanni'li ?) ismi zikredilen gruptan sadece iki ismin korunmuş olduğu görülmektedir. Bu isimlerden Ehalteš'in Hurrice kökenli olduğu kesindir. Mitanni Devletinin başkenti Waššukanna ile bağlantılı olarak Luwice kökenli Warwala-ziti'nin bir arada kullanılması bu tip konjektür için oldukça alışılmadık bir durumdur. Bu noktada Orta Suriye'nin kıyı şeridi üzerinde kurulmuş bir kent olan Biblos'ta Kukkuniš gibi bir isimle karşılaşılmış olması, Anadolu insanının çok erken bir tarihte Suriye'nin büyük şehirlerinde varlıklarını sürdürdüklerini ortaya koymaktadır.¹²⁴ Bu yüzden, Anadolu ve Suriye arasındaki sınır bölgesinde yer alan Waššukanna'da Luwi kökenli bir isimle karşılaşılması doğaldır.¹²⁵

b) Garstang – Gurney¹²⁶ Waššukanna, Urušša ve Irrite dışında, anlaşmada ismi geçen diğer kentlerin çok fazla önem arz etmediği görüşündedir. O döneme ait başka bir arşivde bu kentlerden bahsedilmemiş olmasına bu durumu kanıtlar nitelikte bir veridir.

Metinle ilgili tartışmalar çerçevesinde bir de özdeşlik sonucuna varılmıştır. Buna göre Kizzuwatna sınırları içindeki Urušša kentinin Kuzey Suriye'deki Uršu yerleşimi

¹²³ Warlawa-LÚ, Rs.13 E.Laroche, NH (1966) s.325; Naniš, Rs.17; Aliwašuš, Rs. 17 E. Laroche, DLL (1959) s.25 vd.; Zardumanniš Rs.20; E. Laroche, DLL (1959) s. 114; ve Pariiamuwaš Rs. 24.

¹²⁴ R. H. Beal, Or 55 (1986); R.Crossland, CAH 2 vol. I ch.XXVII (1971).

¹²⁵ A. Kempinski et S. Košak, WO 5 (1970) s.213.

¹²⁶ O. R. Gurstang- J.Gurney, Geogr. (1959) s. 57.

ile özdeş olduğu varsayılmaktadır. Ancak A.Goetze'nin bu varsayımini destekleyecek herhangi bir kanıt bulunamamıştır.¹²⁷ Suriye dokümanlarının hiçbirinde de Uruša'nın Urşu şeklinde yazıldığına rastlanmamıştır.

Šunaššura Antlaşması'nda¹²⁸ Uruša'nın Kizzuwatna sınırlarında bulunduğu ve Hurri'ye paralel olarak anıldığı görülürken KUB XXVI 43 Vs.40'da Uruša'nın Kizzuwatna ile birlikte bölge başkentliği yaptığı anlaşılmaktadır. Söz konusu metinde bu iki yerleşimin Arana ve Šinamu kentleri ile beraber anıldığı görülür.¹²⁹

c) M.Ö. 15 yy'ın sonu ile 14. yy'ın başlarında Önasya devletleri ile Mitanni arasındaki ilişkiler mevcut kaynaklarda şöyle ifade edilmektedir:

Tutmosis III., Suriye'deki egemenliğini sarsmış olmasına karşın Amenophis II. (yak. M.Ö. 1430) hükümdarlığının yedinci yılında Misirlilar önce Qatna'yı, daha sonra Tunip ve Nija¹³⁰ kentlerinin yönetimini kaybetmişlerdir. Amarna Mektupları'nda Mısır hükümdarının Kuzey Suriye üzerine başarılı bir sefer düzenlediğinden bahsedilmektedir.

Bu dönemdeki Mitanni-Hatti ilişkileri hakkında sadece iki kaynağa ulaşabilmektedir:

a) Mitanni'nin henüz güçlü olduğu dönemde Hitit Kralı Tudhaliya Halpa üzerine yürümuş ve bu kent ile bir antlaşma yapılmıştır. Fakat bu antlaşma sonrasında, söz

¹²⁷ A.Goetze, Kizz. (1940) s. 42 vd..

¹²⁸ KBo I 5 Rs. IV 5.

¹²⁹ KUB XXIII 68 + ABoT 58 Rs. 19. satır.

¹³⁰ W.Helck, Beziehungen-II (1971) s. 162.

konusu kentin Hanigalbat'a teslim olmasına engel olamamıştır. **b)** I. Šuppiluliuma döneminde Kizzuwatna Memleketi Hitit Devleti'nden ayrılarak Hurri kralı ile bağışıklık içine girmiştir.

H.Otten'a göre Hittit Analları, söz konusu iki hadisenin aynı dönemde, aşağı yukarı eş zamanlı olarak gerçekleşme olasılığı bulunduğu ve söz konusu Tudhaliya ile büyükbabası Šuppiluliuma'nın özdeş olma ihtimalinin mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumu Mitanni Devletine karşı yürütülen başarılı Suriye politikasında net biçimde gözlemlemek mümkündür. Mitannilerin güç durumda olmasından hareketle Hititlerin yürüttükleri bu Suriye politikası Mitanni Devleti'nin politik bakımından gerilemesine ve Suriye'deki topraklarını kaybetmesine yol açmıştır. Hitit Metinleri bütün bu gelişmelerin Šuppiluliuma'nın hükümdarlığının ilk yıllarda gerçekleştiğine işaret etmektedir.

AIT 14 no'lu metinde, Mitanni Devleti'nin Šauššatar döneminde Kizzuwatna Memleketi ve Kuzey Suriye üzerinde egemen güç olduğundan bahsedilmektedir. A.Goetze¹³¹ Šunaššura'nın Kizzuwatna Memleketi'nin hükümdarı olduğunu iddia etmektedir.¹³²

Metnin önsözünde Kral Arnuwanda'nın ismi geçmektedir. Bu noktada söz konusu kralın Šuppiluliuma I.'in oğlu Arnuwanda II. ile özdeş olma olasılığı ise çok zor görülmektedir. Çünkü bu kralın gerçekleştirdiği fetih harekâti sonrasında Išmeriga

¹³¹ A.Goetze, JCS 11 (1957) s. 71 vd.

¹³² G.R. Meyer, MIO I (1953) s. 112.

ve Kizzuwatna (bu kentin Hatti ile Mitanni arasında politik bakımdan tampon devlet fonksiyonu üstlendiğini söyleyebiliriz.) kentlerini Hittit topraklarına kattığı görülmektedir.

A.Kammenhuber, söz konusu kralın Arnuwanda III. olduğunu söylemiştir. Ancak böyle olmadığı H. Klenger tarafından gündeme getirilmiştir.¹³³ Bu durumda sadece A.Goetze'nin önerdiği gibi Arnuwanda olasılığı kalmıştır.¹³⁴

Rs.11-24 no'lu satırları yorumlamanın güç olduğu anlaşılmaktadır. A.Goetze, bu duruma işaret etmektedir.¹³⁵ Bu hususta Garstang-Gurney'in yorumuda yeterli değildir.

Öy.25-28 no'lulu satırlar KBo I 5 (CTH 41) Öy.II 16-21 satırları ile aynı konuyu işlemektedir.

Metin üzerinde, bölüm çizgisi kullanılmak suretiyle yemin altındaki üç grubun birbirinden ayrıldığı göze çarpmaktadır. Bu anlaşmanın önemini açıkça ortaya koymaktadır. İlk grubu Işmeriga'lı olarak nitelenen grup oluşturur. Bu grubun Kizzuwatna ülkesi ve Waššukanna kenti ile ilişki içerisinde bulunduğu anlaşılmaktadır. İkinci grubu Kizzuwatna Memleketi'nde ikamet eden Işmerigalilar oluşturur. Bu noktada Waššuganna kentinden bahsedilmez. Üçüncü grupta geçen

¹³³ H.Klengel, Gesch. Syr., Teil 1 (1969) s. 267.

¹³⁴ A.Goetze, Kizz. (1940) s.76 vd.

¹³⁵ A.Goetze, a.g.e, s.47.

şahıslar Išmerigali olarak nitelenmiştir. Buradaki şahısların daha ziyade Kizzuwatna Memleketinde ki yer adlarıyla anıldıkları görülür.

İlk bölümde, şahıslar yalnızca isimleriyle anılırken, diğer iki bölümde, yemin altına alınanların köken bakımından ait oldukları gruplarla birlikte zikredilmiş olması belirgin bir farklılığı ortaya koymaktadır. Buradan sınıfal nitelikli bir düzenlemenin yapılmış olduğu gibi bir sonuç çıkmaktadır.

İlk listede ağırlıklı olarak Wašukanna isminin geçtiği görülür. Buradan Išmeriga'nın politik bakımından Wašukanna kentinin en önemli hasmı olarak bu kent ile ilişki içinde olduğunu söylemek mümkündür. Buradan, Išmeriga'nın Kizzuwatna Memleketiyle ilişkisi olduğu çıkarılmamalıdır.¹³⁶

¹³⁶ A.Kempinski -S.Košak, WO 5 (1970) s. 211-215.

8) Hitit kralı Šuppiluliuma'nın oğlu Telipinu'nun Kizzuwatna Memleketine

Rahip Olarak Atanmasıyla İlgili Karaname Metni

a) Transkripsiyon ve Tercüme:

KUB XIX 25 (CTH 44)¹³⁷

Vs. I

- 1 [UM-MA ^D]UTU^{ŠI} ^mŠu-up-pí-lu-li-u[-ma] LUGAL.GAL LUGAL KUR
URUHa-at-ti]
- 2 [^{MUNUS}Hin-ti MUNUS.LUGAL.GAL ^mAr-nu-an[-da] DUMU LUGAL ^U
^mZi-da-a GAL ME-ŠE-DI]
- 3 ^mTe-li-pí-nu-un DUMU-ŠU ^{I-NA} URUKi-iz[-zu-ua-at-na] A-NA ^DU ^DHé-pat]
- 4 ^U A-NA ^DŠar-ru-um-ma A-NA ^I[R-UT-TI] pí-ia-u-e-en]
- 5 nu-ut-ta ^LU SANGA i-ia-u[-en]
- 6 nu am-mu-uk ^mŠu-up-pí-lu-li-u-ma L[U]GAL.GAL ^{MUNUS}Hi-in-ti
MUNUS.LUGAL.GAL]
- 7 ^mAr-nu-an-da DUMU.LUGAL ^U^mZi-da[-a] GAL ME-ŠE-DI]
- 8 A-NA ^mTe-li-pí-nu ^LU SANGA kat-ta [DUMU-ŠU DUMU.DUMU-ŠU
- 9 iš-hi-ú-ul ki-iš-ša-an i[š-hi-ia-u-en]
-
- 10 ^DUTU^{ŠI}-za MUNUS.LUGAL-ia ^mTe-li-pí-nu[-un] ma-ah-ha-an ^{ŠA}
DINGIRMEŠ ^LU SANGA-an-ni]
- 11 ^IR-an-ni-ia še-ik-ku-e-ni ^mA[r-nu-an-da-an-ma-za] DUMU.LUGAL Q4-
TAM-MA AŠ-ŠUM]

¹³⁷ Transkripsiyon ve tercüme için bkz; A.Goetze, Kizz. (1940) s. 12 vd.

Vs.

- 1 [Hatti ülkesi kralı, Büyük kral Ma]jeste Šuppíluluma,
 - 2 [Büyük Kraliçe Hin]ti, [Prens] Arnu(w)an[da ve Baş muhafiz Zida şöyle (söyler)]:
-

- 3 [Biz Kız]zuwatna şehrinde, onun oğlu Telipinu'yu [Teşup, Hepat]
 - 4 ve Šarrumaya [köle olarak verdik.]
 - 5 Ve seni rahip yaptık.
-

- 6 Ve ben [Büyük Kral] Šuppiluluma, [Büyük Kraliçe Hinti], Prens
 - 7 Arnu(w)anda ve [saray muhafizlarının başı [Zida, rahip
 - 8 Telipinu için [oğlu (ve) torunu için de geçerli]
 - 9 şöyle bir antlaşma [yaptık]:
-

- 10-11 Aynı şekilde ben, Majeste ve de kraliçe, Telipinu'yu nasıl [tanrıların rahibi] ve de kölesi olarak tanıdışak. O, [prens Arnu[w]anda'yı da aynı şekilde

- 12 [EN]-*UT-TIM* ša-ak-ku na-an [ma-ah-ha-an]
- 13 [pa-a]h-šu-ua-aš-ta na-an SI[G₅-ah-hu-e-ni na-aš-za *AŠ-ŠUM EN-UT-TI*]
- 14 [KUR U]^{RU}Ha-at-ti ta-ma-i[-in ūKU-an li-e ku-in-ki i-la-li-ia-zi]

15 []x hu-u-ma-an x[]

- 12 [bey] olarak tanışın ve onu
- 13 ve (aynı şekilde) biz onu koruyacağız. Ve ona [iyi bir şekilde davranışacağız.
Ve o, bey olarak]
- 14 Hatti ülkesinde başka bir insanı istemesin.

15 [] x hepsi x []

KUB XIX 26

Vs. I

1	[.....]x x
2	[.....]]x DUMU LÚSANGA
3	[.....]
4	[.....]	-m]a ma-a-an da-an-zi
5	[a-pu-]-u-un-na	
6	[ua]-aš-túl-li a-[ap-pa-an-]zi	

- 7 ku-i-ša an-tu-ua-ah-ha-aš *IT-TI* LUGAL MUNUS.LUGAL na-aš-ma kat-ta
- 8 *IT-TI* DUMU.LUGAL ua-aš-ta-i nu-kán [a-p]u-u-un an-tu-uh-ša-an
- 9 LÚSANGA na-aš·-ma kat-ta DUMU LÚSANGA aš-šu-li an-da li-e
- 10 hu-it-ti-ia-an-zi na-aš *A-NA* LUGAL ma-ah-ha-an
- 11 LÚKÚR-ŠU a-pí-e-da-ni-ia-aš *QA-TAM-MA* LÚKÚR-ŠU e-eš-du
- 12 ma-a-na-an ha-an-ne[!]-eš-ni-ma ku-ua-pí it-ti-ša-an-zi
- 13 nu-za LÚSANGA na-aš-ma kat-ta [DU]MU LÚSANGA ma-ah-ha-an
- 14 a-pí-e-el ha-an-ne-eš-ni kar-aš-ši me-mi-iš-ki-iz-zi
- 15 a-pi-e-da-ni-ia an-tu-uh-ši me-na-ah-ha-an-da
- 16 *QA-TAM-MA* kar-ši me-mi-iš-ki-id- du
-
- 17 ku-i-ša an-tu-ua-ah-ha-aš *IT-TI* LUGAL MUNUS.LUGAL a-aš-šu-uš

Vs. I

- 1 [] x x
- 2 [] rahibin oğlu
- 3 []
- 4 [] aldıkları zaman
- 5 [] onu da
- 6 [suçlu tutarlar]
-

- 7-9 her kim Kral]a, kraliçeye ya da prense karşı herhangi bir suç işlerse, o kişiyi
rahib ya da rahibin oğluna karşı
- 10 (kendi tarafına) çekmesin (korunmasın). O, kralın nasıl
- 11 düşmanı ise, aynı şekilde onun da düşmanı olsun
- 12 fakat eğer onlar onu mahkemeye çağırırsa,
- 13 aynı şekilde rahip ya da rahibin oğlu
- 14 orada (mahkemedede) doğruya söylediğ gibi
- 15 o, ayrıca o kişi karşısında da
- 16 aynı şekilde doğruya şöylesin.
-
- 17 Her kim kral (ve) kraliçeye dost ise

18 *A-NA* LÚSANGA-ia-aš *QA-TAM-MA* a-a[š-šu]-uš e-eš-du

19 zi-ik-ma-za *BE-LU GAL* ku-it nu-z[a-kán ma]-a-an x x x x

20 na-aš-ma-at-ta tu-uz-zi-[iš] x[]

21 [a-]ri-i nu-ua i-it[?] na-aš-ma-at-ta[?] ŠA LUGAL MUNUS.LUGAL-m[a]

22 [a]-aš-šu pí-ra-an [i-da-]a-lu me-ma-i na-aš-ma[-at-ta]

23 ŠA LUGAL ma-ni-ia-ah-ha-en na-aš-ma ŠA LUGAL [x]

24 ša-ak-di-in pí-ra-an te-ip-nu-zi zi-i[k-ma-an]

25 iš-ta-ma-zi na-an li-e mu-un-na-a-ši [x]

26 [A]-NA É.GAL-L̄-an me-mi [x]

27 [A]-NA KUR URUKi-iz-zu-ua-at-na-ia ku-u[a-pi]]

18 aynı şekilde, rahibe de dost olsun.

19 (Eğer) sen nüfuslu bey ve eğer x - x - x - x

20 ya da ordu x

21 [K]alk ve gel! Ya da (eğer) o, kral (ve) kraliçenin

22 iyi (hareketlerini) senin önünde kötü söylerse ya da (eğer)

23 o, kralın yönetimini (kötülerse) ya da kralın

24 ihtimamını (gözetiminin huzurunda) küçültürse, (eğer) s[en]

25 Onu işitirsen, onu gizleme

26 Onu saraya haber ver. (bildir.)

27 Kizzuwatna ülkesi []-dığında

IV

- 1 [nu-uš-]ši ma-a-an ŠEŠ-ŠU NIN-ŠU me-na-ah-ha-a[n-da]
 2 [i]-da-a-la-u-e-eš-ša-an-zi nu-uš-ši *IT-T[I LUGAL.GAL]*
 3 ŠEŠ^{MEŠ}-ŠU NIN^{MEŠ}-ŠU *DI-NAM* ha-an-na-an-du
-

- 4 [ma-]a-an ^{LÚ}SANGA-ma *PA-NI BE-LÍ* ku-e-da-ni-ik-ki [x]
 5 [ku]-iš-ki i-da-a-lu me-ma-i a-pa-a-a[t-ma-kán x]
 6 *BE-LU?* li-e kar-ap-ta-ri nu ^{LÚ}[SANGA]
 7 i-da-a-lu li-e e-ip-zi[.....]
 8 pu-nu-uš-du ma-a-an *BE-LU* [-ma.....]
 9 *PA-NI* ^{LÚ}SANGA ku-iš-ki i-d[a-a-lu me-ma-i]
 10 [^{LÚ}]SANGA-ma-kán li-e ka[r-ap-ta-ri nu *BE-LU*]
 11 [i]-da-a-lu li-e e[-ip-zi.....]
 12 [na-a]š ku-it-ma-an [.....

-
- 13 [x x] É ^{LÚ}SANGA-ia [.....]
 14 x x [
 15 x x

- 1 [ve] eğer onun erkek kardeşi (ve) kız kardeşi,
2 birbiriyile kavgaya tutuşursa
3 erkek kardeşleri ve kız kardeşleri kralın mahkemesine çağır.
-

- 4 eğer rahip beyin huzurunda
5 kötü bazı şeyler söylerse, oradaki
6 bey ne tahrik edilsin ne de [rahibe]
7 kötü (birşey) yapmasın. []
8 Onu (iyi bir şekilde) sorgulasın. Ve eğer bir bey, []
9 rahibin huzurunda kötü[ü konuşursa]
10 rahip ne tahrik edilsin ne de beye
11 kötü (birşey) yap[masın.]
12 ve o []

-
- 13 x x ve rahip eve
14 x x
15 x x

c) Metin Hakkında Bilgi:

Kizzuwatna Memleketi'nin Šuppiluliuma döneminde bağımsız, hatta yarı-bağımsız bir ülke olmadığına dair deliller mevcuttur. Šuppiluliuma'nın ikinci kraliçesi Henti döneminde hükümdarlığının başlarında oğlu Telipinu'yu "Kizzuwatna Rahibi" olarak tayin ettiği görülür. Kizzuwatna Memleketi'nde düzenli bir rahiplik kurumunun olmadığı, Telipinu'yu rahip olarak tayin eden kararnamenin bir "vasal" anlaşması¹³⁸ gibi okunmuş olmasından anlaşılmaktadır.¹³⁹ Telipinu Hatti tahtı konusunda sadece taç prensi Arnuwanda'yı tanımak, onu desteklemek ve Arnuwanda için iyi şeyler yapmakla mükellef kılınmıştı.¹⁴⁰ Kralın ve Kraliçenin dostları rahibin de dostları, düşmanları ise rahibin de düşmanlarıydı.¹⁴¹ Ayrıca krala ve kralın yasasına iftira eden herhangi bir kimseyi koruma altına almamakla sorumluydu.¹⁴² Bütün bunlar söz konusu kararnamenin tapınak personeli için hazırlanan direktif metinlerinden farklı olarak bir "vasal" anlaşması niteliğine sahip olduğunu göstermektedir. Šuppiluliuma'nın Suriye'ye düzenlediği seferler sırasında Kizzuwatna'lı bir kralın Hitit ordusunun desteğindeki Suriye ordularına önderlik etmesi akla yatkın gelmektedir. Ancak görünürde herhangi bir Kizzuwatna'lı kral bulunmamaktadır. Bunun yerine Telipinu'nun "(Kizzuwatna) rahibi" sıfatı ile Hititler Devleti'nden destek alarak Suriye'deki ordulara kumanda ettiği görülmektedir. Bu

¹³⁸ KUB XIX 25, KUB XIX 26 = CTH 44, ve A.Goetze, Kizz. (1940) s. 12-16.

¹³⁹ H.Beal, Or 55 (1986) s. 436.

¹⁴⁰ KUB XIX 25, 10 -14. satırlar; KBo V 3 9; (Huqqana) J. Friendrich, SV 2 (1930) s. 106-107.

¹⁴¹ KUB XIX 26, 7- 18 satırlar ve KBo I 4, 6- 7, (Tette) E.Weidner, PD (1923) s. 60-61. ¹⁴¹ KUB XIX 26, 19- 26 satırlar; KBo V 3 32 vd. (Huqqana), J. Friendrich, a.g.e, s. 116- 117.

¹⁴² KUB XIX 26, 19- 26 satırlar; KBo V 3 32 vd. (Huqqana), J. Friendrich, a.g.e, s. 116- 117.

noktada Telipinu'ya atfedilen “Kizzuwatna Rahibi” ünvanının, Hittit'in vasali konumundaki diğer devletlere hükümetmeden kralların ile aşağı yukarı eşit bir statüde olduğunu söylemek mümkündür.¹⁴³

Goetze¹⁴⁴ ve Houwink ten Cate¹⁴⁵, Telipinu'nun Kizzuwatna Memleketi'ndeki ilk Hittili rahip olmadığı görüşündedirler. Her iki bilim adamıda Kantuzili isimli Hittili bir prensin daha önce bu kentte rahiplik yaptığı inancındadır. Ancak ne yazık ki eldeki kanıtlar bunu ispatlayamayacak kadar yetersizdir. Bununla birlikte Goetze ve Houwink ten Cate Kizzuwatna'nın Telipinu'nun tahta oturmasından daha önceki bir tarihte Hattiye katıldığı hususunda haklı gözükmektedirler.

Aslında Kizzuwatna Memleketi'nin Šuppiluliuma'nın babası, Tudhaliya III. döneminde Hittit Devletine katıldığına işaret eden birkaç delil bulunmaktadır. Hattuşili III. dönemine ait bir metinde Šuppiluliuma I.'in tahta geçişinden önceki dönemde imparatorluğun başına ne gibi kötü şeylerin geldiğinden ve imparatorluk topraklarının nasıl soyulduğundan bahsedilmektedir.¹⁴⁶ Bununla birlikte metin, Kizzuwatna'nın kaybedilmiş olduğundan bahsetmez; gerçekte bunun tam tersine işaret edilmektedir. Metnin ilgili, bölümünde şu formda bir ifadeye yer verilmiştir. “x düşman, y topraklarını istila etti, yakıp yıktı ve z Hittit şehrini sınır yaptı.” Buna göre söz konusu paragrafta şu ifadeye yer verilmektedir. “Amatarnalı düşman bu yönden geldi ve Hatti ülkesini harap etti. Onlar Kizzuwatna kentini sınır yaptılar.” Goetze'nin görüşüne göre : “tartışılan metinde Kizzuwatna, Hittit toprakları içinde bir

¹⁴³ R. H. Kümmel, RIA 5 (1976-1980) s. 629 ve G. Wilhelm, Hurriter (1982) s. 45 ve 85.

¹⁴⁴ A. Goetze, Kizz. (1940) s. 12 ve 52.

¹⁴⁵ Ph. Howink ten Cate, The Records (1970) s. 69.

¹⁴⁶ KBo VI 28 (=CTH 88); A. Goetze, a.g.e, s. 21-22.

kent olarak geçmektedir. Goetze'nin metnin yazıldığı dönemde (Hattuşili III.) Kizzuwatna'nın bir Hitit eyaleti olarak takdim edilmesi nedeniyle söz konusu referansın tarihsel bir hata içerdigini tahmin etmiş olması gerekir.¹⁴⁷ Kizzuwatna Memleketi'nin, Šuppiluliuma I. döneminde tekrar bağımsızlığını elde ettiğini düşünmek için tek neden Šunaşšura Antlaşmasıdır. Ancak bu antlaşmada bile Šuppiluliuma'dan bahsedilmemiş olduğunu belirtmek gerekir.

¹⁴⁷ H. Beal, *Or* 55 (1986) s. 437 .

IV. BÖLÜM
SONUÇ

Mitanni Devletinin Fırat üzerinden batıya doğru genişleyerek kuzey Suriyeye dayanması ve bunun sonucunda Kilikya topraklarının batı ve kuzeyini doğrudan tehdit eden bir güç haline gelmesi Hititlerin Kizzuwatna ile yaptığı antlaşmalar için geçerli bir neden olarak kabul edilebilir.

Birçok bilim adamı Hatti tarihini tartışıırken Kizzuwatna tarihine söyle bir degeinmekle yetinmişlerdir. Ancak bu çalışmalar sonucunda Kizzuwatna tarihinin anlaşılabılır bir hale geldiği söylenebilir. Bununla birlikte henüz ismi bilinmeyen veya Hatti ile yapılan antlaşma metinlerinde ismi korunmamış Hittit kralların konumlandırılması gibi bir dizi problem çözüm beklemektedir. Tezimizde tüm çalışmaları bir araya toparlayarak konuyu bir arada sunmaya çalıştık.

Kizzuwatna tarihi ile ilgili hususları söyle özetlemek mümkündür. Kizzuwatna Eski Hittit Çağında ismi Adaniya¹⁴⁸ olarak geçen bir eyalet sıfatıyla Hatti Devleti'nin bir parçasını oluşturuyordu. Adana Ovası üzerinde kurulmuş olan Tarsus'ta bulunan ve Eski Hittit Çağına ait krali bir mühür taşıyan bir arazi bağış belgesi, Eski Hittit Çağında hüküm sürmüş bir kralın Adaniya'da arazi bağışı yapmasının mümkün olduğunu ve bu yüzden söz konusu yörenin doğrudan bir Hittit kralının yönetiminde bulunduğuunu açıkça ortaya koymaktadır. (Ayrıca Bağış belgesinde biri Hurriçe¹⁴⁹ isim taşıyan birkaç şahistan bahsedilmektedir.)

Hittitlerin Adaniya'yı ne zaman ele geçirdiklerini şuan sadece tahmin edebiliriz. Adaniya kenti Hattuşili I.'in Suriye'ye¹⁵⁰ düzenlediği ilk sefer sırasında fethedilmiş olmalıdır. Bu seferde Hattuşili'nin ilk hedefi Alalah idi. Kralın daha sonra Urşu, İkakali ve Taşhiniia kentlerine yürüdüğü anlaşılmaktadır. Alalah'in vasal kralı ise bağlı olduğu Yamhad krallığı adına Beila geçidinin doğu ucuna yani Suriye

¹⁴⁸ G.F. del Monte, OA XX (1981) s. 204; KBo I5 IV 53-66; A.Goetze, Kizz. (1940) s. 50-51; O.R.Gurney, CAH 3 II/ 1 (1970) s.661.

¹⁴⁹ A. Goetze, JAOS 59 (1939) s. 2 vd. ; A.Goetze, a.g.e (1940) s. 5 vd.; E. Laroche, GLH (1980) s.166; R. H. Kümmel, RIA 5 (1976-1980) s. 629 vd.; D. F. Easton, JCS 33 (1981) s. 3-43.

¹⁵⁰ KBo X 2 15 -21. satırlar; KBo X 1 6-10. satırlar.

kapılarına müdahale etmiştir. Bu sınırın batı ucu ise Adaniya /Kizzuwatna¹⁵¹ kapılarına karşılık gelmekteydi. Bu yüzden Kizzuwatna'yı ele geçirmek isteyen bir Hittit kralı için Suriye seferinde Alalah'ın ilk hedef olması doğaldır. Hattuşili I. Alalahı gereken Beilan Geçidi veya Bahçe Geçidi/ Amanos Kapılarını aşarak dost topraklara kolayca ulaşacağını bildiği için kuzeye doğru ilerlemiştir. Ülkesine dönmeden önce ki olasılıkla bunun için Lawazantiya yolu ile Toros Yolunu kullanmıştır. Yamhad'a yanaşan Kuzey-batılı düşmanlarını (Urşu ve civarı) ortadan kaldırdı. Adaniya / Kizzuwatna Hattuşili'ye düşmanlık beslediği için kral bu topraklardan geçemezdi. Hatti'den gelerek Kizzuwatna sınırlarına uğramadan geçen yollar Maraş üzerinden Gaziantep veya İslahiye'ye doğru uzanarak (bu rota Yamhad'ın Kuzey-batı kısmı civarı veya üzerinden Urşu bölgesi veya civarından devam ediyordu.) Suriye'ye ulaşıyordu. Hattuşili'nin bu koşullar altında Alalah'a saldırmak için güneye buranın her iki tarafında bulunan düşman topraklara (doğuda Yamhad ve batıda Amanos Dağlarına sırtını dayamış olan Adaniya) ve kendini arkadan tehdit eden Urşu ve Aleppo'ya saldırması gerekiyordu. Bu durum Yamhad'ın Kuzey-batı kısmının vurulması manasına geliyordu. Kral daha sonra Suriye'ye ilk girdiği yere kentleri vurmak için ikinci kez geri dönmek zorunda da kalacaktı. Ancak bu pekte olası gözükmemektedir. Ayrıca Beilan Geçidi'nin batı ucunda düşman veya tarafsız bir Adaniya bulunuyorken Alalah'ın elemine edilmesi ile ne amaçlanmış olabilirdi. Mademki Alalah'ın ilk hedef olduğunu biliyoruz. Ve mademki Kizzuwatna kentini elinde tutan bir Hittit kralı için bu kent doğal bir ilk hedef konumundadır. O zaman Hattuşili'nin ilk Suriye seferi kralın Adaniya/Kizzuwatna kentini bu dönemde kontrole almış olduğunu düşündürdüğünde daha bir anlam kazanacaktır.

Adaniya kentinin Ammuna çağında isyan ederek bağımsızlığını kazandığı açıklıdır. “ülkeler ona (Ammuna'ya) karşı isyan ettiler. (Bunlar:) Galmiaš Kenti, Adaniya Ülkesi, Arzaviia ülkesi, Šallapa Kenti”¹⁵² Adaniya'lı isyancı lider

¹⁵¹ R.H. Beal, *Or* 55 (1986) s.425, d.n.5.

¹⁵² KUB XI 5 14-15 KBo III 1 1-2; KUB XI 1 7-8; (=BoTU 23 D,A,B) O. R. Gurney, CAH 3 II/1 (1970) s.661,670; O. Carruba, RA 59 (1965) s.80.; R.H. Kümmel, RIA (1976-1980) s.628.

İşputahšu'nun babası Pariyawatri olmalıdır.¹⁵³ Ama Pariyawatri'nin kral olduğu ve isyanla bağlantılı olduğu ancak bir varsayımdır. Oğlu İşputahšu ise Tarsus'ta¹⁵⁴ bulunan bir mühür üzerinde karşımıza çıkmaktadır. İşputahšu bu mühürde kendini büyük kral olarak takdim etmektedir. Kral aynı zamanda Telipinu¹⁵⁵ ile yaptığı eşitlik antlaşmasıyla Hittit kronolojisine kesin olarak bağlanmıştır.¹⁵⁶ Telipinu'nun içinde bulunduğu belirsiz durum yüzünden gerek iç gerekse dış işlerinde bu Hittit eyaleti'nin bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır.

Telipinu' dan sonra tahta Tahurwaili geçer.¹⁵⁷ Bu kralın Kizzuwatna'lı Eheya ile bir eşitlik antlaşması suretiyle Telipinu'nun yürüttüğü politikayı devam ettirdiği anlaşılmaktadır.¹⁵⁸

Çözülmesi enguç problemlerden birisi ise Boğazköyde bulunan, bir kısmı Hititçe bir kısmı akadca¹⁵⁹ kaleme alınmış birkaç antlaşma parçasında Šunaššura isimli kral veya kralların kimliğini tespit etmek hususunda yaşanmaktadır. Akadca ve Hititçe kaleme alınmış antlaşmalardan hiçbirinin eşitlik antlaşması niteliğinde olmadığını söyleyebiliriz. Ancak bu antlaşmaların Hatti'nin dominant partner¹⁶⁰ olduğunu hissettiren eşitlik ile ilgili pek çok ipucunu da barındırdıklarını söylemek gereklidir.

¹⁵³ A.Goetze, Kizz. (1940) s. 73; A.Goetze, AJA 39 (1935) s. 535 vd. ; AJA 40 (1936) 210vd.

¹⁵⁴ A.Goetze, Kizz. (1940) s.73.; A. Goetze, AJA 39 (1935) s.535.

¹⁵⁵ KUB IV 76, KUB XXXI 82, KUB XXXI 81, KBo XIX 36, KBo XIX 37= CTH 21 ;R. H. Kümmel, RIA 5 (1976-1980) s. 628.

¹⁵⁶ A. Goetze, Kizz. (1940) s.41.

¹⁵⁷ O. Carruba, RA 59 (1965) s. 78; S.R. Bin Nun, JCS 26 (1974) s. 112-120.

¹⁵⁸ H. Otten, MDOG 103 (1970) s. 65.

¹⁵⁹ CTH 41; E. Weidner, PD (1923) s. 88 vd.; A.Goetze, Kizz. (1940) s. 36-42; G. F.del Monte, OA XX (1981) s. 214,

¹⁶⁰ R. H. Kümmel, a.g.e s. 629; M. Liverani, OA 12 (1973) s. 267-297; G. F. del Monte, a.g.e (1981) s. 216 vd.

Kizzuwatna'nın Šuppiluliuma döneminde bağımsız hatta yarı bağımsız bir ülke olmadığını dair deliller mevcuttur.¹⁶¹ Šuppiluliuma'nın ikinci kraliçesi Henti döneminde hükümdarlığının başlarında oğlu Telipinu'yu "Kizzuwatna Rahibi" olarak tayin ettiği görülür.¹⁶²

Bu noktada Kizzuwatna Memleketi'nin Šuppiluliuma'nın babasından çok daha önceki bir tarihte katıldığına dair bazı veriler mevcuttur. İšmiriga protokolünde, İšmirigalı adamlar Hatti kralı I. Arnuvanda'ya sadakat yemini ederken görülür.¹⁶³ İšmirigalı adamlar, Hatti kralı tarafından Kizzuwatna'daki¹⁶⁴ çeşitli yerlere yerleştirilmiş ve kralı bir kolluk kuvveti olarak görev yapmakla görevlendirilmişlerdir. "Eğer ülkedeki tek bir kent hainlik ederse siz İšmiriga'lı adamlar oraya varacaksınız ve [şehirdeki] adamları öldürreceksiniz ve ordakileri (geri kalanları) majestelerine göndereceksiniz. Siz koyunu ve sığırı kendinize alabilirsiniz. Eğer kentteki tek bir ev halkı hain ise, bu evdeki adamları öldürün ve hizmetkârları [majestelerine] götürün ve sığır ve koyunu kendinize alın. Eğer tek bir adam hainlik yapmışsa, o[nu öldürün.]"¹⁶⁵ Bu adamlar en yükseğinden en düşük rütbəlisine kadar her kademeden memurun ağızından çıktıığını duydukları bütün kıskırtmaları rapor etmek zorundaydılar. Bozgunculuk yapmakla suçlanan en yüksek rütbeli memurun, litaratüre bir çeşit taşra valisi olarak geçen bir *BEL MADGALTİ* olması ise oldukça ilgi çekicidir. Kizzuwatna Memleketi'nde ki en yüksek memur olarak düşünülecek, haraç ödeyen bir kralın varlığına dair herhangi bir konuya rastlanmamıştır. Gerçekte Kizzuwatna Memleketine yerleştirilmiş bu Hittit kolluk kuvvetleri ile Kizzuwatna Memleketi'nin vasal kralı arasında ortaya çıkabilecek herhangi önemli probleme, ele geçen kaynakların hiçbirinde rastlanmamıştır. Ancak bu metinde, Kizzuwatna Memleketi'nin Šuppiluliuma I.'den önce, Arnuvanda I dönemine kadar giden bir tarihte Hatti topraklarına katılmış olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁶¹ R.H.Beal, Or 55 (1986) s. 435.

¹⁶² CTH 44.

¹⁶³ KUB XXVI 41 ve CTH 133.

¹⁶⁴ KUB XXIII 68+ ABoT 58 1-24. satırlar.

¹⁶⁵ KUB XXIII 68+ABoT 58 21- 22. satırlar.

Özet olarak, Kizzuwatna Memleketi, isyan ederek bağımsızlığını kazandığı Ammuna dönemine kadar bir Hittit eyaleti olarak kalmıştır. Ayrıca Telipinu ve İšputahšu döneminden Zidanza II. ve Pilliya dönemine kadar Hititlerle müttefik kaldığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde Mitanni Memleketine haraç ödeyen bir krallık haline gelerek taraf değiştirdiği görülür. Şunaşsura dönemi Kizzuwatna Memleketi'nin Hittit saflarına döndüğü dönem olmuştur. İkincil derecede önem arzeden bir devlet olarak nitelenmeyecek olan Kizzuwatna Memleketi, Hittit Devletine kendi isteğiyle katılmış önemli bir devlet olduğu için Hittit Devleti ile eşitlik prensiplerine dayanan bir anlaşma yapması mümkün olmuştur.¹⁶⁶ Şunaşsura'nın Hittit Devleti'ne katılmamasından bir süre sonra, muhtemelen Tudhaliya II. ve Arnuvanda I. arasında kalan dönemde Hittit Devleti Kizzuwatna Memleketi'ni kendi topraklarına katmış olmalıdır. Şuppiluliuma I. döneminde ülkenin başına, "Kizzuwatna Rahibi" sıfatıyla bir prensin getirildiği anlaşılmaktadır. Şuppiluliuma I.'den sonraki tarihte Kizzuwatna Memleketi'nin "rahip Telipinu" tarafından nasıl yönetildiği bilinmemektedir. Bununla birlikte Kizzuwatna Memleketi'nin, imparatorluğun son dönemine kadar Hittit tarafında yer aldığı anlaşılmaktadır.¹⁶⁷

¹⁶⁶ R. H. Beal, Or 55 (1986) s. 445, d.n. 94.

¹⁶⁷ R.H.Beal, a.g.e, s. 442-443.